

**KULDĪGAS VECPILSĒTAS
APBŪVES NOTEIKUMI**
attēlos

PROJEKTA ĪSTENOTĀJS:

Kuldīgas novada pašvaldība un eksperti – izpētes veicēji un vizuālā materiāla sagatavotāji:
Aldis Orniņš, Kristīne Veinberga, Ilmārs Dirveiks

IZDEVUMA REDAKTORI:

Jana Jākobsone, Dzintars Heinsbergs, Jānis Mertens

FOTO:

Kristīne Veinberga, Aldis Orniņš, Ilmārs Dirveiks, Jānis Mertens, Dzintars Heinsbergs

PROJEKTA VADĪTĀJI:

Sintija Vītoļiņa, Inta Jansone

DATORDIZAINS:

«Māras druka», Līga Dzene

TIPOGRĀFIJA:

Izdevuma elektronisko versiju var aplūkot Kuldīgas pašvaldības mājaslapā:

www.kuldiga.lv, sadaļā VECPILSĒTA

Izdevums tapis ar Valsts Kultūrkapitāla fonda un Kurzemes kultūras programmas finansiālu atbalstu

Ievads

SVEICINĀTI VISI, KURUS INTERESĒ VĒSTURISKĀS PILSĒTVIDES VAI ATSEVIŠKĀS VĒSTURISKĀS ĒKAS SAGLABĀŠANA!

Kuldīgas maz pārveidotā, kultūrvēsturiskā 18.-19. gs. pilsētvide iekļauj raksturīgu sarkano kārniņu jumtu ainavu, vēsturisku apbūves ansambli ar bagātīgu detaļu daudzveidību, ainaviskas ielu perspektīvas, izcilas dabas un augsti vērtējamas emocionālās vērtības. Kuldīgā daba un gleznaina pilsētvide ir kopējs komplekss, kas izpaužas ne tikai kultūrvēsturiskās, bet arī izteiksmīgās estētiskajās vērtībās, spilgti raksturojot vietas identitāti.

Kopš 2003. gada, kad Kuldīgas vecpilsēta Ventas senlejā tika iekļauta UNESCO Latvijas nacionālajā sarakstā, Kuldīgā realizēta vecpilsētas vērtēšana, izzināšana, inventarizēšana un apsaimniekošana.

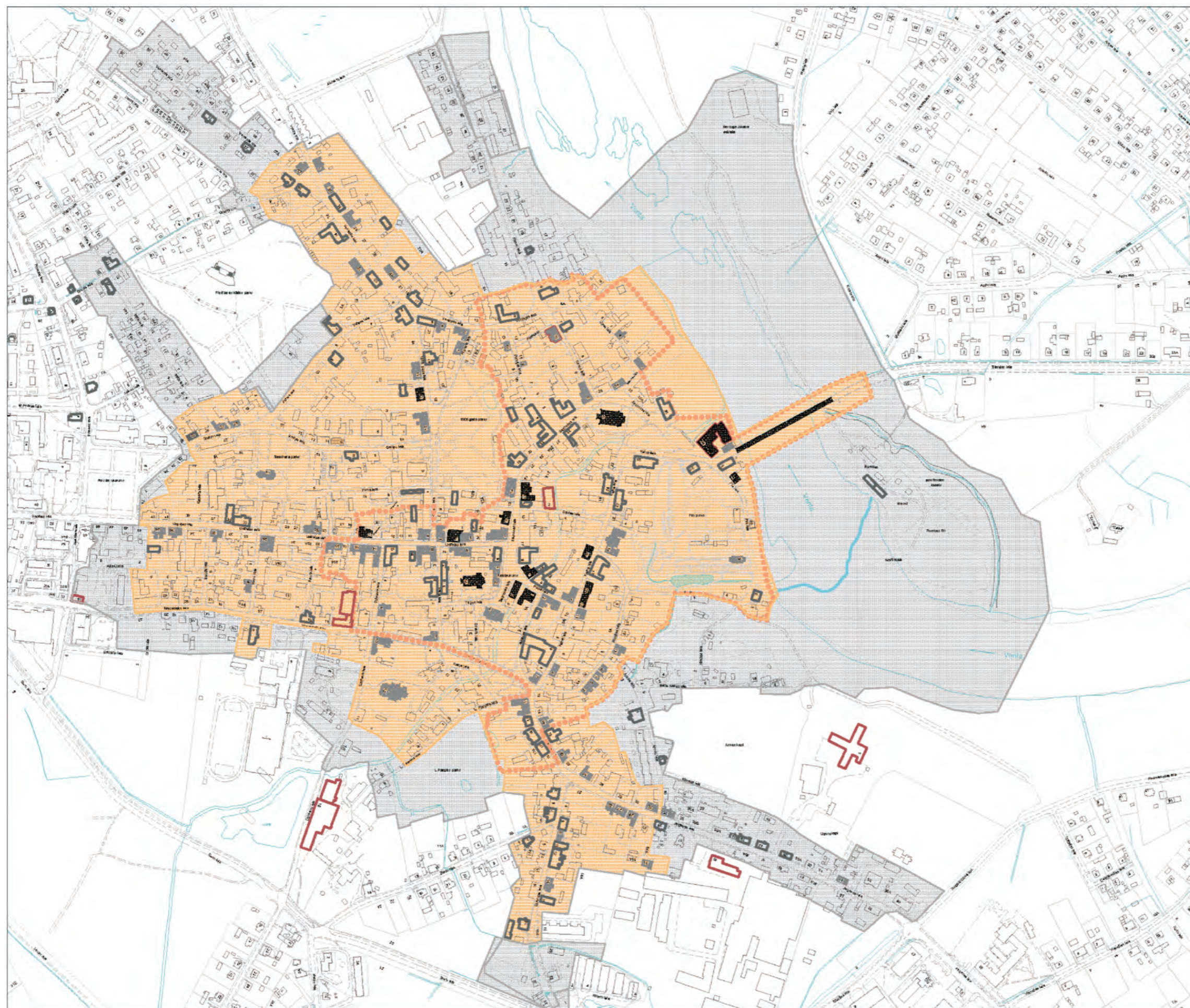
Lai saglabātu kopējo pilsētvidi un atsevišķas ēkas, Kuldīgas vecpilsētā jau ilgstoši būvniecību regulē apbūves noteikumi, kuros detalizēti atrunātas prasības ēku uzturēšanai un atjaunošanai. Lai šīs prasības būtu izprotamas, šajā izdevumā apkopots vizuāli skaidrojošs materiāls par apbūves detaļām, faktūrām, proporcijām, apjomu tipiem, konstrukcijām, tehniski pareiziem risinājumiem, kas nepieciešami nama vizuālās un būvprojekta kvalitātes saglabāšanai. Vizuāli skaidrojošais materiāls ietver brīvrokas skices ar paskaidrojumiem un mērogu, kā arī atsevišķas fotofiksācijas un terminu vizuālu skaidrojumu. Šis materiāls izmantojams kopā ar apbūves noteikumiem, atainojot to prasības vizuāli vai atsevišķi jebkuram interesentam par vēsturisku ēku tradicionāliem būvniecības paņēmieniem.

Izvērtējot apbūves atšķirības dabā, līdz šim spēkā esošos norādījumus pilsētvides veidošanā, atbilstoši savai kompetencei un iepriekšējai profesionālajai pieredzei projektā iesaistītie speciālisti veica uz vēsturiskiem materiāliem un pilsētvidē atrodamām liecībām balstītu izpēti un izrietoši no tās - vizuālā materiāla izstrādi.

Vizuāli skaidrojošie būvniecības risinājumi izmantojami gan iedzīvotājiem, ēku īpašniekiem un apsaimniekotājiem, plānojot ēku uzturēšanu un atjaunošanu, gan praktizējošiem arhitektiem, kuriem būs iespēja radīt atbilstošākus projektu risinājumus lokālajai pilsēttelpai un konkrētai ēkai, gan pašvaldību darbiniekiem.

JANA JĀKOBSONE

BŪVNICĪBAS NODAĻAS VADĪTĀJA/ARHITEKTE
KULDĪGAS NOVADA PAŠVALDĪBA

PILSĒTBŪVNICĪBAS PIEMINEKĻA
«KULDĪGAS VĒSTURISKAIS CENTRS»
TERITORIJA UN TĀ PLĀNOTĀ
INDIVIDUĀLĀ AIZSARGJOSLA

aktuālu informāciju skatīt www.kuldiga.lv,
sadaļā VECPILSĒTA,
Kuldīgas vecpilsēta Ventas senlejā.

- Plānotā pilsētbūvniecības pieminekļa teritorijas individuālā aizsargjosla
- Pilsētbūvniecības pieminekļa teritorija
- Bijusi pilsētbūvniecības pieminekļa teritorija līdz 2014.04.09.
- Plānotie vietējās nozīmes arhitektūras pieminekļi
- Valsts nozīmes arhitektūras pieminekļi
- Arhitektoniski vērtīgas dzīvojamās ēkas (2011/2012)
- Arhitektoniski vērtīgas industriālās ēkas (2011/2012)

KULDĪGAS VECPILSĒTAS APBŪVES NOTEIKUMI *attēlos*

SATURS

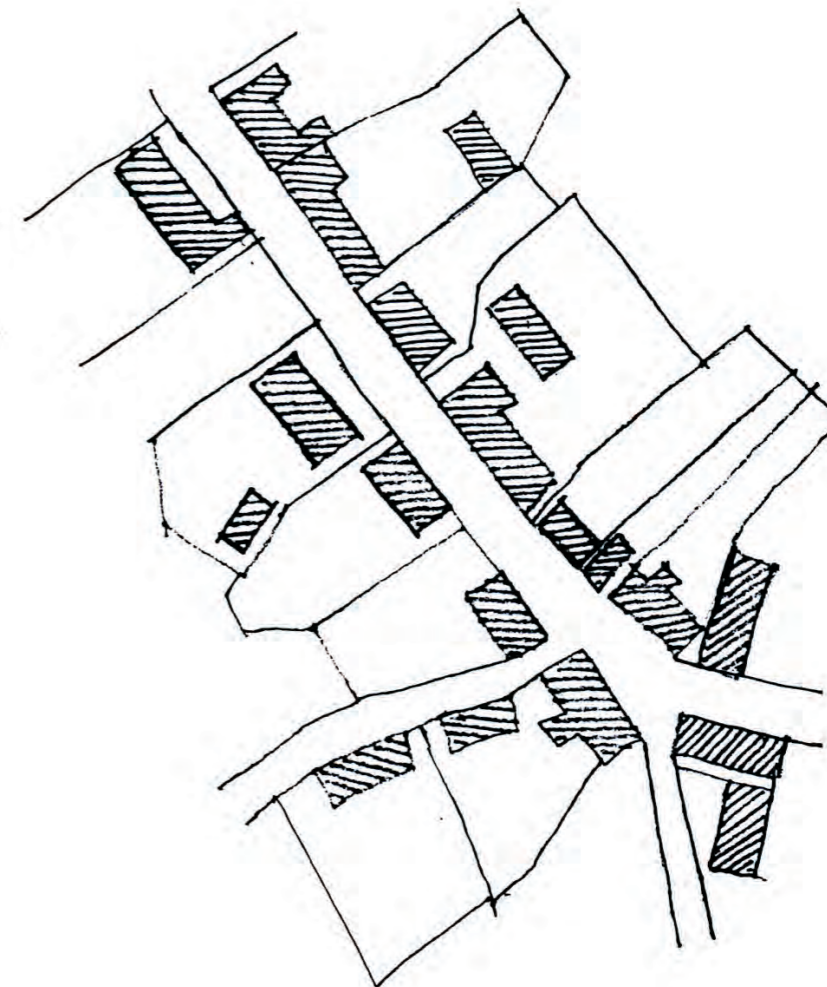
1. Pilsēt būvnieciskās apbūves struktūras atjaunošana un attīstība	8
2. Publiskās ārtelpas labiekārtošanas risinājumi	15
3. Apbūves būvperiodam raksturīgie vēsturisko ēku būvapjomu tipi	20
4. Ēkas tipoloģija, konstrukcija, forma, materiāls, apdare, krāsojuma veids, metāla detaļu aprīkojums, skārda daļas un mezgli:	31
4.1. Fasādes	31
4.2. Jumts, izbūves un dūmeņi	57
4.3. Logi, slēgi un marķīzes. Skatlogi	71
4.4. Durvis, virslogi un uzjumteņi	91
4.5. Kāpnes un ieejas lieveņa pakāpieni	107
4.6. Verandas	109
5. Žogi un vārti	110
Nobeigums un vēlējums	115

Piezīmēm

A series of horizontal dotted lines for taking notes, starting below the title 'Piezīmēm' and extending across the width of the page.

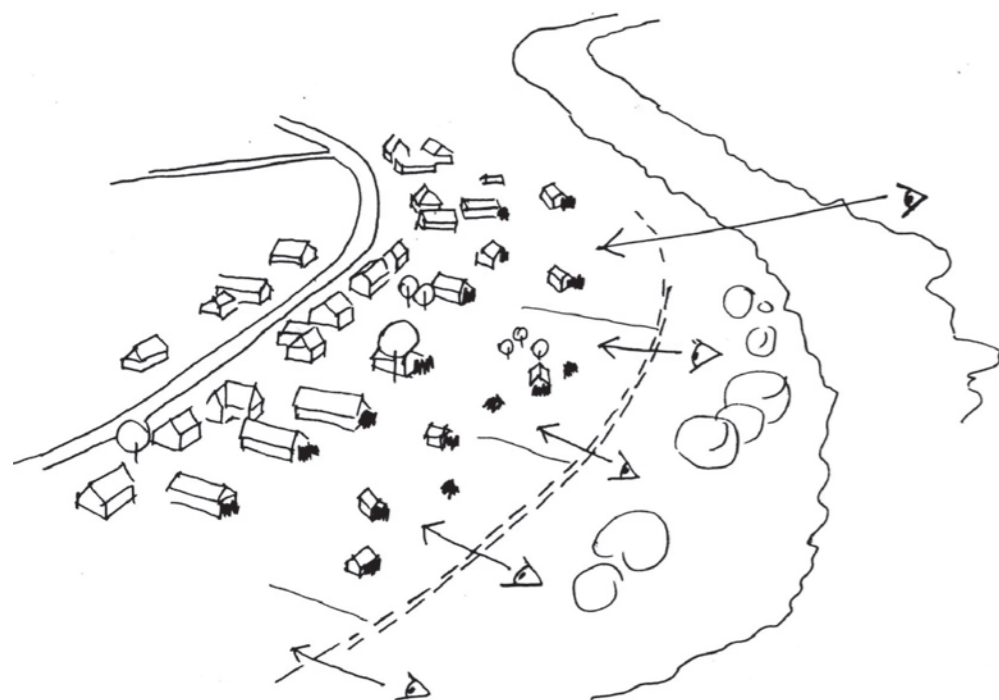
VĒSTURISKĀ APBŪVE PILSĒTAS CENTRĀ

Zemes gabali piekļaujas ielu tīklam, kas veidojies laika gaitā pakļaujoties reljefa īpatnībām un ceļa trasējuma virziena maiņām.

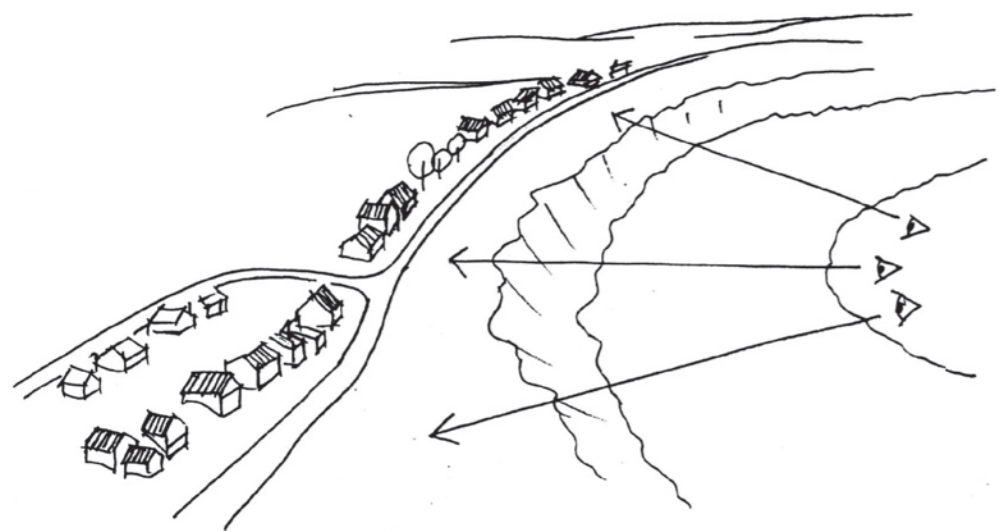

Vienlaidu dzīvojamo māju apbūve pilsētas nomalēs. Apbūve plānota visai pilsētas daļai vēsturiski īsos termiņos. Ielu tīkls racionāls, skaidri nolasāms.

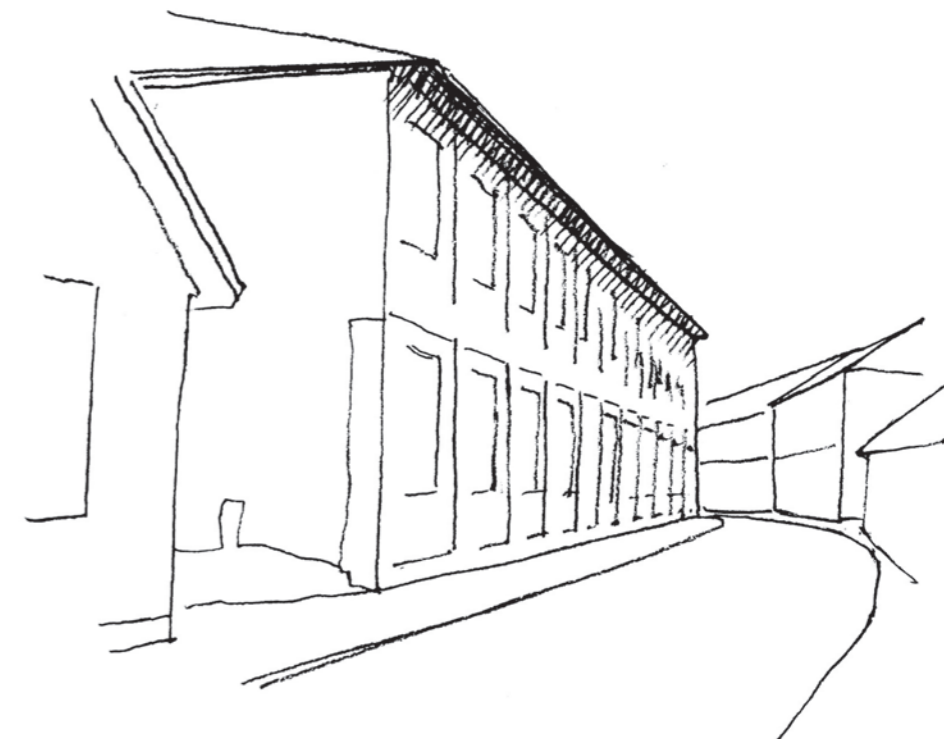

Pilsētas kopskatu ietekmē ne tikai tās centrālās daļas siluets, bet arī perifērijā esoši ražošanas uzņēmumu apjomi, dzīvojamie rajoni un daudzu saimniecisko teritoriju nepievilcīgās aizmugures. Risināmas atbilstoši prasībām, kas attiecas uz publisko ārtelpu.

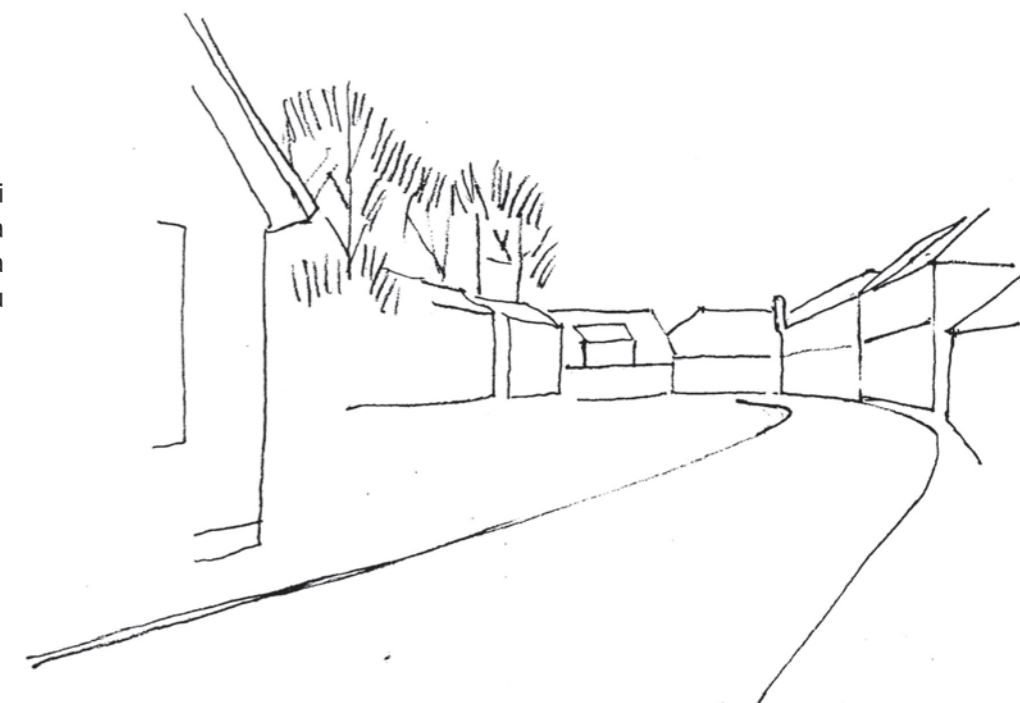

Veidojot pievilcīgu ainavu, nozīmīga kļūst katra apbūves elementa ārējā robeža. Pilsētas daļa, apbūves zona vai kāda ēku grupa vienmēr noslēdzama ar ielu, ceļu vai pārdomātu, labiekārtotu teritoriju, dažkārt stādījumu joslu.

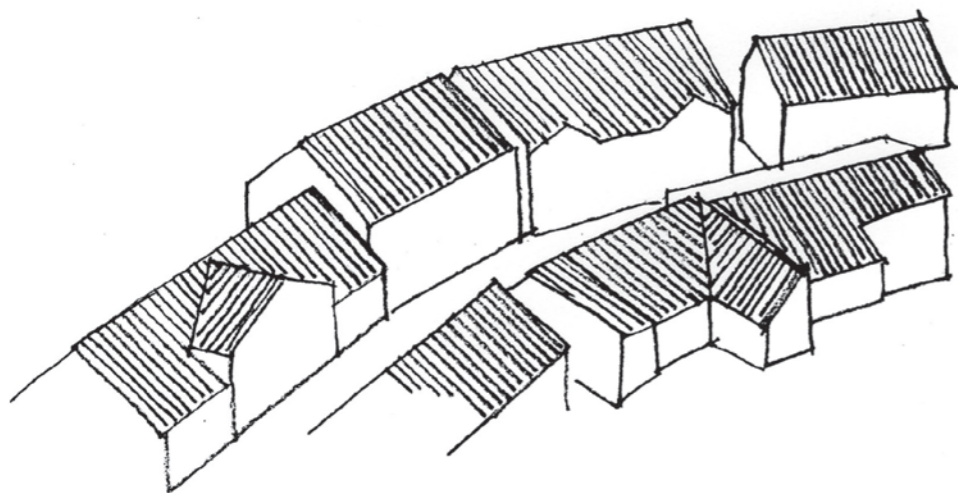
Pilsētas vēsturiskajā centrā raksturīga blīva apbūve ar likumotām ieliņām. Skatam paveras īsas skatu perspektīves.

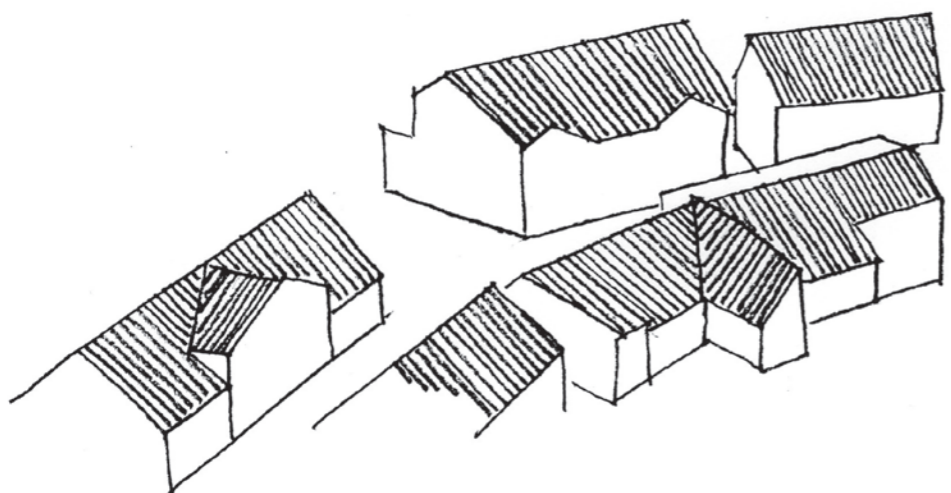
Zudušas ēkas atsedz plašus, pilsētai neraksturīgus skatus. Vēlama apbūves atjaunošana. Nevēlama neapbūvētu zemes gabalu izmantošana.

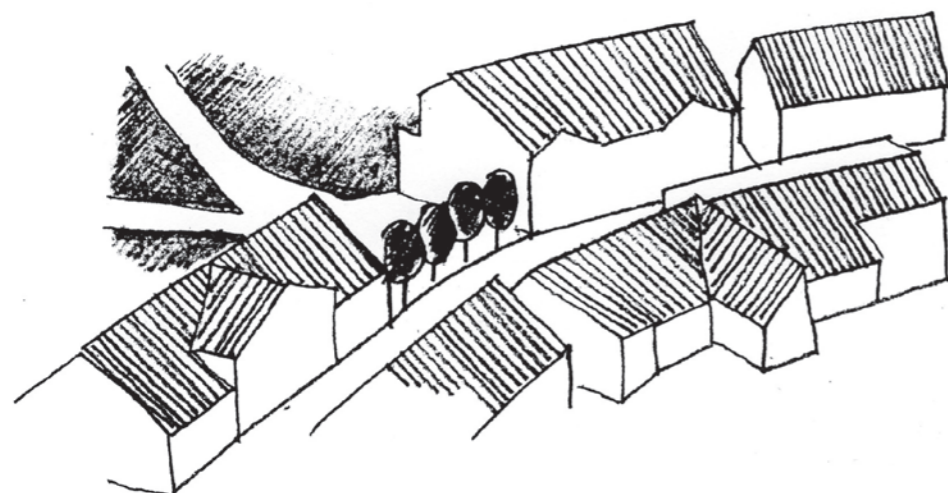
VIENLAIDU APBŪVE

Ielas apbūves frontē zudusi ēka. Ielas telpā neraksturīgs paplašinājums.

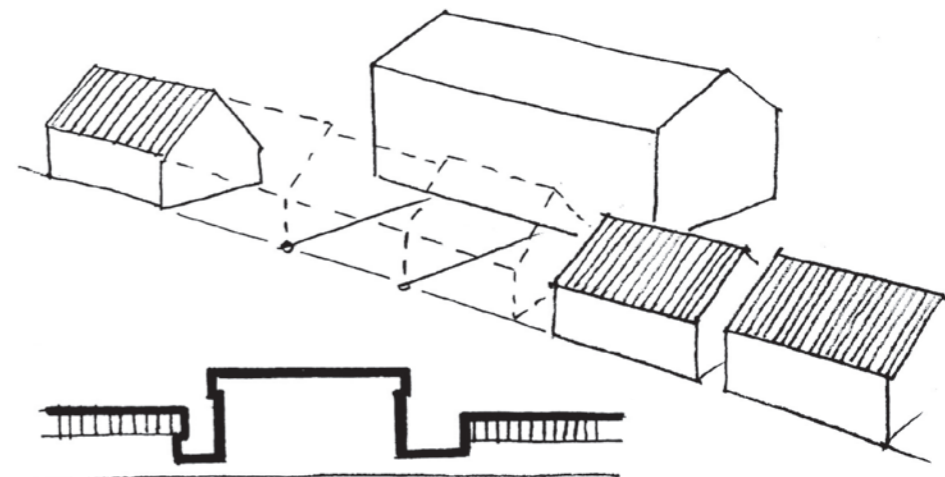

Uz vēsturiskās būvlaides līnijas bijušās ēkas vietā koku stādījumi, žogs vai citi ārtelpas elementi nodala ielas telpu, iezīmē iekškvartāla esošo parku. Vai atjauno ēku.

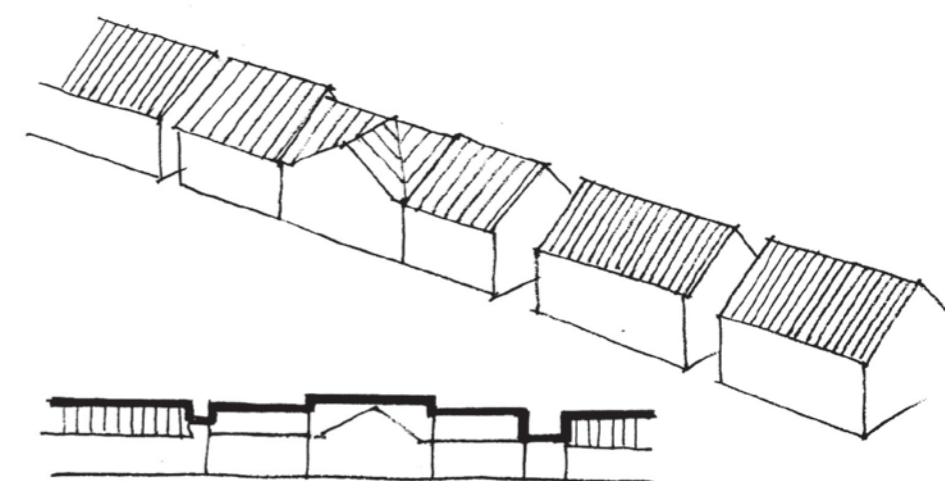

ZUDUSI VĒSTURISKĀ APBŪVE

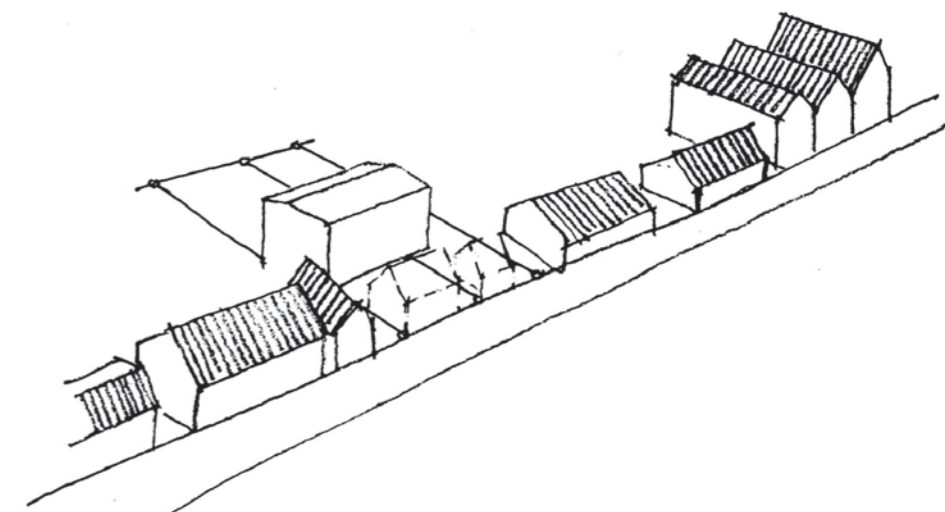
Dažkārt apbūves tukšums aizpildīts ar vēlākos laikos celtu būvi, kas novietota ar lielu atkāpi no ielas malas. Ēkas mērogs un apbūves siluets disonē ar esošo apbūvi.

Izvērtējama apbūves atjaunošana agrākās ēkas vietā un mērogā.

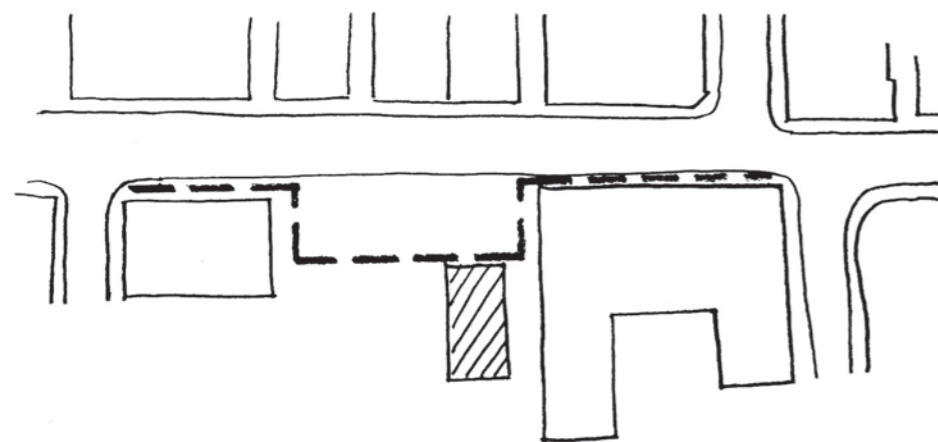
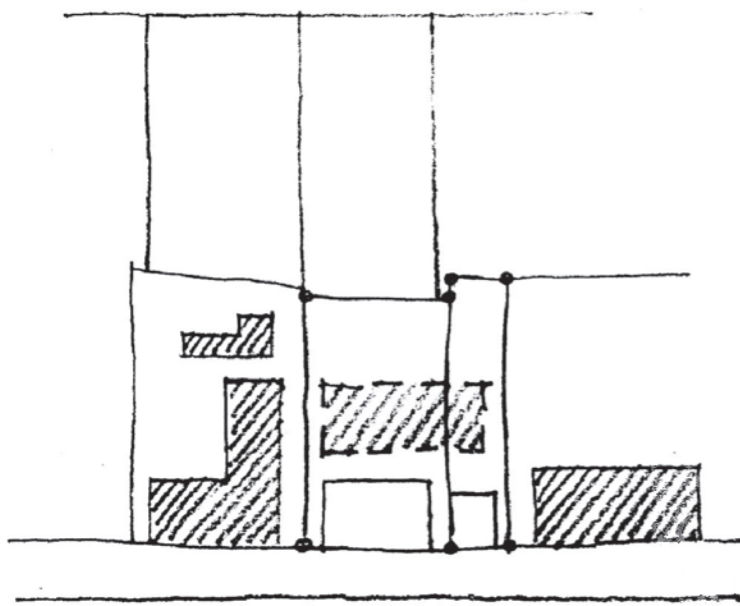

Zudušu ēku zemes gabali apvienoti, būvējot jaunu namu. Ēkas mērogs neatbilstošs vēsturiskajai apbūvei.

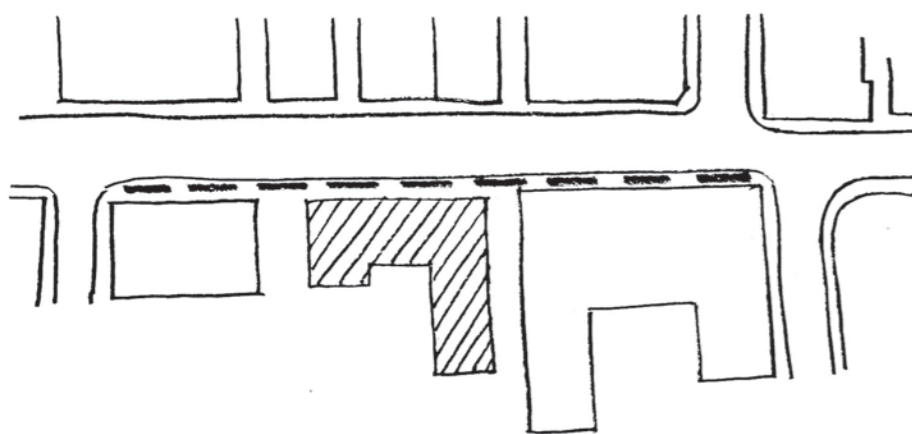

ZUDUSI VĒSTURISKĀ APBŪVE

Izvērtējama vēsturisko būvobjektu atjaunošana uz vēsturiskās būvlaides.

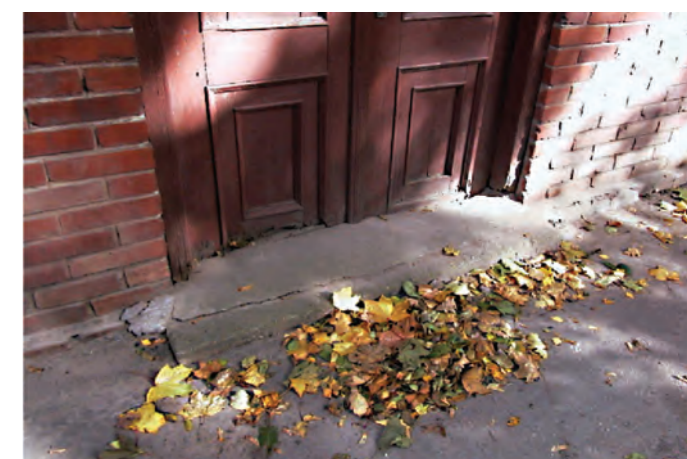
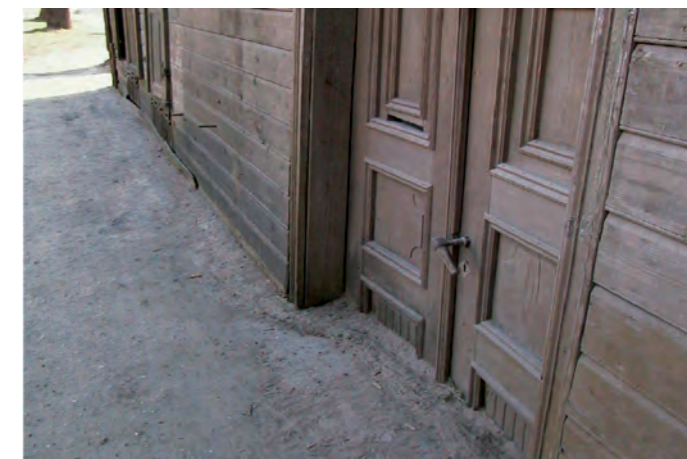
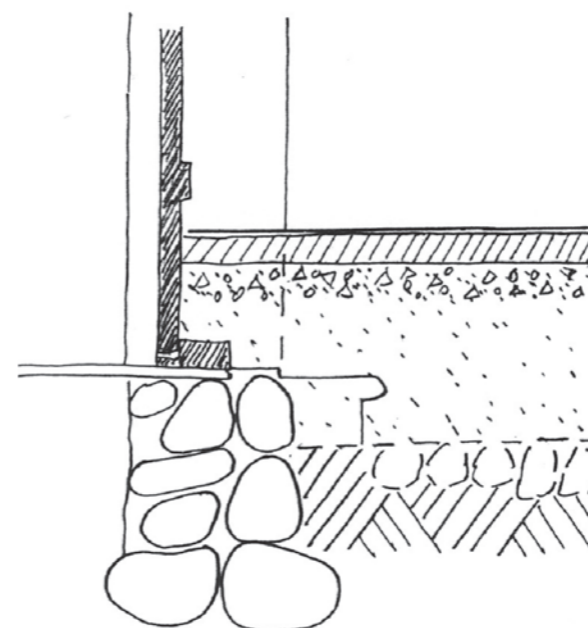
Kuldīgas vēsturiskajā centrā raksturīga cieša apbūve pie ielas malas. Zaudējot kādu ielas apbūves ēku, veidojas neloģisks ielas telpas paplašinājums.

Izvērtējams katrā konkrētā gadījumā, ņemot vērā pilsētbūvniecības struktūras vēsturisko uzslāņojumu. Apbūves atjaunošana, saglabājot vēsturisko būvlaidi.

IELAS LĪMENIS PAAUGSTINĀTS VIRS VĒSTURISKĀ IELAS LĪMEŅA

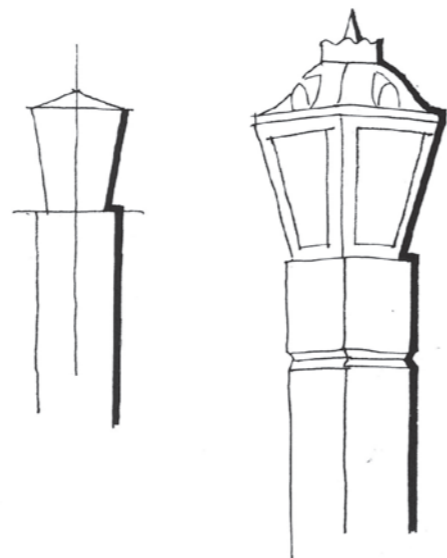
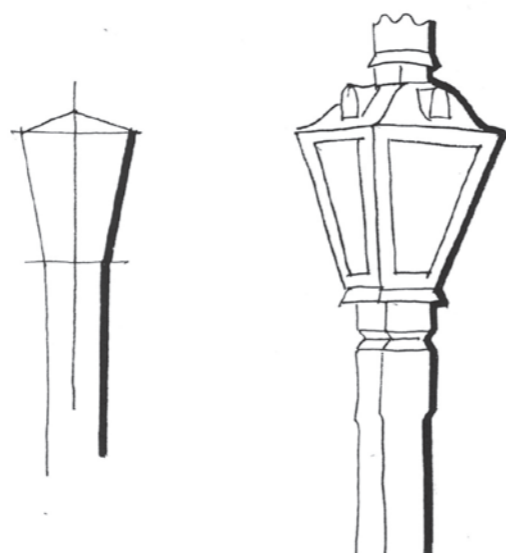
Traucēta ēku funkcionālā izmantošana. Pasliktināts ēku konstrukciju stāvoklis, bieži vien neatgriezenisks. Izjaukta sākotnējā lietus ūdens notece no zemes gabaliem.

Laternas pilsētvidē paredzēt atbilstoši vēsturiskajiem paraugiem.

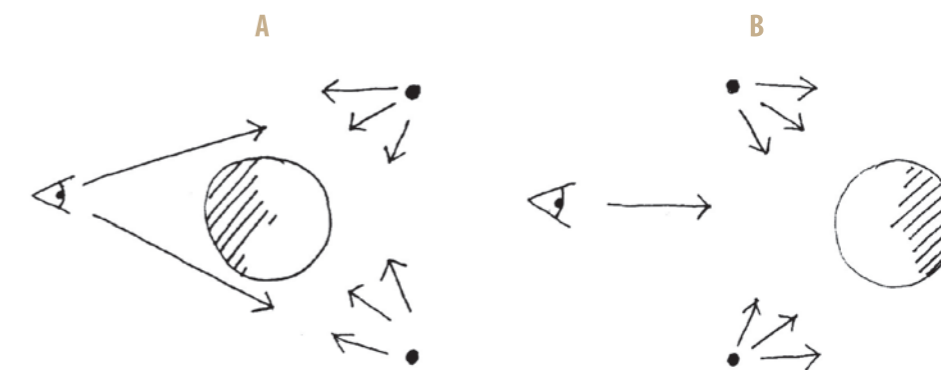
Vēsturiski izkoptas priekšmetu detaļas un proporcijas ir harmoniskas apkārtējā vidē. To maiņa pieprasa skaidri nolasāmu pamatojumu.

OBJEKTA APGAISMOŠANA UN TĀ UZTVERE ATKARĪGA NO GAISMAS ĶERMEŅU IZVIETOJUMA

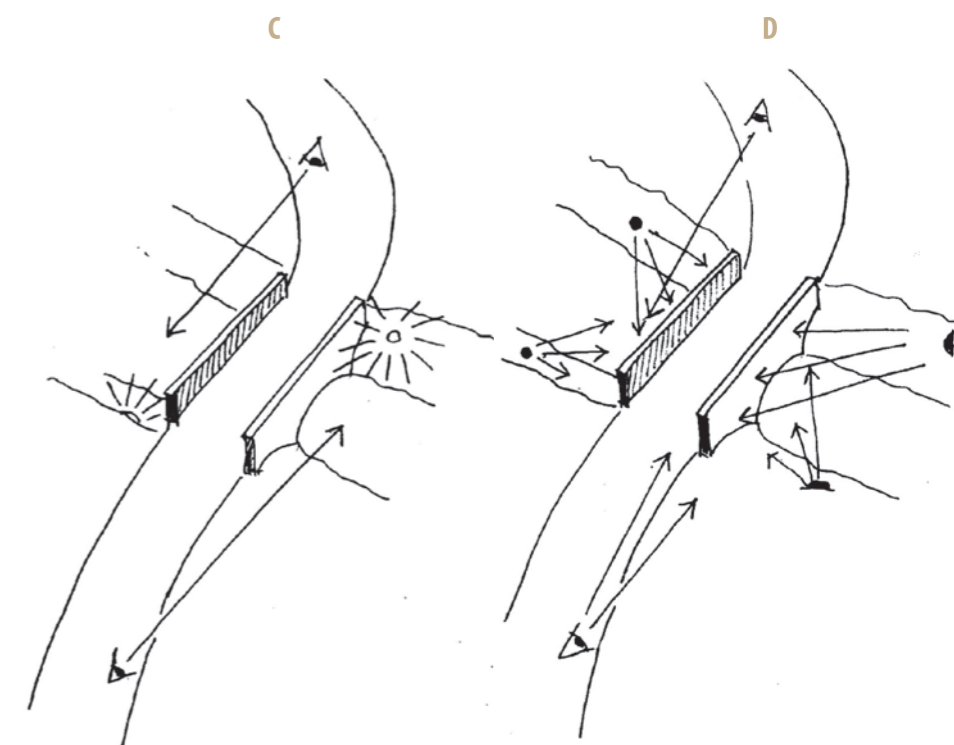
A Pret skatītāju vērsti gaismas stari ir kaitinoši un apgrūtina objekta apskati.

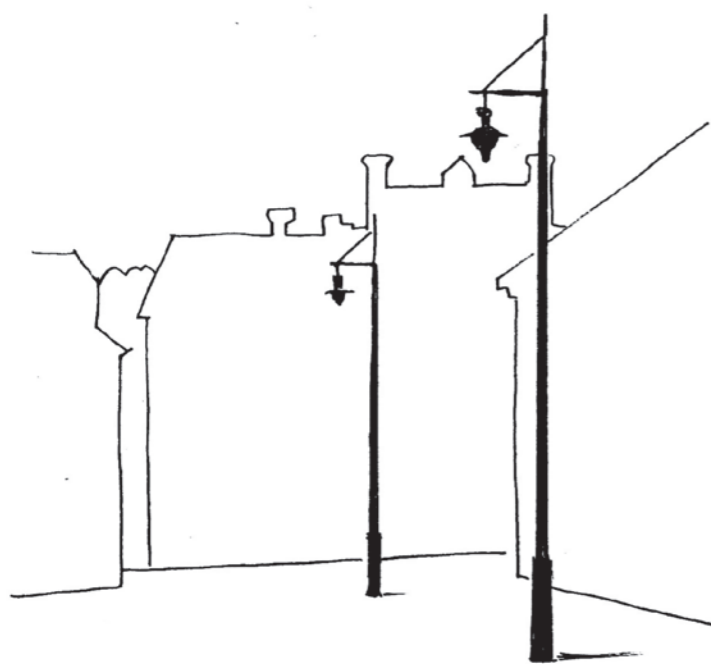
B No skatītāja puses apgaismots objekts ir labi apskatāms, un process nav nogurdinošs.

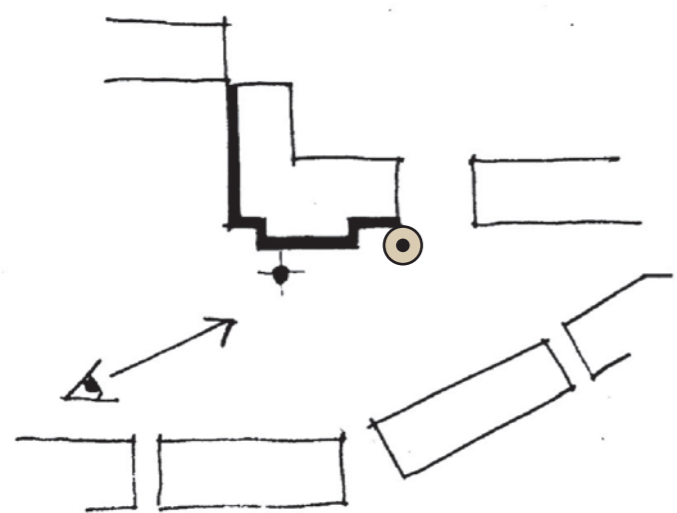
C Apgaismes starmešu izvietojums traucējošs satiksmei un objekta apskatei.

D Nepieciešama skatam slēptu vai koncentrētu stara gaismas ķermeņu pielietošana, lai netraucētu satiksmei un objekta apskatei.

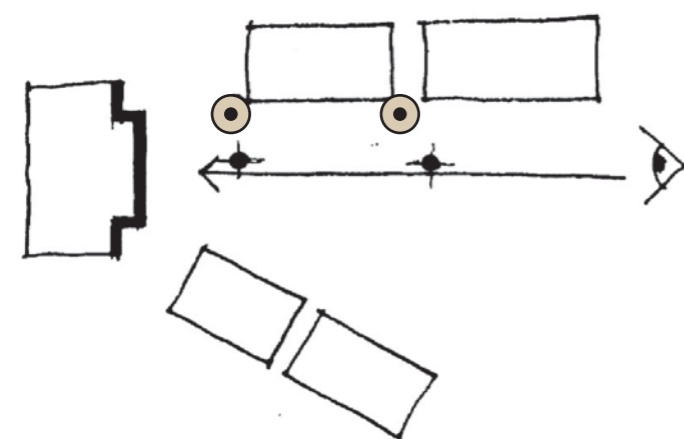

Vecpilsētas ielas telpā brīvi izvietoti apgaismes stabi ir skatam traucējoši, bieži arī apgrūtināši satiksmes dalībniekam.

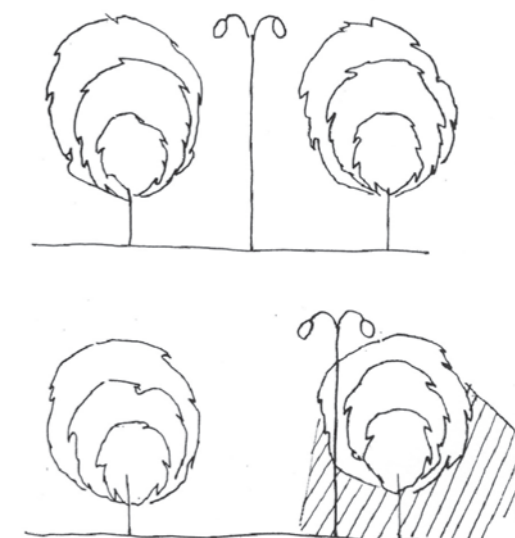
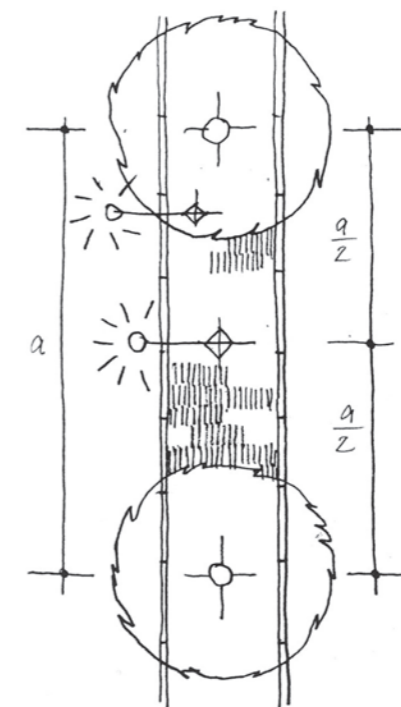
Piemēri pilsētas situācijā

- nevēlama apgaismes stabu novietne.
- apgaismes ķermeņi izvietoti neuzsvērti, ļaujot brīvi uztvert ielas telpu, gan arī atsevišķas nozīmīgas celtnes.

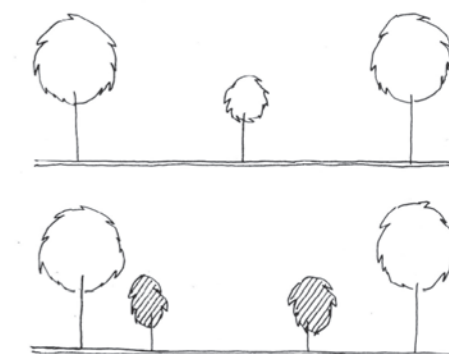
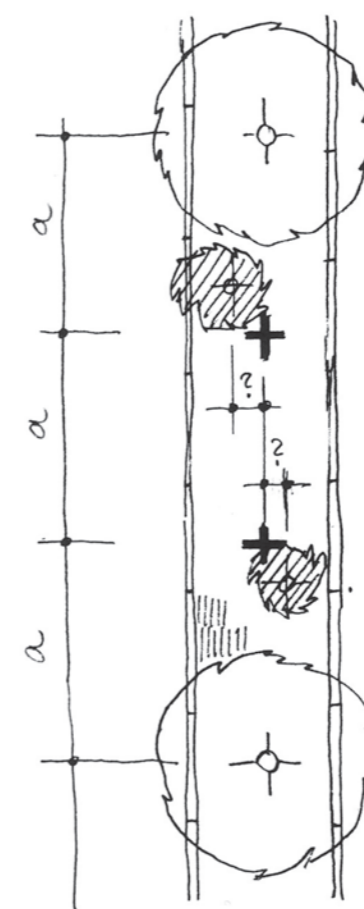

Ielu apgaismes stabi alejas koku rindā izvietojami vienādā attālumā no sānos esošajiem kokiem.

Kokam augot, nesimetriski novietota lampa tiks aizsegta, kas radīs papildus rūpes un izdevumus.

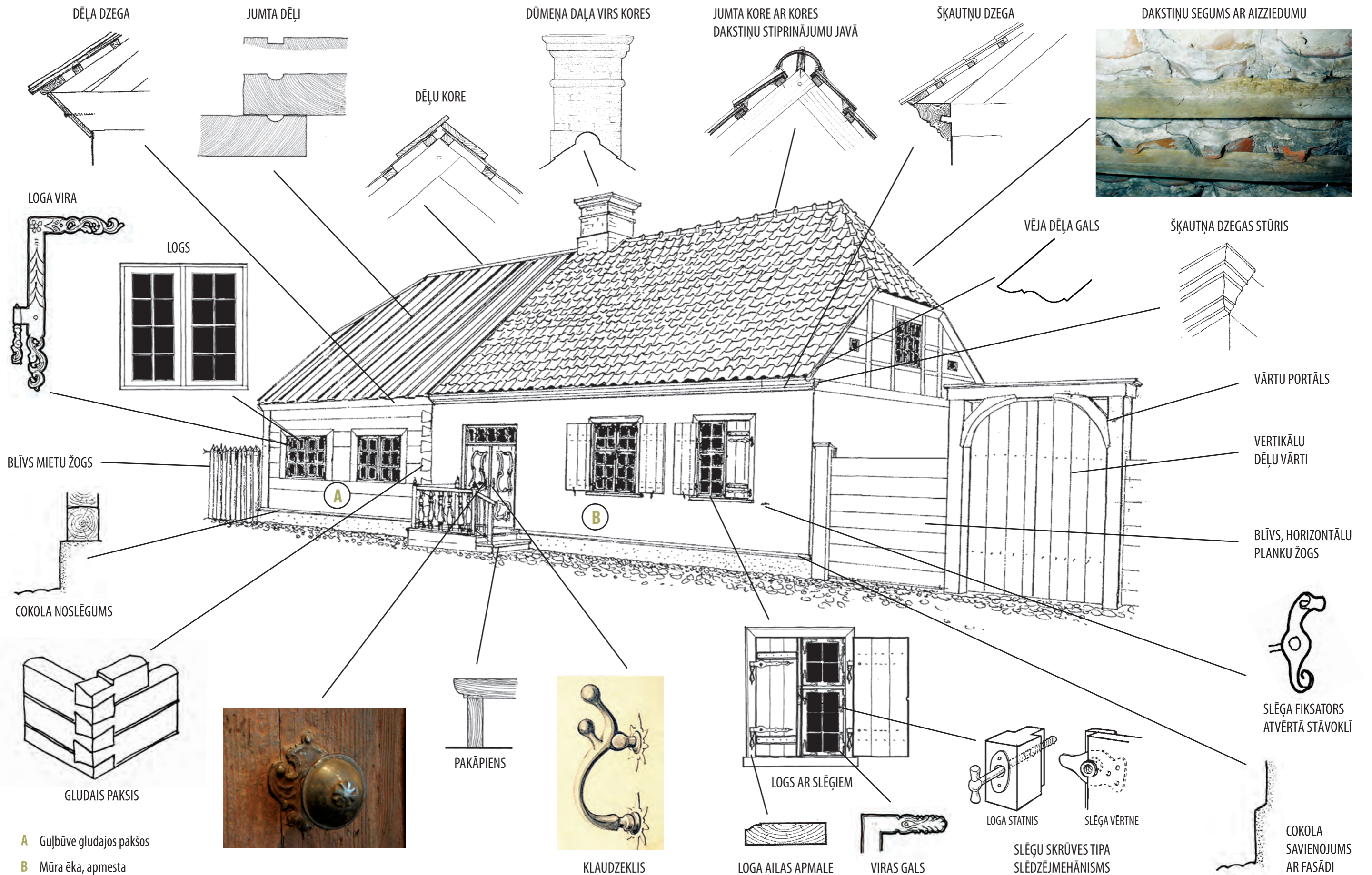
Atjaunojot alejas koku rindu, noteikti saglabājama agrāk stādīto koku atstarpe. Daudzām sugām tās atšķirīgas. Koki jāstāda precīzi iedibinātajā rindā. Tas rada kārtības un laba saimnieka sajūtu.

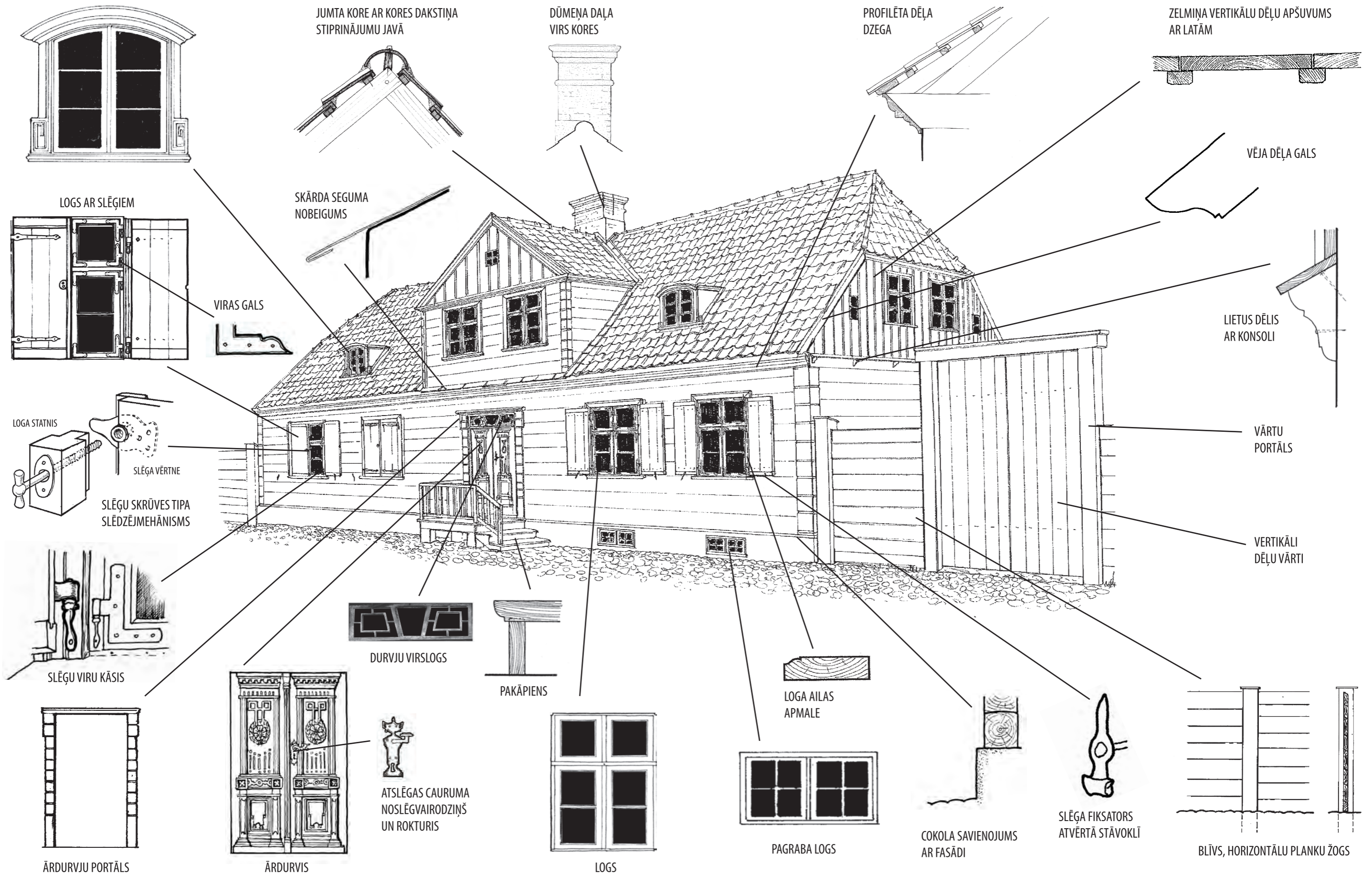
Piezīmēm

The page contains a series of horizontal dotted lines for writing. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page, starting from the header and ending before the footer. The word 'Piezīmēm' is written in a cursive script at the beginning of the first line.

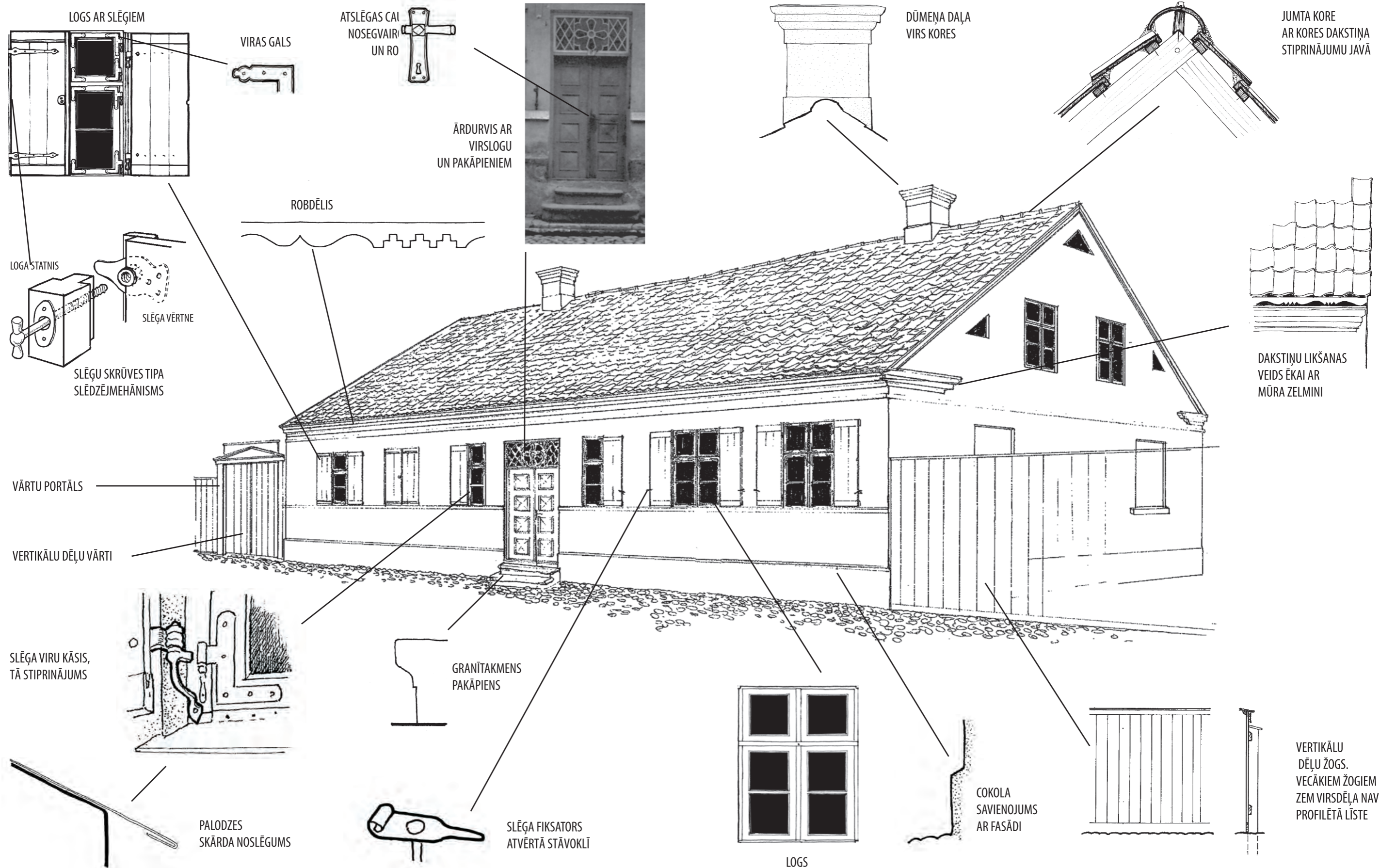
MĀJA 1. 18. gadsimta vidus - 18. gadsimta 3. ceturksnis

MĀJA 2. 18. gadsimta beigas - 1808. gads. Gulbūve gludajos pakšos

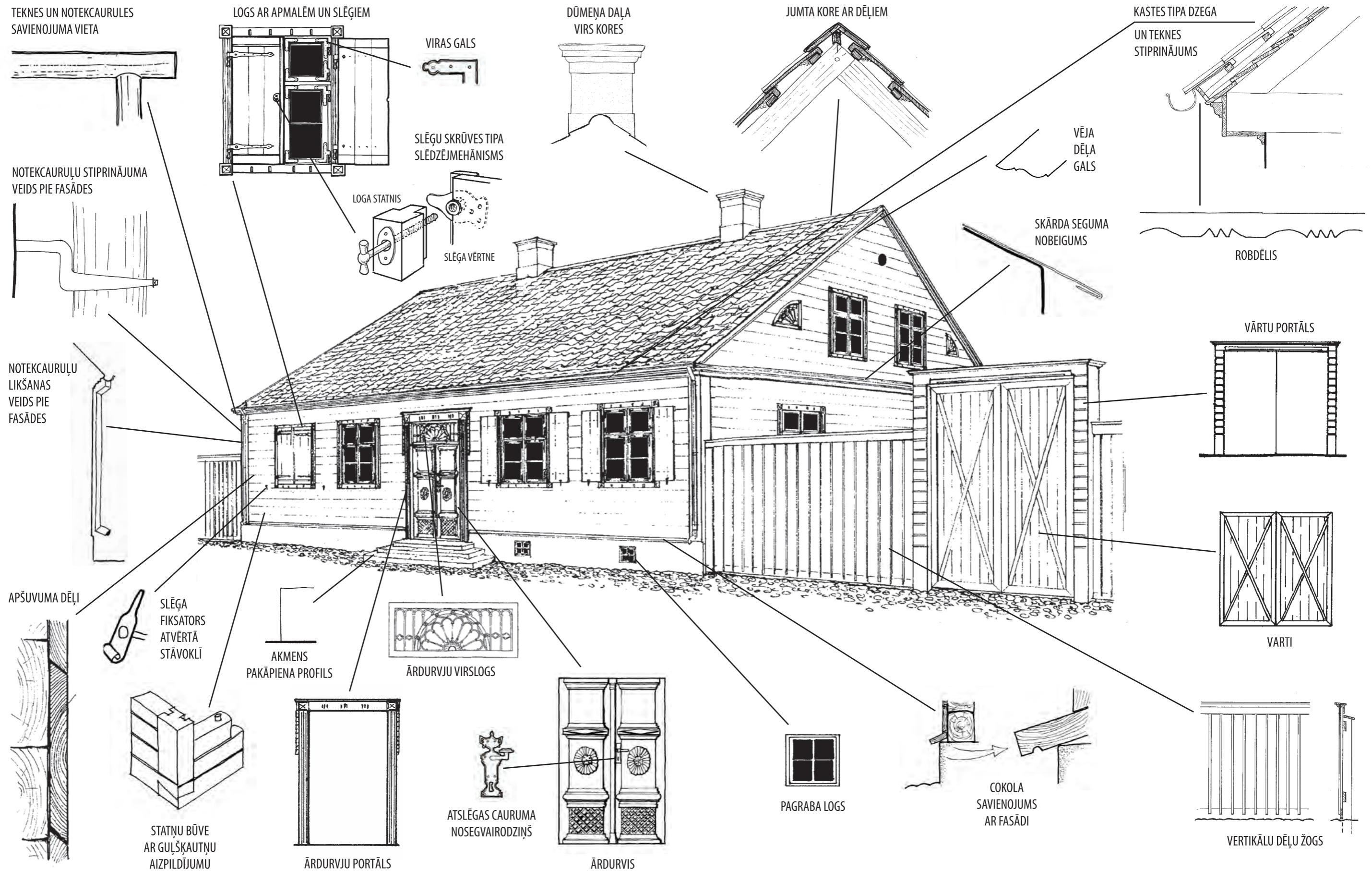

MĀJA 3. 19. gadsimta 2. ceturksnis - 19. gadsimta vidus. Mūra ēka, apmesta

MĀJA 4. 19. gadsimta 2. ceturksnis - 19. gadsimta vidus

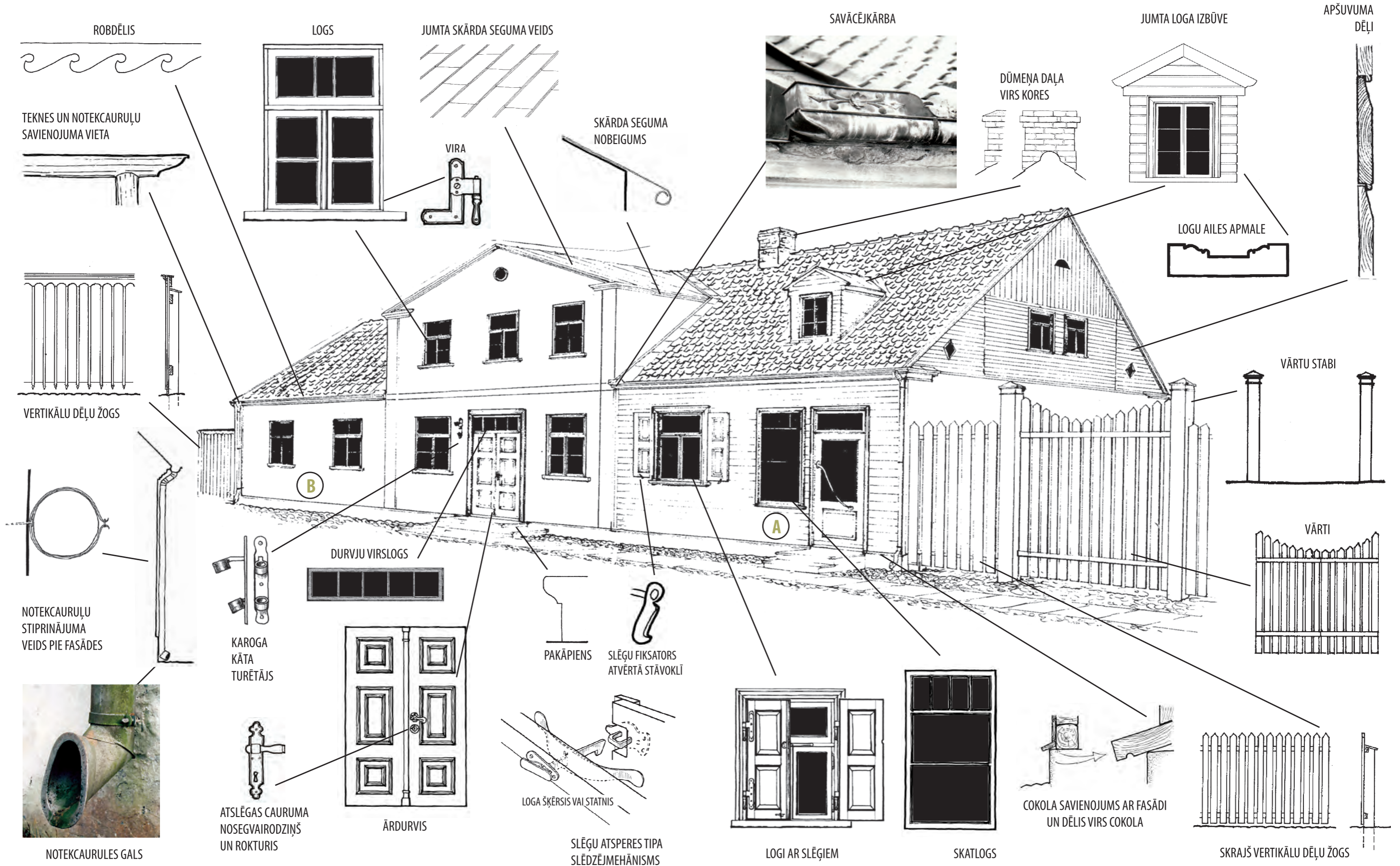
Koka ēka (statņu būve ar guļšķautņu aizpildījumu), ielas fasāde apšūta ar dēļiem

MĀJA 5. 19. gadsimta 2. ceturksnis - 20. gadsimta sākums

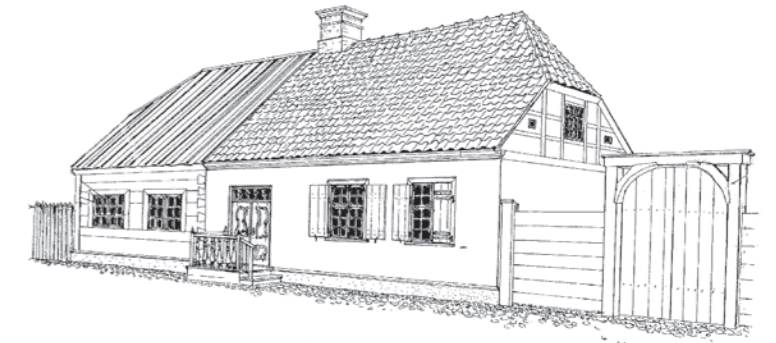
A - koka ēka (statņu būve ar guļšķautņu aizpildījumu), apšūta ar dēļiem;

B - mūra ēka, apmesta.

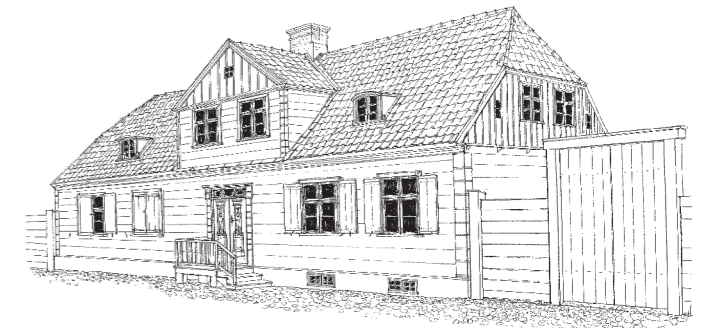
MĀJA 1

18. gadsimta vidus - 18. gadsimta 3. ceturksnis

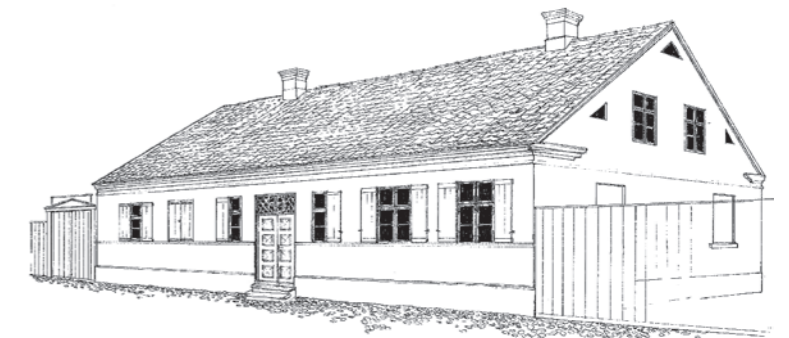
MĀJA 2

18. gadsimta beigas - 1808. gads
Gulbūve gludajos pakšos

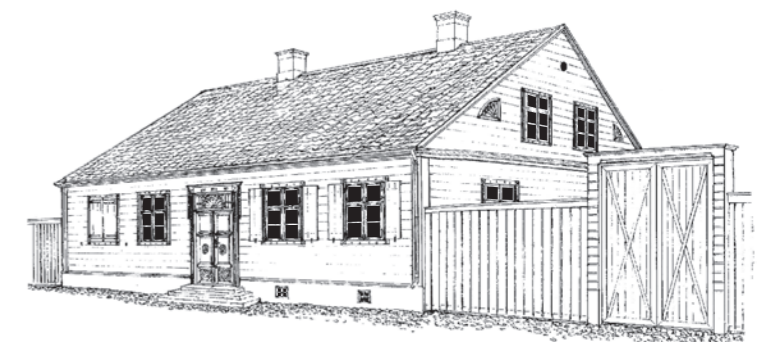
MĀJA 3

19. gadsimta 2. ceturksnis - 19. gadsimta vidus
Mūra ēka, apmesta

MĀJA 4

19. gadsimta 2. ceturksnis - 19. gadsimta vidus
Koka ēka (statņu būve ar guļšķautņu aizpildījumu),
ielas fasāde apšūta ar dēļiem

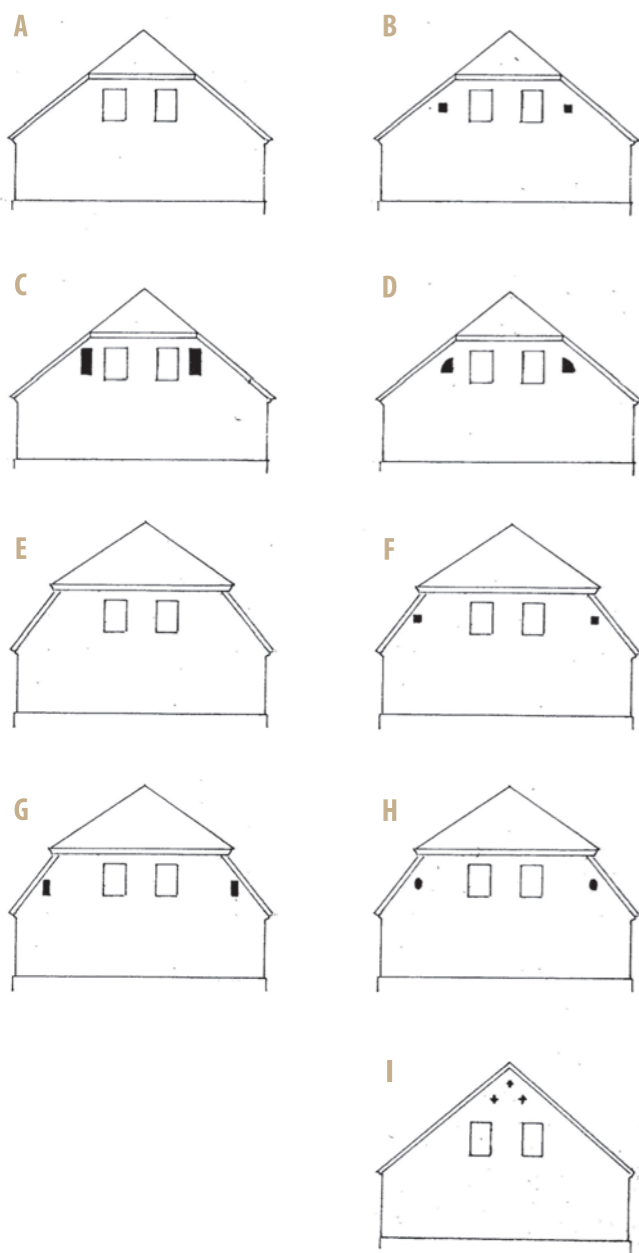
MĀJA 5

19. gadsimta 2. ceturksnis - 19. gadsimta sākums

4.1. FASĀDES

PAŽOBEĻU UN BĒNIŅU LOGU IZVIETOJUMS UN FORMA GALA FASĀŽU ZELMIŅOS

A Divslīpju jumts, pusšļauptais zelminis bez logiem.
18. gadsimta pirmais ceturksnis - 20. gadsimta sākums.

B Divslīpju jumts, pusšļauptais zelminis ar kvadrātiskas formas logiem.
18. gadsimta otrā puse - 20. gadsimta sākums.

C Divslīpju jumts, pusšļauptais zelminis ar taisnstūru logiem.
19. gadsimta 10. gadi - 19. gadsimta pēdējais ceturksnis.

D Divslīpju jumts, pusšļauptais zelminis ar ceturtdaļļa logiem.
19. gadsimta 10. gadi - 19. gadsimta vidus.

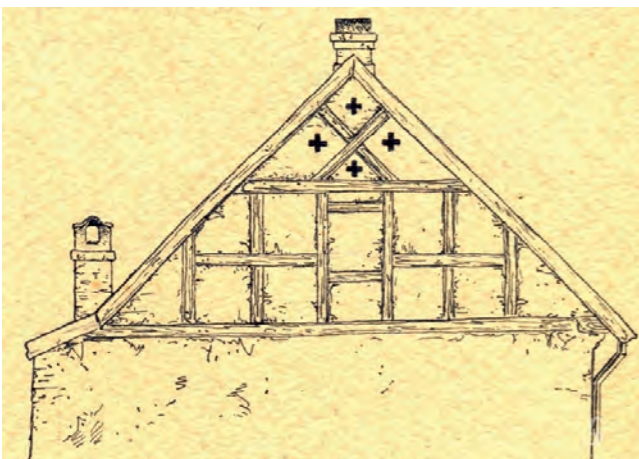
E Mansarda tipa jumts, pusšļauptais zelminis bez logiem.
18. gadsimta otrais ceturksnis - 19. gadsimta sākums.

F Mansarda tipa jumts, pusšļauptais zelminis ar kvadrātiskas formas logiem.
18. gadsimta pēdējais ceturksnis - 19. gadsimta sākums.

G Mansarda tipa jumts, pusšļauptais zelminis ar taisnstūra formas logiem.
18. gadsimta pēdējais ceturksnis - 19. gadsimta sākums.

H Mansarda tipa jumts, pusšļauptais zelminis ar ovālas formas logiem.
18. gadsimta pēdējais ceturksnis - 19. gadsimta sākums.

I Divslīpju jumts, bēniņu telpa tiek izgaismota ar krusta formā izmūrētu vienu vai trīs krusta formas ailām.
19. gadsimts.

PAŽOBEĻU UN BĒNIŅU LOGU IZVIETOJUMS UN FORMA GALA FASĀŽU ZELMIŅOS

4.1. FASĀDES

J Divslīpju jumts bez logiem.
19. gadsimta otrais ceturksnis - 20. gadsimta sākums.

K Divslīpju jumts ar kvadrātiskas formas (2, 3) logiem.

R 19. gadsimta otrais ceturksnis - 20. gadsimta sākums.

L Divslīpju jumts ar trīs stūru formas logiem.
19. gadsimta otrais ceturksnis - 19. gadsimta pēdējais ceturksnis.

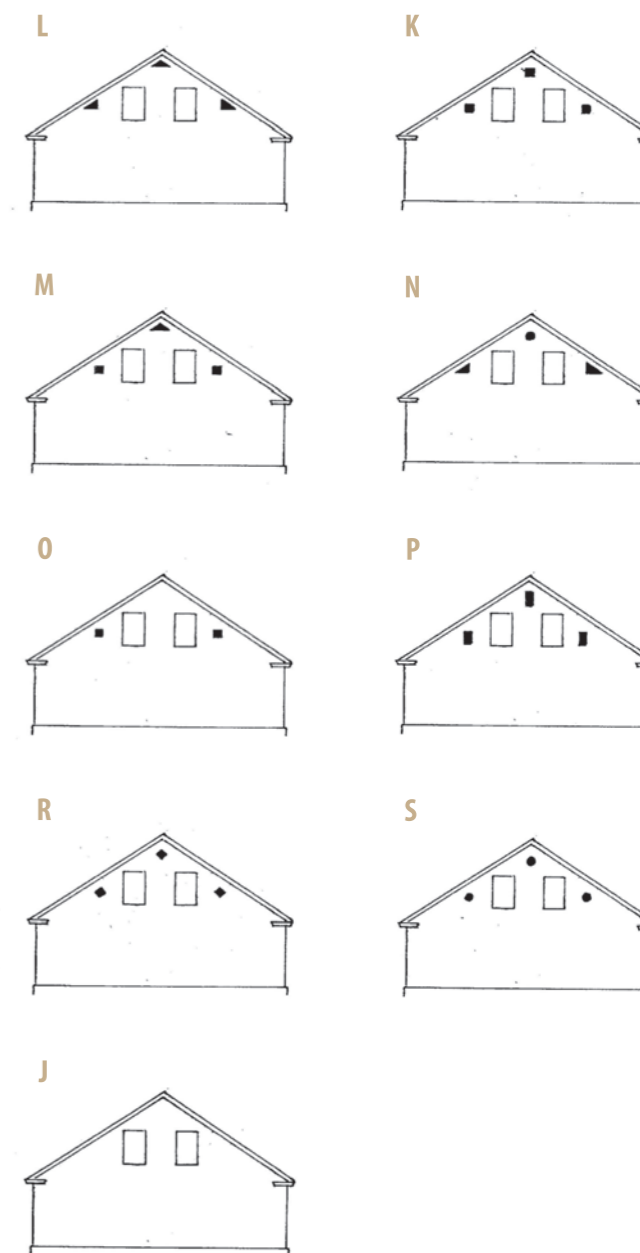
M Divslīpju jumts ar kvadrātiskas un trīs stūru formas logiem.
19. gadsimta otrais ceturksnis - 19. gadsimta pēdējais ceturksnis.

N Divslīpju jumts ar trīs stūru un apaļas formas logiem.
19. gadsimta otrais ceturksnis - 19. gadsimta beigas.

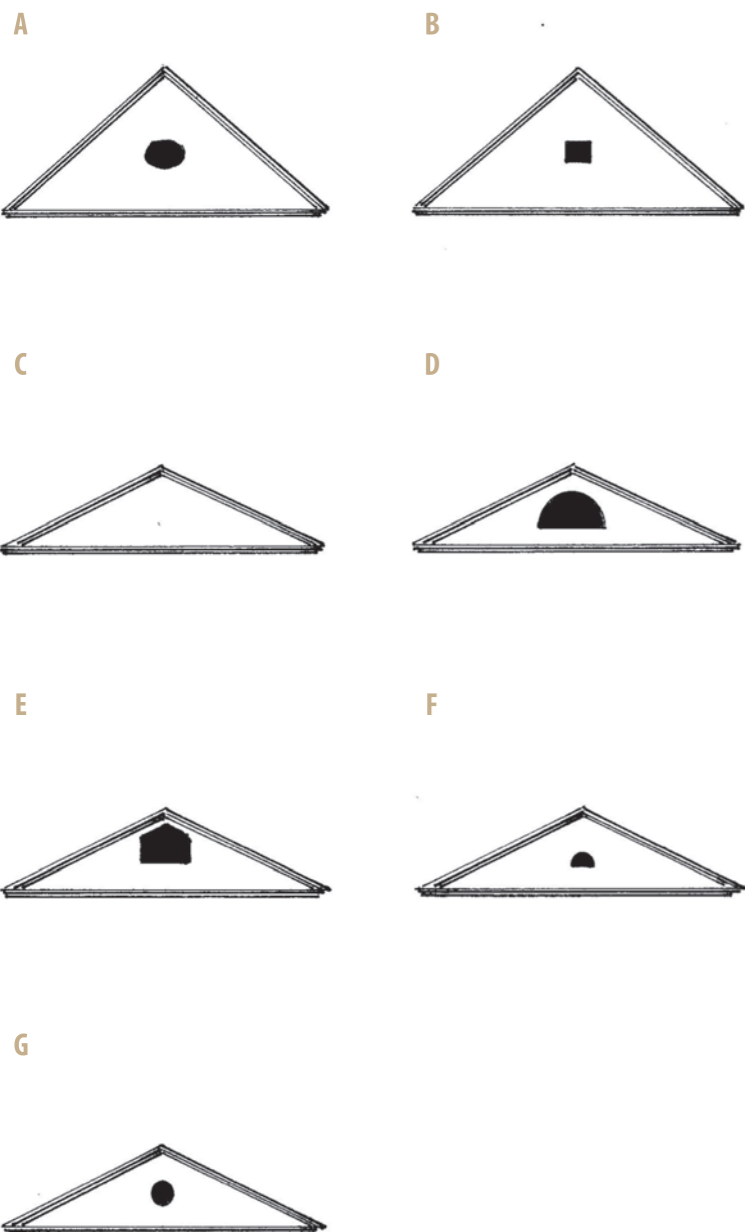
P Divslīpju jumts ar taisnstūra formas logiem.
19. gadsimta otrais ceturksnis - 20. gadsimta sākums.

R Divslīpju jumts ar kvadrātiskas formas logiem.
19. gadsimta otrā puse - 20. gadsimta sākums.

S Divslīpju jumts ar apaļas formas logiem.
19. gadsimta otrā puse - 20. gadsimta sākums.

4.1. FASĀDES

LOGU AILU IZVIETOJUMS FRONTONOS

- A** Ovālas formas logs.
18. gadsimta pēdējais ceturksnis - 19. gadsimta sākums.
- B** Kvadrātiskas formas logs.
19. gadsimta sākums.
- C** Klasicisma stila frontons bez loga.
19. gadsimta 10. gadi - 20. gadsimta sākums.
- D** Liels pusloka formas logs.
19. gadsimta 10. gadi - 19. gadsimta otrais ceturksnis.
- E** Jumta loga izbūve. Logam ir aploda un izbūve apšūta ar fasāžu apšuvuma dēļiem.
20. gadsimta sākums.
- F** Trapeces formas logs.
19. gadsimta otrais ceturksnis.
- G** Apaļas formas logs.
19. gadsimta otrā puse - 20. gadsimta sākums.

KOKA APDARE

19. gadsimtā un 20. gadsimta sākuma periodā izplatīta fasāžu apdare ar vienkāršiem ēvelētiem un arī profilētiem apdares dēļiem (*Kaļķu iela 20*).

19. gadsimta beigās celta ēka. Ielas fasāde bagātīgi rotāta ar rustu, atveidotu dēļu apšuvumā, ar sandrikiem un profilētām dzegām, ar kanelūrētiem pilastriem, logu slēģiem un, protams, greznām ieejas durvīm (*Skrundas iela 10*).

Ēkas ziemeļu zeminis apšūts ar platiem, ēvelētiem, ar pusgropi trinitī liktiem apdares dēļiem. Apdare saglabājusies sākotnējā no 18. gadsimta vidus (*Kalna iela 15*).

Pildrežģis (*Rumbas iela 7*).

4.1. FASĀDES

4.1. FASĀDES

APMETUMA APDARE

Ēkas ielas fasāde apmesta ar kaļķu javu. Cokola un virspamata daļā java mesta caur smalku stieplu sietu, dzegas profils izvilīts ar šablonu javā, un sienas daļā - gludi izrīvēts apmetums (*Rumbas iela 3*).

19. gadsimta beigas - 20. gadsimta sākums.

Ēkas cokols apmests, kaļķu javu uzspricējot uz sienas ar slotu (*Ventspils iela 23*).

19. gadsimta otrā puse.

Sienas faktūrētās daļas mīkstā apmetumā sadurstītas ar īsi apzāģētu bērza slotu (*Kalna iela 25*).

19. gadsimta beigas.

ŠĪFERIS-SAPLĀKSNIS

Vecpilsētai necienīgi fasāžu apdares materiāli degradē visumā kolorītas ēkas. Gala sienas apdare ar plakanām azbestcimenta plāksnēm uz 19. gadsimta koka ēkas.

4.1. FASĀDES

4.1. FASĀDES

MĀLA ĶIEĢEĻI

Daudzu Kuldīgas ēku sienās iemūrēti vietējo ķieģeļnīcu **māla ķieģeļi**.

Mūrējuma arhitektūra un izpildījums stāsta par meistarū prasmī. Sv. Annas luterāņu baznīcas kārņu telpas liektais mūris. 1904. gads, arhitekts V. Neimanis.

19. gadsimta otrajā pusē būvētās skolas ēkas sienu sarkanais ķieģelis ar izmūrētām dzegām (Kalna iela 19).

20. gadsimta sākumā mūrēta ēka, pielietojot vietējā ražojuma divu krāsu ķieģeļus (Stendes iela 10).

NEATBILSTOŠI RISINĀJUMI

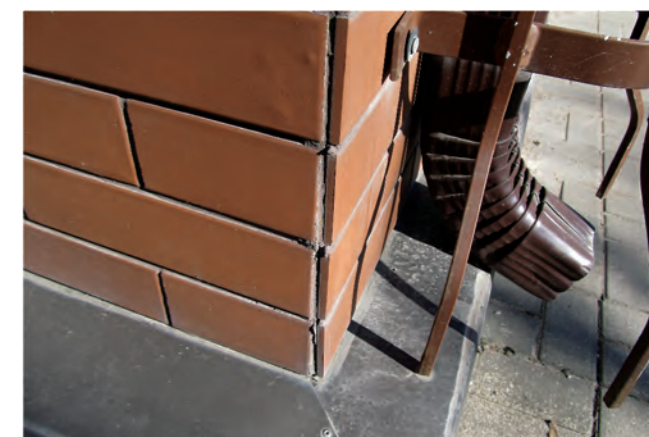
Lakoti māla ķieģeļi ēkas fasādi padara nedzīvu un spocīgu. Turklāt ēkas ārsienas elpošana ir stipri apgrūtināta.

Apmestas ēkas apdare ar māla flizēm, kas imitē gludu ķieģeļu mūri, nerada cienīgu tās izskatu.

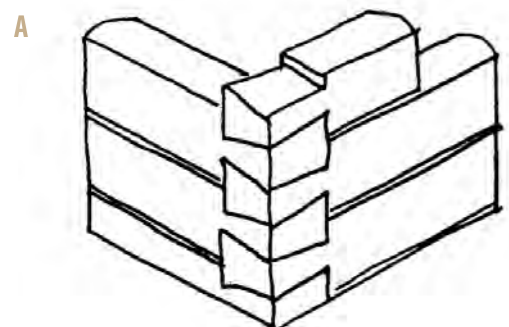
Daudzviet atklātās vietās neslēpti izvietotas satelītantenas «ansambli» ar neatbilstošiem gala fasādes apdares materiāliem rada graužošu iespaidu.

Atklāti novietotas gaisa kondicionēšanas iekārtas demonstrē nevērtīgu attieksmi pret pilsētas vidi.

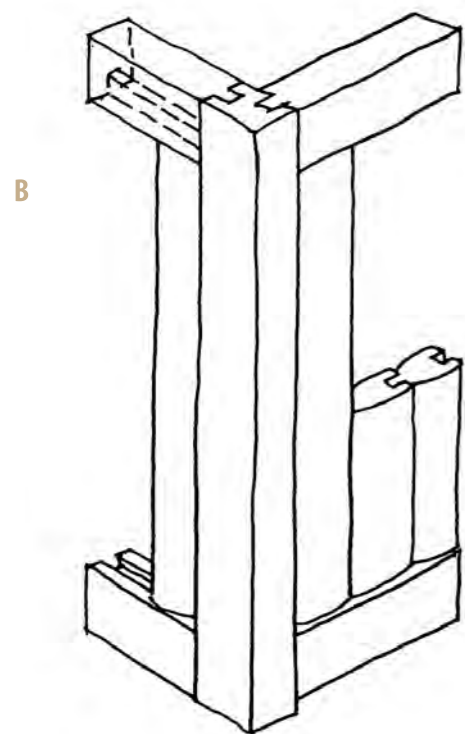
4.1. FASĀDES

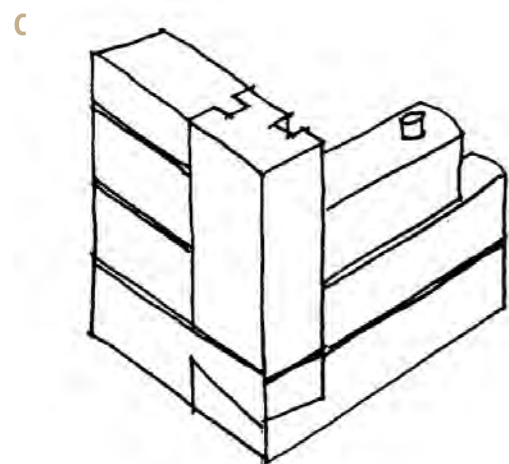
4.1. FASĀDES

A GUĻBŪVE AR GLUDO VAI DZEGUĻPAKSI

Jau kopš 16. gadsimta izplatīts būvveids Kurzemē.

B STĀVBŪVE

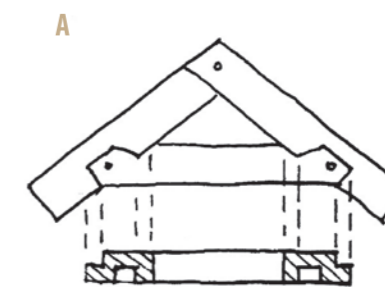
Sienas veido stateniski likti šķautņi, iebūvēti šķautņu režģi.

C STATŅU GUĻBŪVE

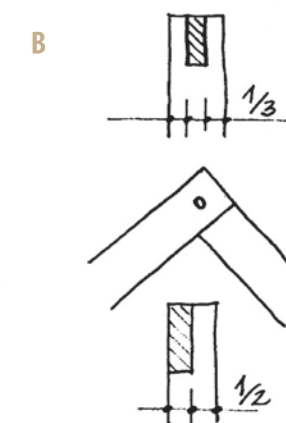
BŪVKOKU IESIEŠANA UN SATAPOŠANA

4.1. FASĀDES

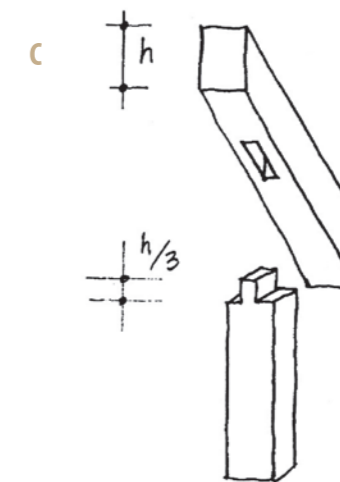
A Sasiešana ar slīpo tapu.

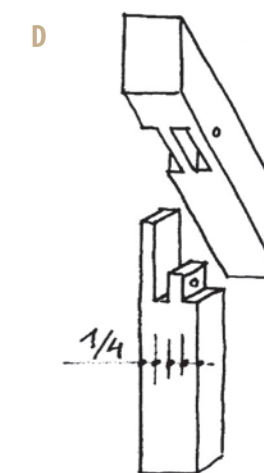
B Šķērstapa sastiprināta ar koka naglu.

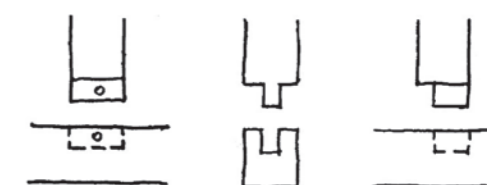
C Stāvā tapa.

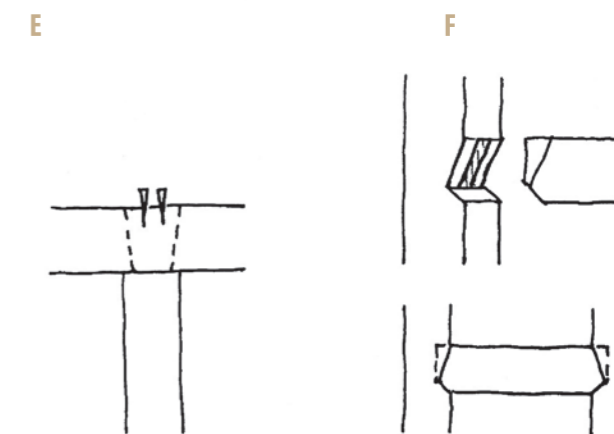
D Plecu tapa ar bultskrūvi.

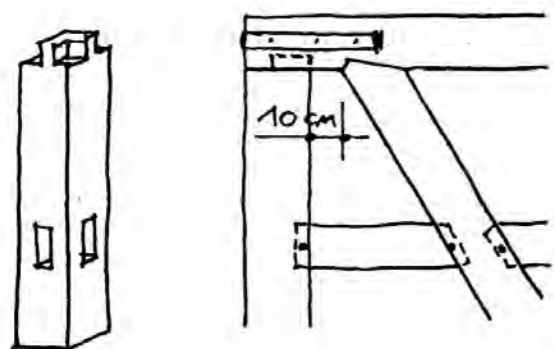
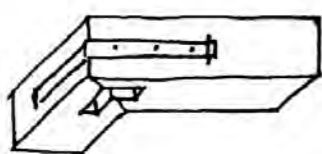
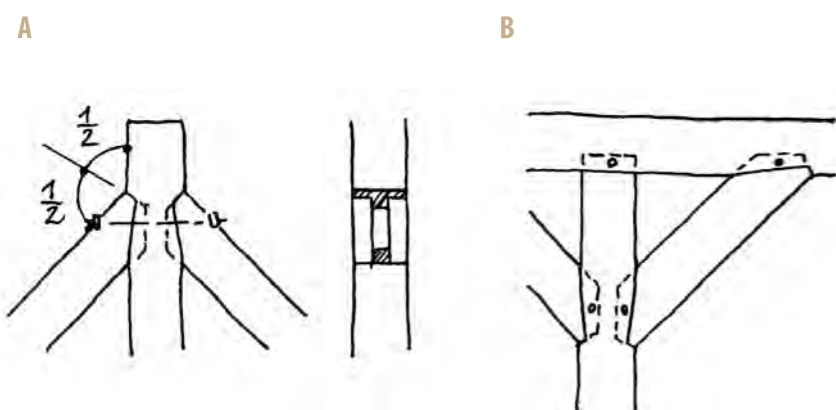
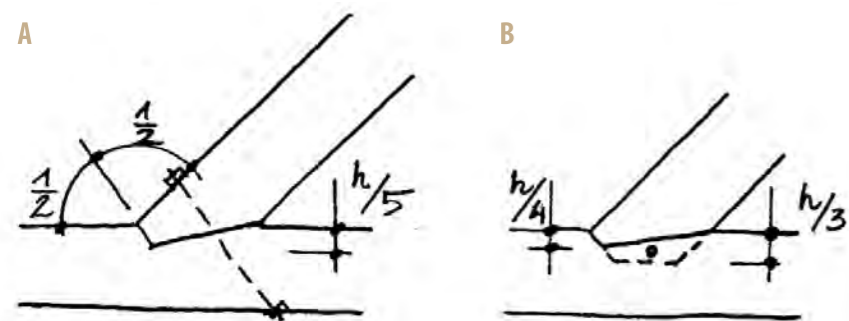
E Vadžu tapa ar ķīļiem.

F Spraišļu tapa.

4.1. FASĀDES

IELAIDUMI

VIENKĀRŠAIS IELAIDUMS

A Ar bultu.

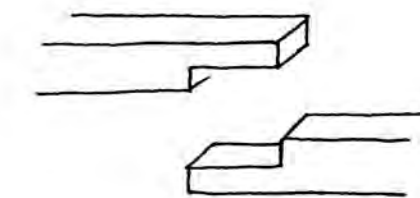
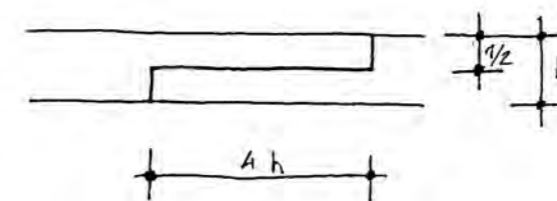
B Ar tapu.

Vienkāršie ielaidumi ar tapu un stūri - stāvā tapa.

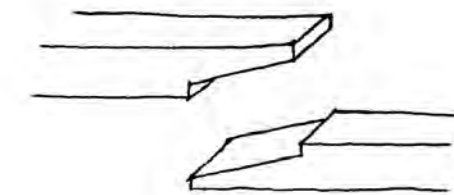
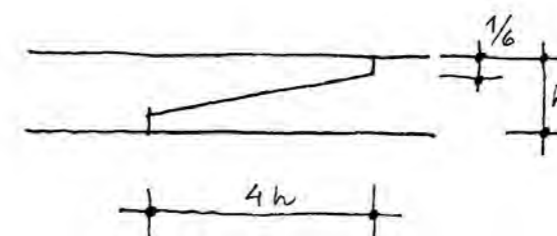
BRUSU SAMETINĀŠANA VAI SAVIENOŠANA

4.1. FASĀDES

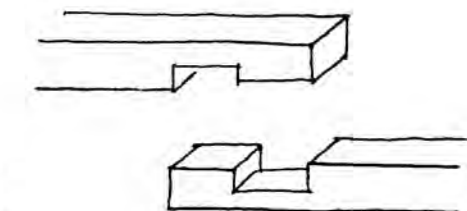
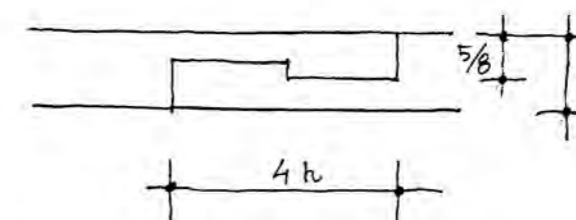
Taisnais pārlaidums var būt pastiprināts ar tapu.

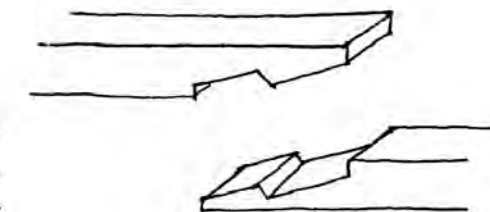
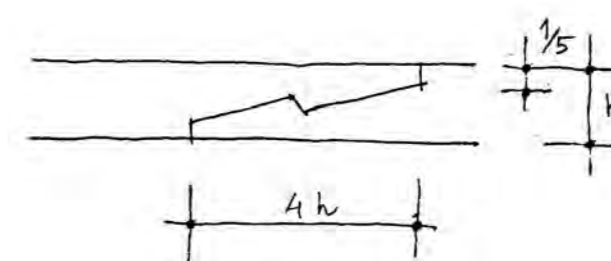
Slīpais pārlaidums var būt pastiprināts ar tapu.

Taisnais zobpārlaidums.

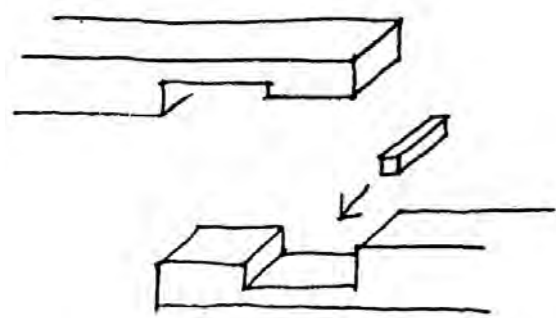

Slīpais zobpārlaidums.

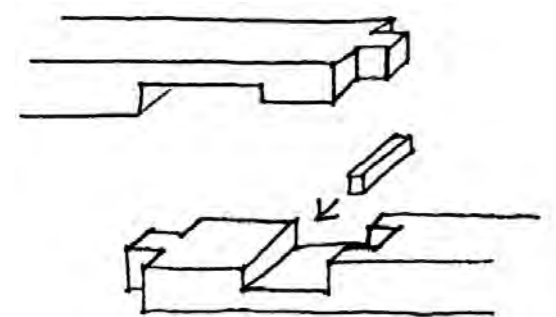
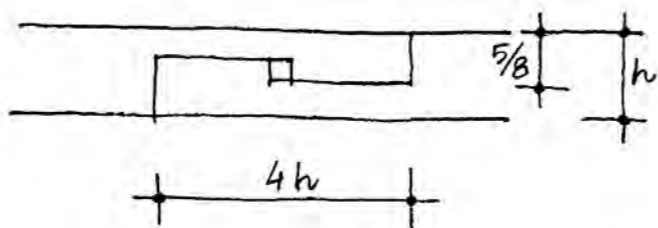

4.1. FASĀDES

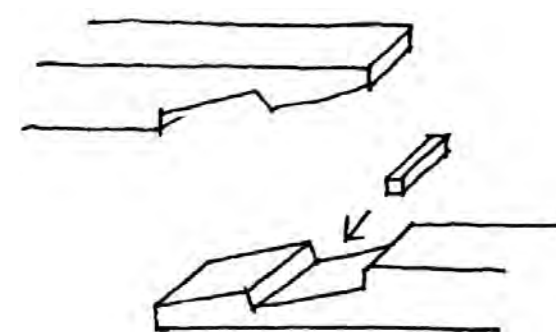
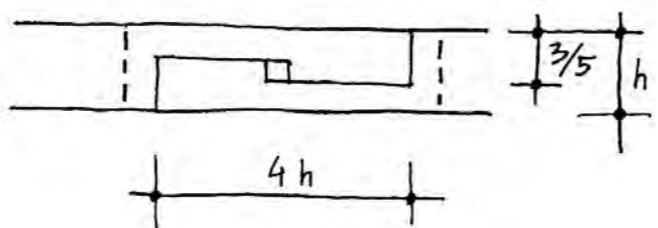
BRUSU SAMETINĀŠANA VAI PAGARINĀŠANA AR IEBĪDNI

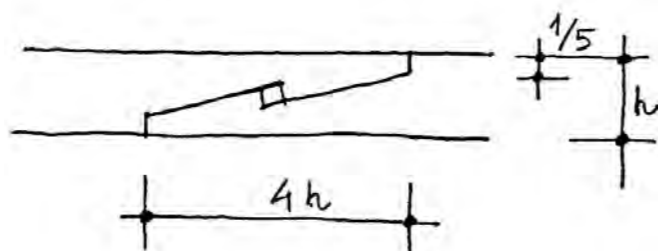
Taisnais zobpārlaidums ar iebīdni.

Taisnais zobpārlaidums ar iebīdni un gala tapu, lai brusas neizgrieztos.

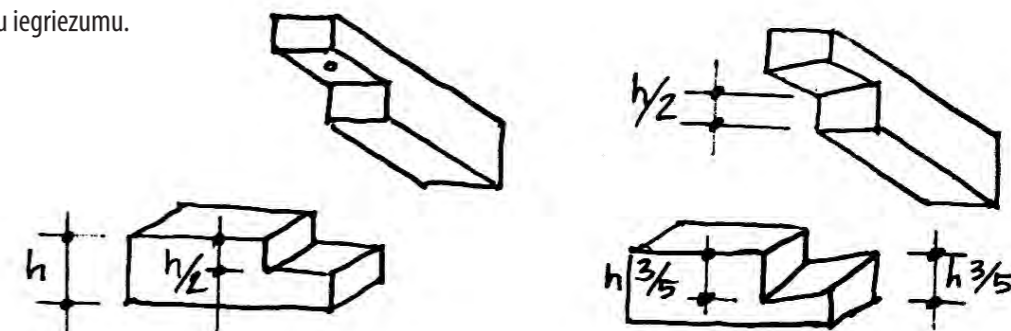
Slīpais zobpārlaidums ar iebīdni.

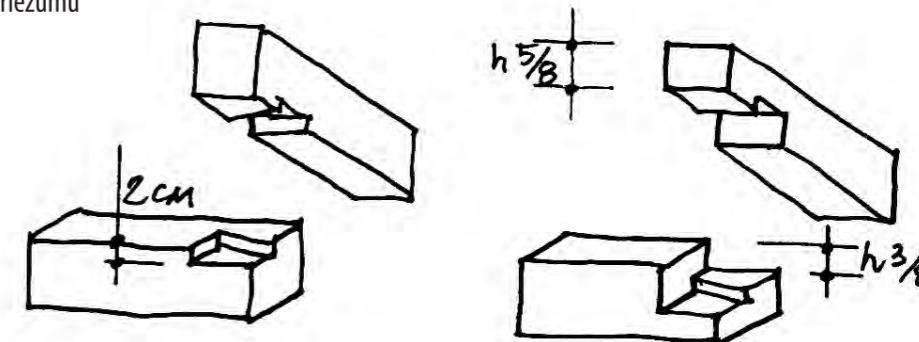
BŪVKOKU IESIEŠANA

4.1. FASĀDES

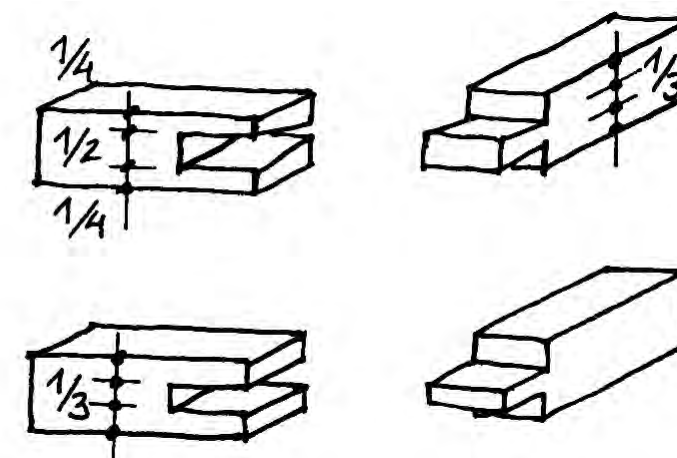
Stūra sasiešana ar taisnu vai slīpu iegriezumu.

Stūra sasiešana ar slīpu zobu vai taisnu iegriezumu un zobu.

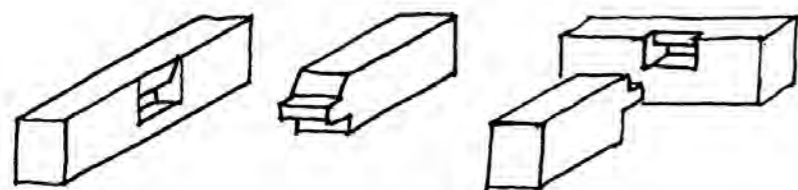

Stūra sasiešana ar slīpu un taisnu šķērstopu.

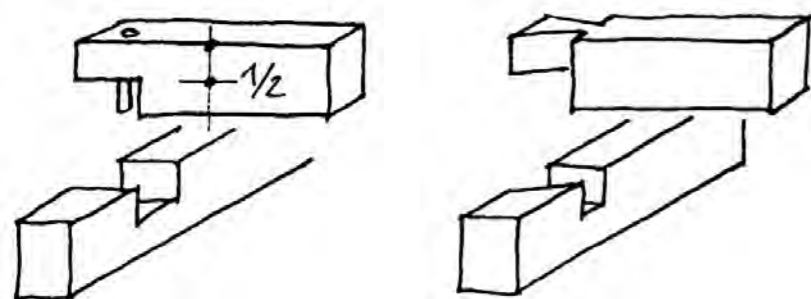

4.1. FASĀDES

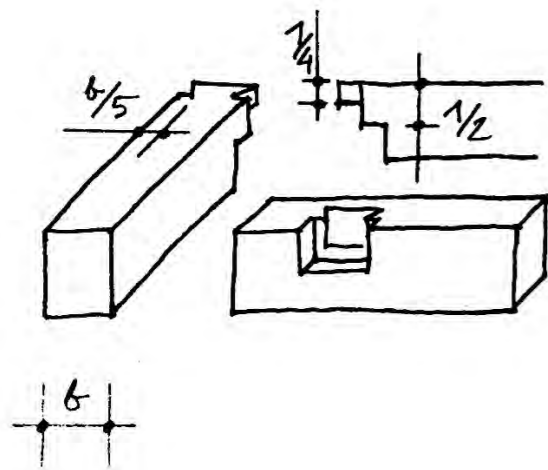
BŪVKOKU IESIEŠANA

Zobu tapa divu līmenisku būvkoku savienojumam.

Ar taisnu pārlaidumu un pastiprināta ar koka naglu vai bultskrūvi.

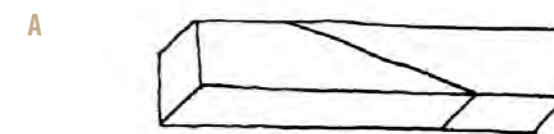

Slīpa tapa ar zobu.

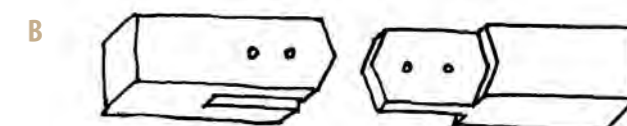
GALDNIKA KOKA SAVIENOŠANAS PAŅĒMIENI

4.1. FASĀDES

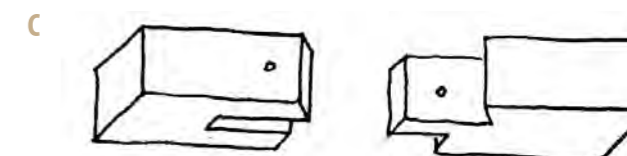
A Sametināšana ar greizo pārlaidumu.

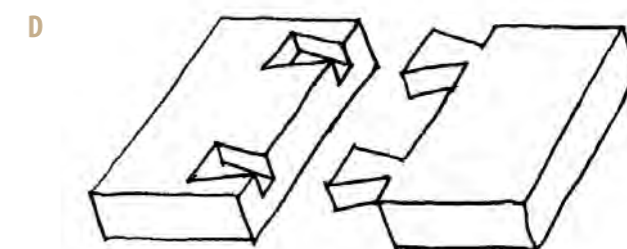
B Sametināšana ar garenu tapu.

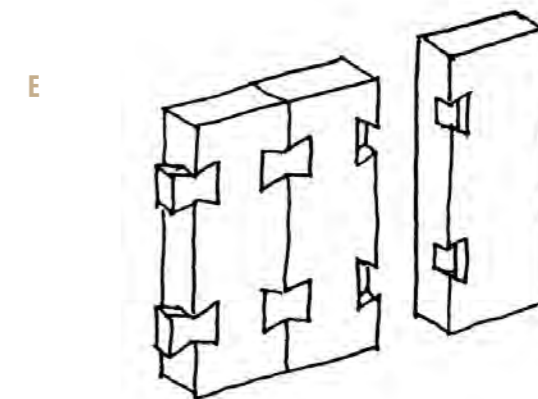
C Sametināšana ar šķērsu tapu.

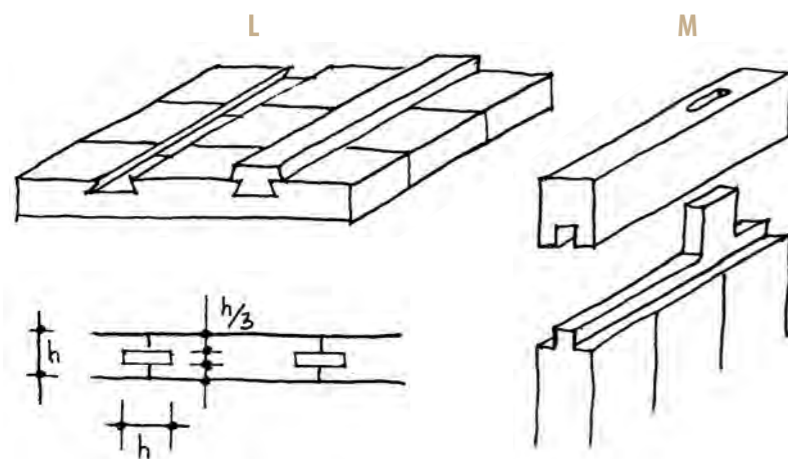
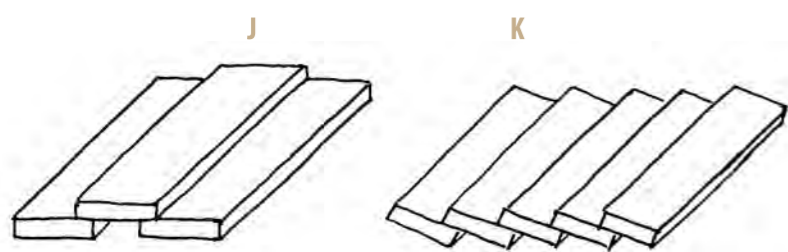
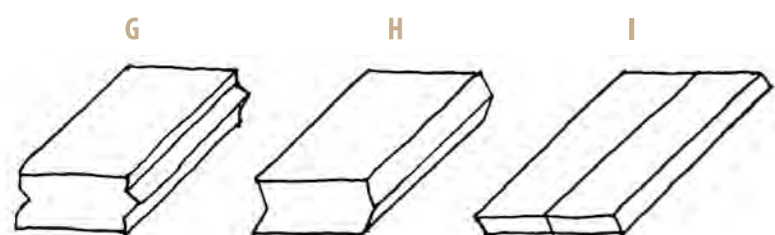
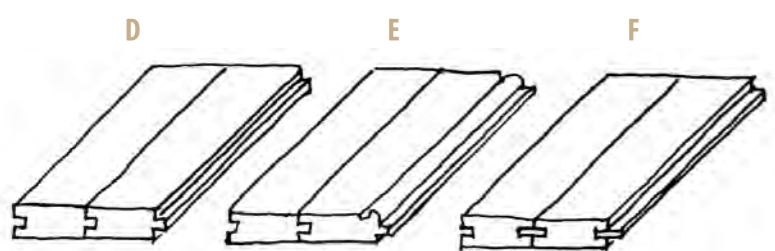
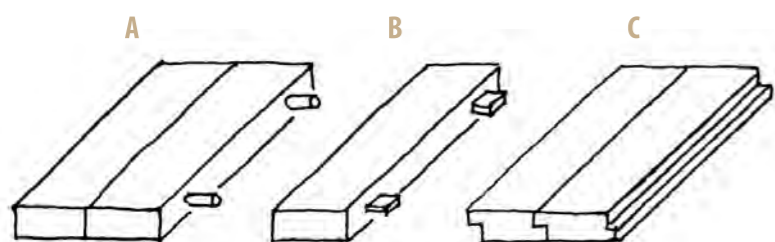
D Sametināšana ar zobpārlaidumu.

E Paplašināšana ar ieliktniem.

4.1. FASĀDES

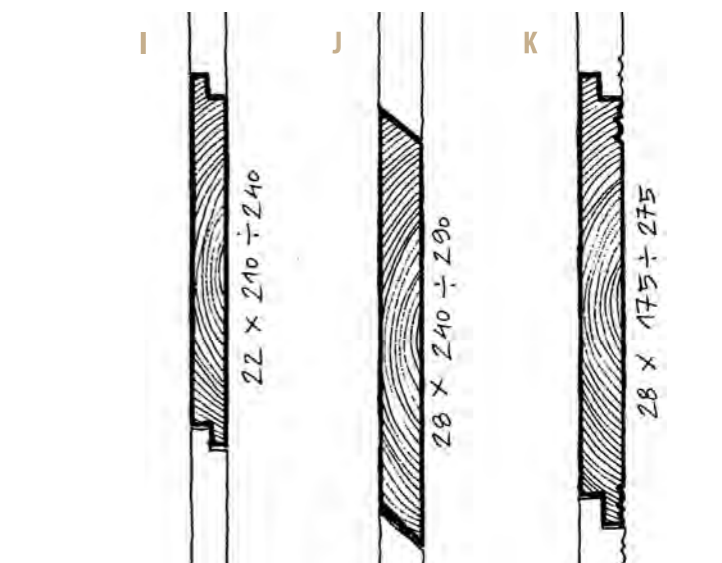
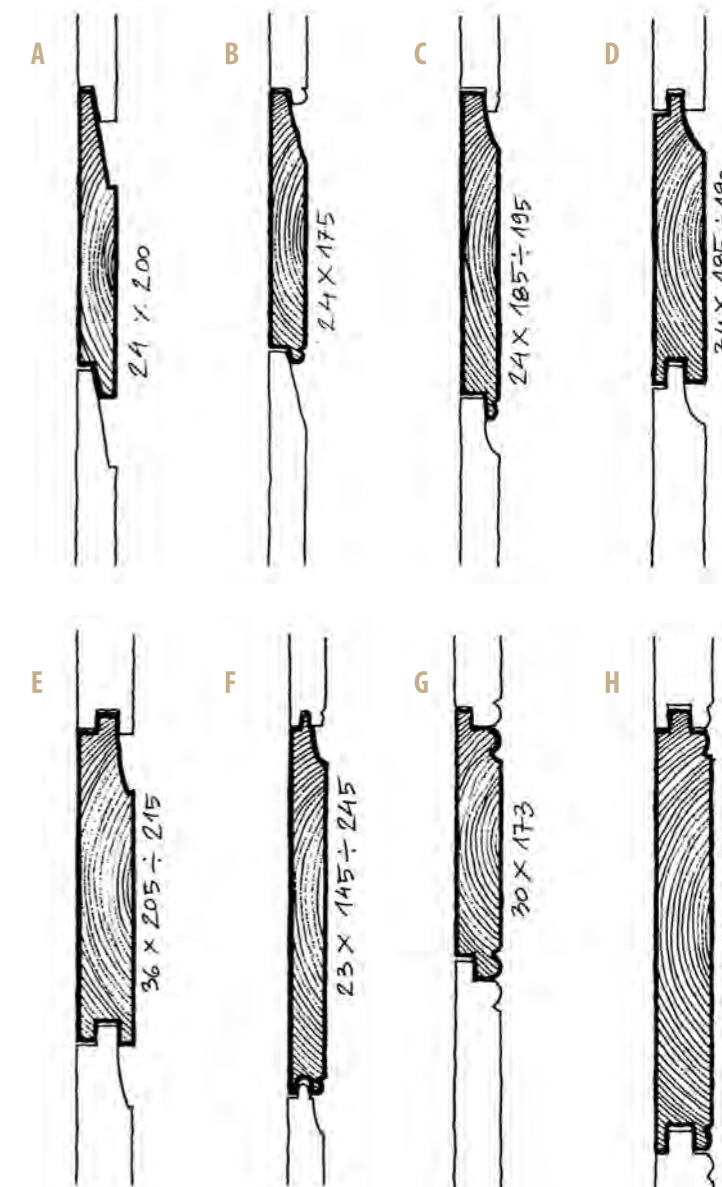
DETAĻU PAPLAŠINĀŠANA

- A B** Stāva sadura.
- L** Stāva sadura ar šķērsdzitni.
- I** Slipā sadura.
- C** Pārlaidums vai pusgrope.
- D E G** Savienojums vai grope.
- F** Sadura ar iedzītņi.
- M** Uzliekams šķērsdzitnis ar ierievojumu.
- J** Dēļi trīnītī.
- K** Dēļi ar pārlaidumu.

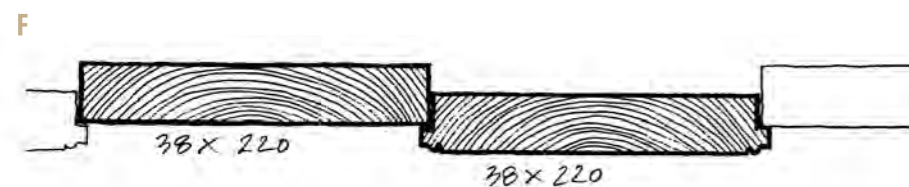
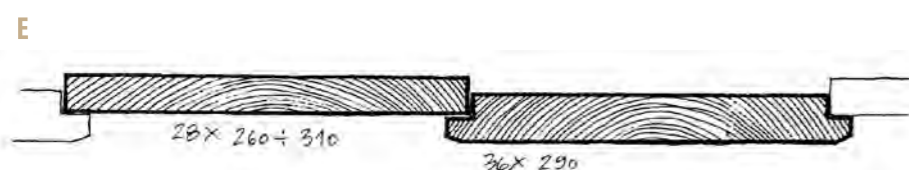
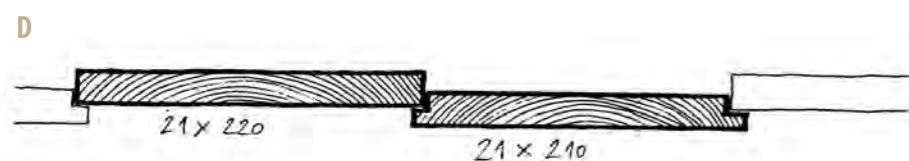
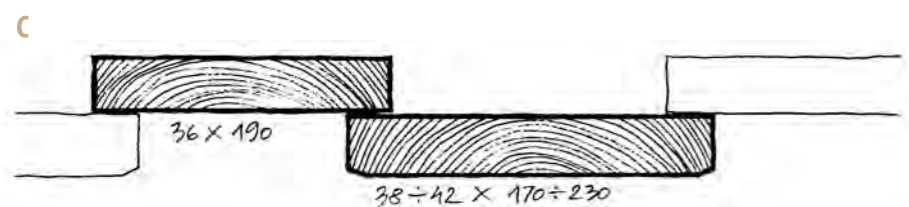
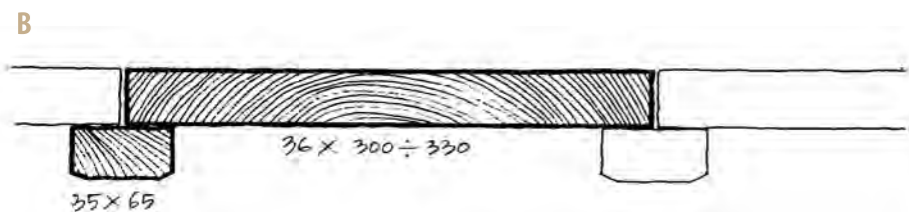
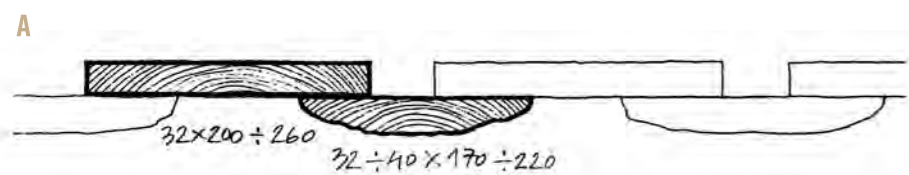
HORIZONTĀLI LIKTU DĒĻU PROFILI

- A** 20. gadsimta otrā puse (*Baznīcas iela 17*).
- B** 19. gadsimta sākums (*Jelgavas iela 32*).
- C** 20. gadsimta pirmā puse (*Jelgavas iela 47*).
- D** 19. gadsimta beigas (*Jelgavas iela 38a*).
- E** 19. gadsimta vidus (*Kalna iela 3*).
- F** 20. gadsimta sākums (*Kaļķu iela 20*).
- G** 20. gadsimta sākums (*Jelgavas iela 45*).
- H** 19. gadsimta beigas (*Rumbas iela 11*).
- I** 20. gadsimta sākums (*Rumbas iela 4*).
- J** 18. gadsimta beigas (*Ventspils iela 23*).
- K** 20. gadsimta sākums (*Ventspils iela 3*).

4.1. FASĀDES

4.1. FASĀDES

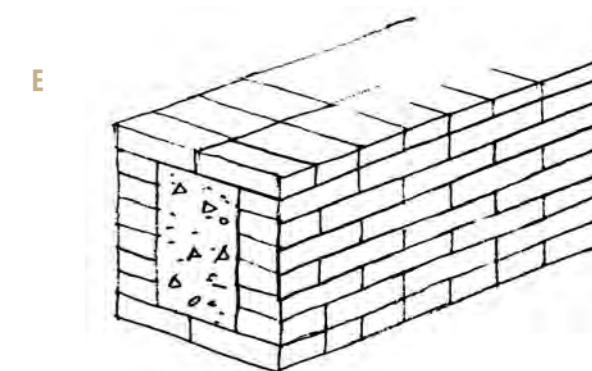
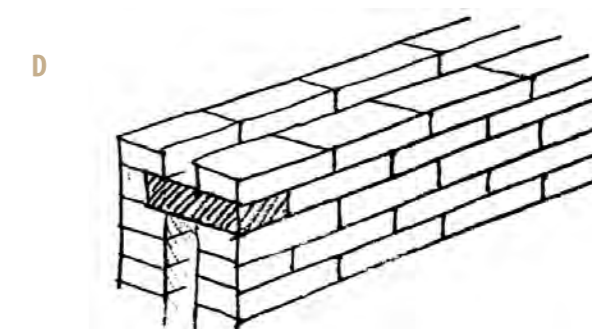
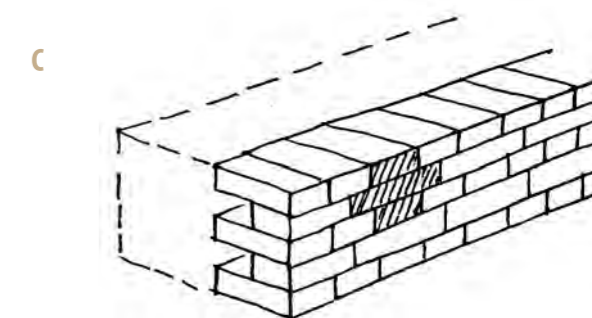
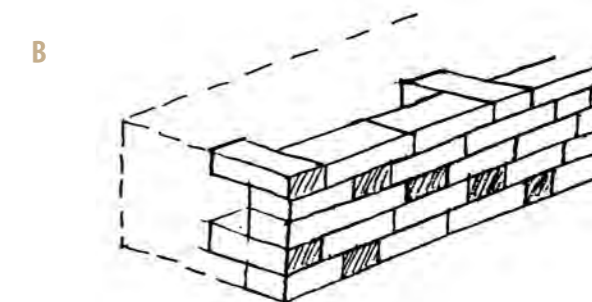
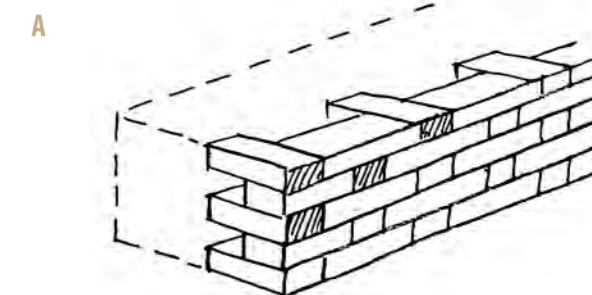
VERTIKĀLI LIKTU DĒĻU PROFILI

- A** Saimniecības ēkas ziemeļu puses zelminis (*Upes iela 17*). 19. gadsimta sākums.
- B** 1. stāva dienvidu gala siena (*Skrunas iela 15*). 19. gadsimta vidus.
- C** Ziemeļu gala zelminis (*Skrunas iela 15*). 19. gadsimta vidus.
- D** Pagalma ēkas 1. stāva siena (*Skrunas iela 12*). 20. gadsimta vidus.
- E** 1. stāva rietumu gala siena (*Jelgavas iela 15*). 18. gadsimts.
- F** 1. stāva austrumu siena starp piebūvēm (*Baznīcas iela 17*). 18. gadsimta beigas.

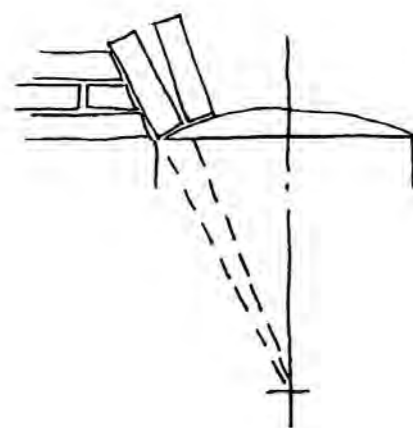
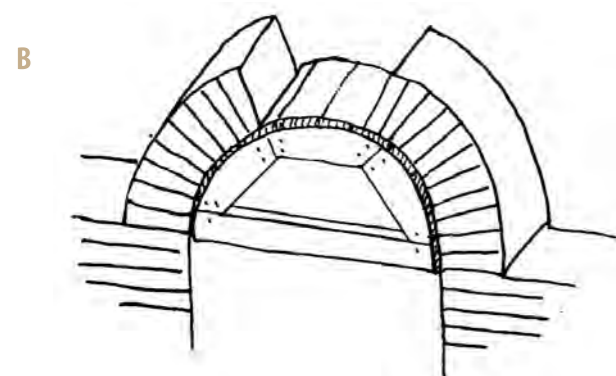
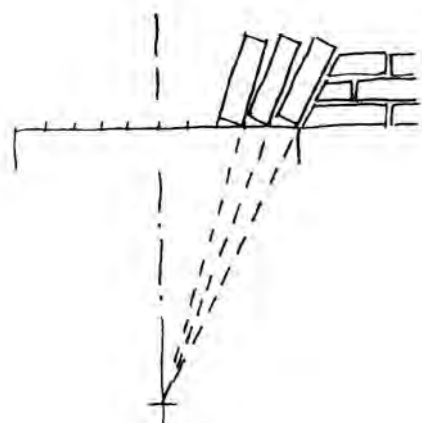
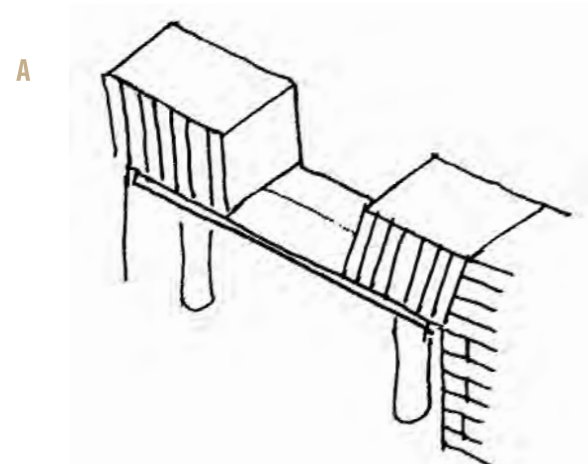
MŪRA ĶIEĢEĻU SĒJUMU VEIDI

- A** Gotu sējums. Līdz 15. gadsimtam.
- B** Vendu sējums. Līdz 15. gadsimtam.
- C** Krusta sējums. Kopš 15.- 16. gadsimtu mijas.
- D** Mūris ar gaisa šķirslāni. 19. gadsimts.
- E** Arkveida mūris ar vieglbetona pildījumu. 20. gadsimts.

4.1. FASĀDES

4.1. FASĀDES

MŪRA AILAS PĀRSEDZES

- A **Ķīļveida mūra pārsedze.**
Līdz 2.25 m platu ailu pārsegšanai.
- B **Arkveida ķieģeļu mūra pārsedze.**
Līdz 3.50 m platu ailu pārsegšanai.

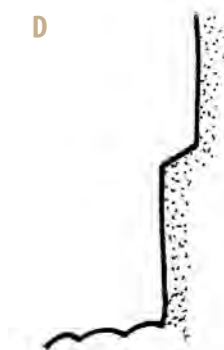
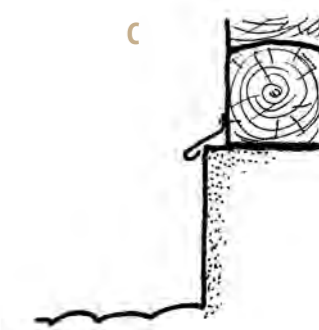
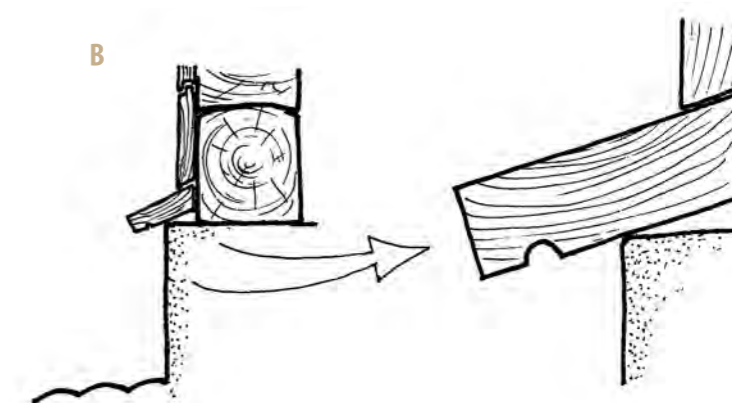
Abu veidu pārse dzes mūrē uz koka veidņiem. Lieto vai nu pieskaldītus ķieģeļus ar vienāda biezuma šuvēm, vai veselus ķieģeļus, veidojot radiālas ķīļveida šuves.

COKOLI

4.1. FASĀDES

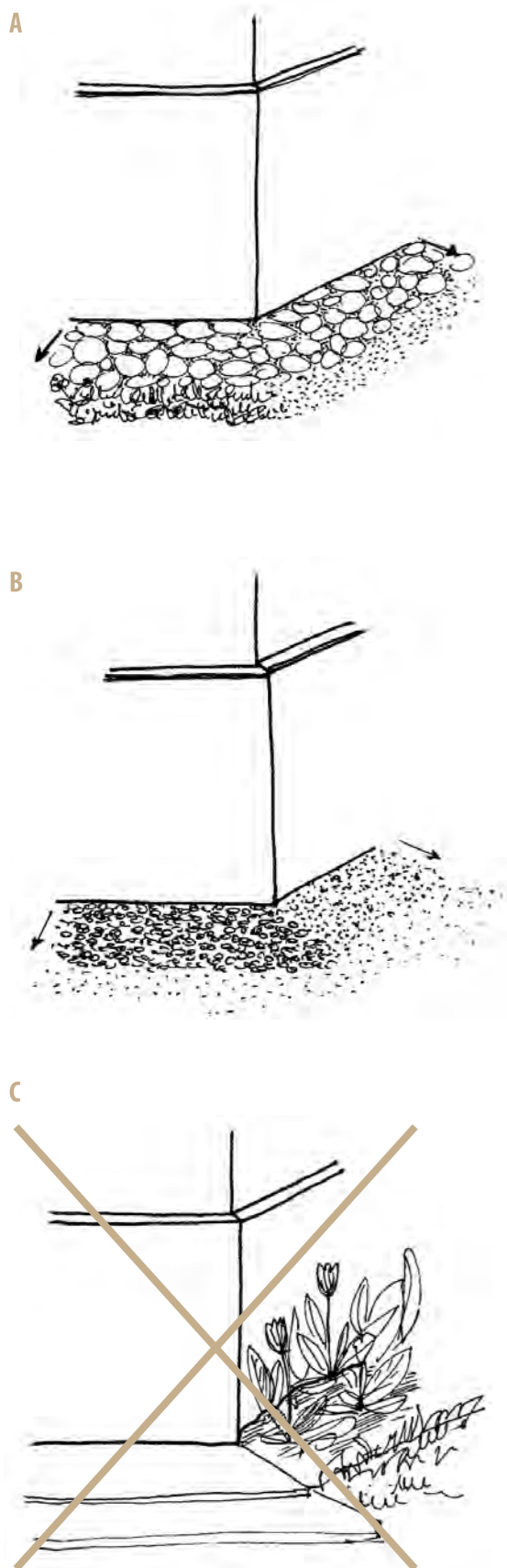
Cokola savienojums ar fasādi

- A Līdz pat 19. gadsimta otrajai pusei baļķu sienas un cokola sadurvieta nebija īpaši apdarināta.
- B Līdz ar fasāžu apšūšanu ar dēļiem virs cokola sāk likt dēli.
- C Mūsdienu risinājums.
- D Mūra ēkas cokols bija noslīpināts.

4.1. FASĀDES

COKOLI

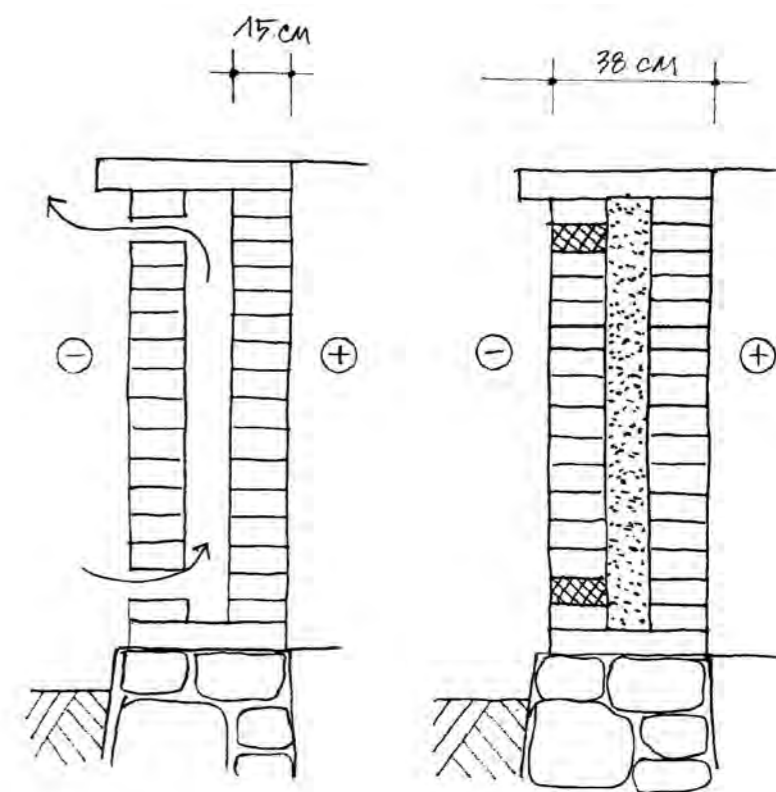
Josla ap cokolu - apmale

- A** Vēsturiski izplatītākais veids ar nelielu granītakmeņu (laukakmeņu) bruģējumu.
- B** Mūsdienās tiek izmantots oļu pabērums.
- C** Betonētā josla un dobes, trūdzeme pie cokola. Vēsturiskajai apbūvei betonētā josla ir nevēlama, jo tiek bojāts cokols un nenotiek gaisa apmaiņa. Dobes un trūdzeme ir nevēlamas, jo pasliktina sienas tehnisko stāvokli.

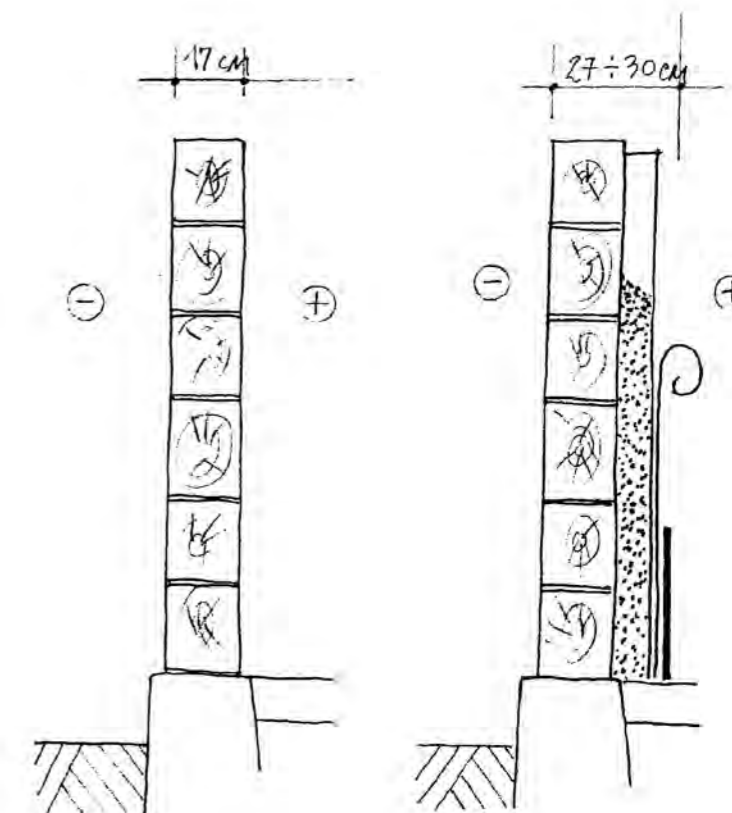
ĀRSIENU SILTINĀŠANA

4.1. FASĀDES

Kopš 19. gadsimta ārsienas sāka mūrēt ar gaisa šķirkārtu labākai siltuma noturībai ziemā. Gada aukstākajā periodā starpkārtas vēdināšanas caurumus aizbāza. Šādu mūri iespējams efektīvi siltināt, šķirkārtā iepūšot beramu siltumizolācijas materiālu.

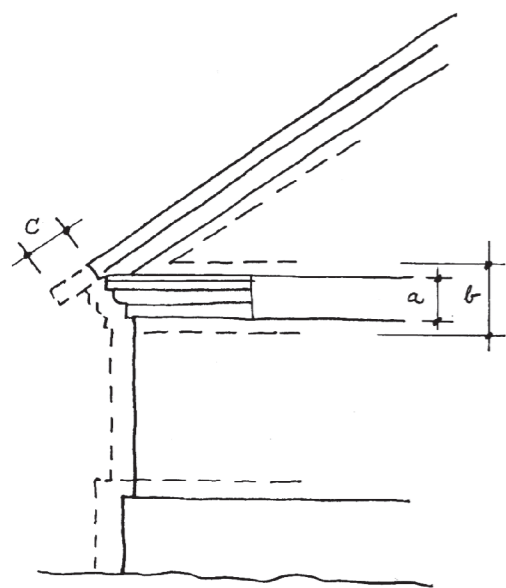

Koka konstrukcijas sienu vecpilsētā iespējams siltināt no iekšpuses, piestiprinot sienai koka karkasu, ko aizpilda ar ekovati.

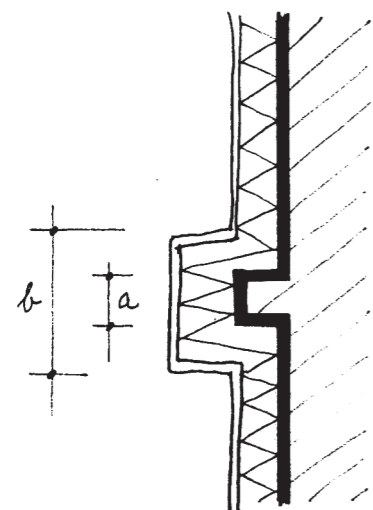

4.1. FASĀDES

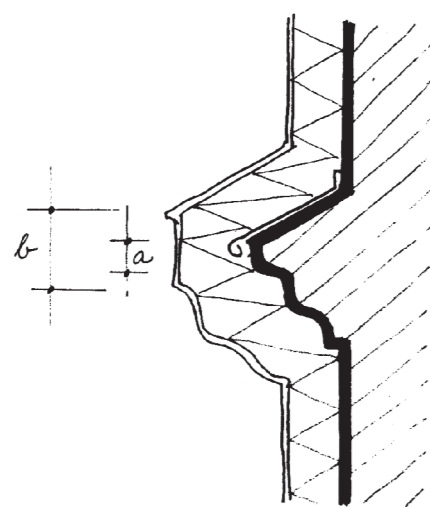
NEATBILSTOŠI RISINĀJUMI ĀRSIENU SILTINĀŠANA

Vecpilsētā ēkas siltinot no ārpuses, tiktu pilnībā zaudēta to arhitektoniskā vērtība, tiktu mainīta pilsētvide kopumā. Ēku apdares detaļas (a) pazustu zem siltumizolācijas slāņa, vien rēģotos uzbiezinājumi izvirzījumu vietās (b). Pagarinot spāres (c), būtiski mainītos stāva un jumta proporcija.

Ēku siltinot, izvirzīto joslu, dzegu un profilu proporcijas nav maināmas.

NEATBILSTOŠI RISINĀJUMI

4.1. FASĀDES

Ēku arhitektūras un apjoma degradēšana, piebūvējot neatbilstošu piebūvi.

Kompozicionāli, arhitektoniski un amatnieciski neatbilstošs risinājums.

Mūra palodzes profila vienkāršošana.

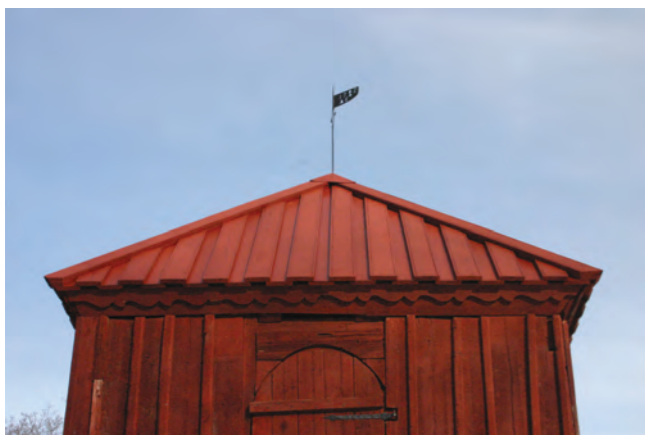

Nepietiekami un neatbilstoši veikti atjaunošanas darbi.

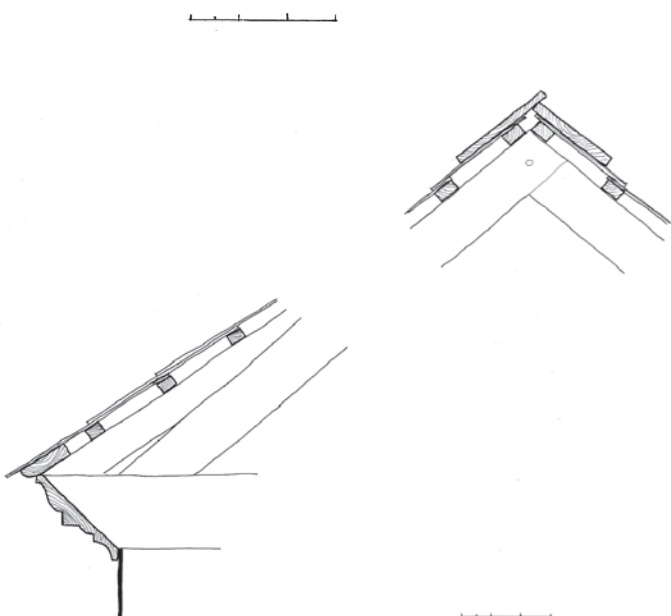
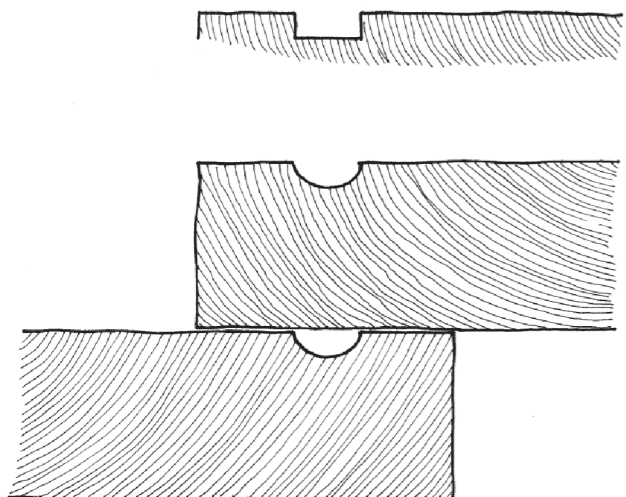
4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

JUMTS

JUMTA DĒĻU SEGUMS

Raksturīgākais jumta dēļu profils (lokveida, taisnstūra) un tā likšanas veids.

JUMTA SEGUMS AR SKAIDĀM

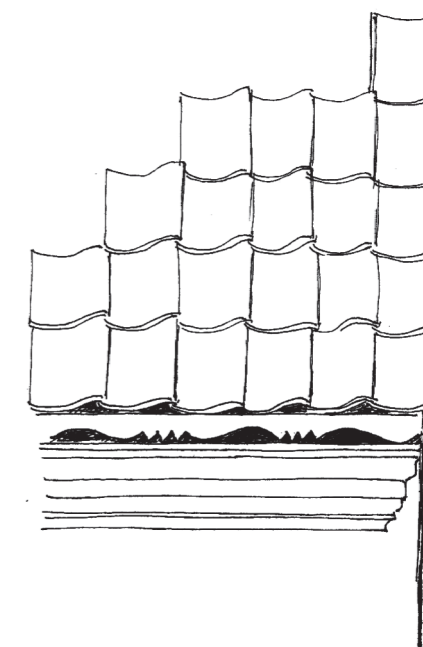
19. gadsimta beigās - 20. gadsimta sākumā raksturīgais jumta segums ar līdz 70 cm garām priedes koka skaidām.

JUMTS

4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

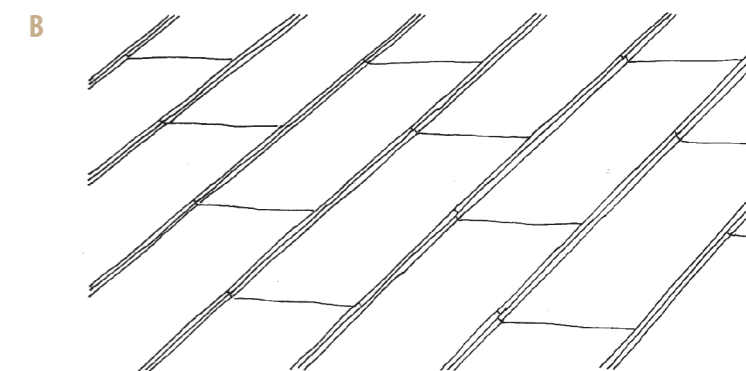
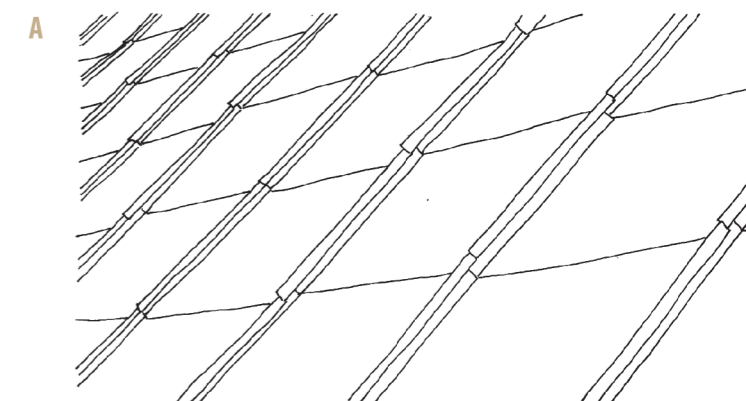
DAKSTIŅU SEGUMS

Dakstiņu likšanas veids, ja ēkai ir mūra zelminis. Pirmajai un pēdējai dakstiņu rindai jābūt ar uzliktu malu (mala jānozāgē) un stiprinātai javā.

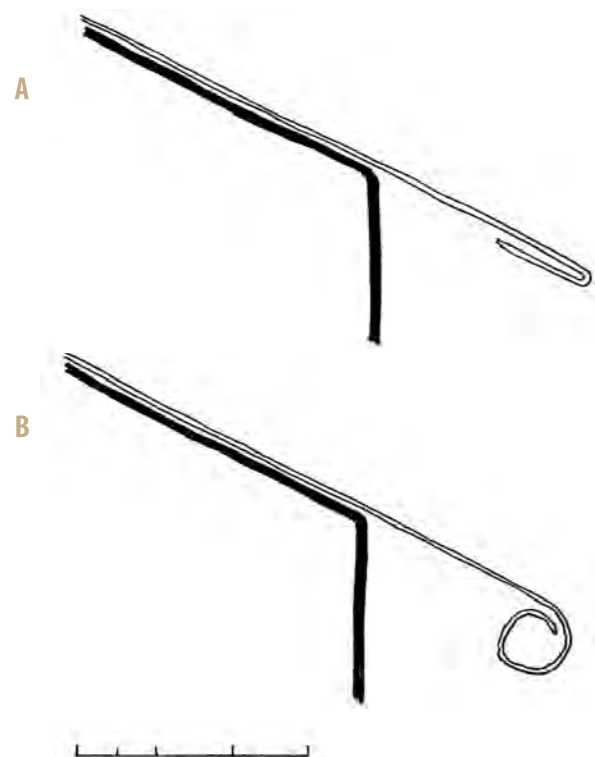
DZELZS SKĀRDA JUMTA IESEGUMA VEIDI

- A** Jumta skārda segums no 17. gadsimta beigām līdz 19. gadsimta vidum. Jumts iesegts ar aptuveni 40 x 60 cm lielām dzelzs skārda loksniem. Savienojuma vietās augstas šuves (līdz 45 mm). Skārds vienmēr tika krāsots.
- B** Skārds no 19. gadsimta vidus. Jumts iesegts ar aptuveni 60 x 120 cm lielām dzelzs skārda loksniem. 19. gadsimta beigās skārdu sāka cinkot. Dzelzs skārds uzreiz krāsots, bet cinkoto skārdu krāso pēc 5 līdz 10 gadiem.

4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

JUMTS

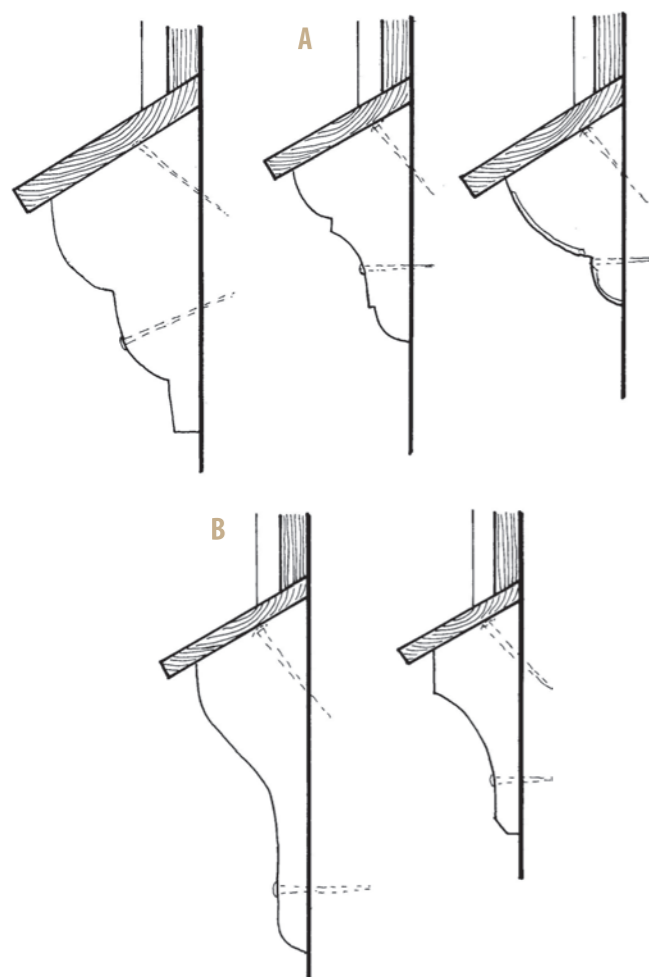
JUMTA SKĀRDA SEGUMA, STARPDZEGU UN PALODŽU SEGUMA NOBEIGUMS

- A** No 17. gadsimta beigām līdz 19. gadsimta vidum.
- B** No 19. gadsimta vidus līdz 20. gadsimta 60. gadiem.

ŪDENSDEĻU KONSOĻU FORMA

No 18. gadsimta līdz 19. gadsimta beigām raksturīgās konsoļu formas.

- A** *Liepājas iela 23.*
- B** *Liepājas iela 23.*

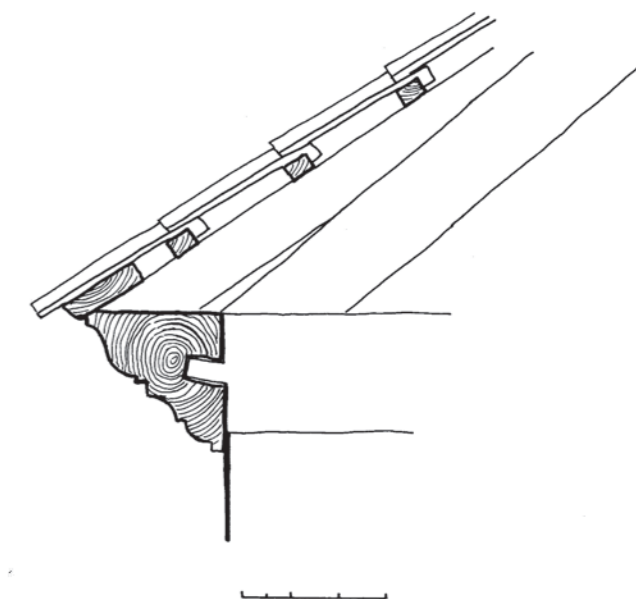

JUMTS

4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

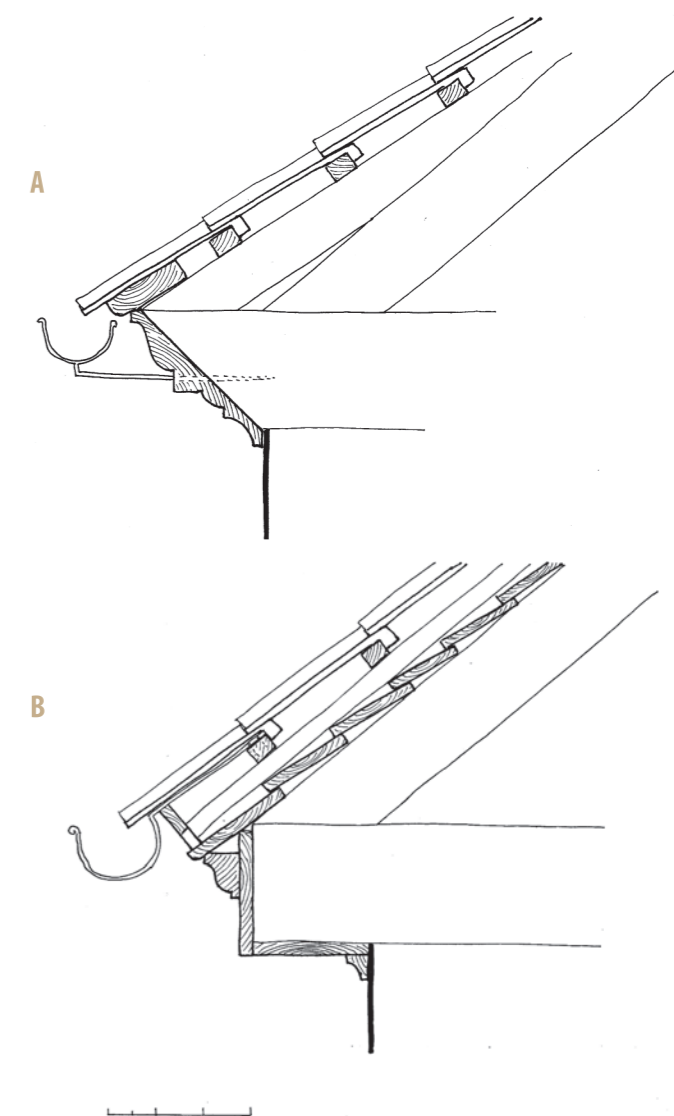
ŠĶAUTŅA DZEGA (griezums)

No 17. gadsimta beigām līdz 18. gadsimta 3. ceturksnim izplatīts koka dzegas risinājums ar uzspāri. Jumta segums bez zemseguma - šķirbas starp dakstiņiem aizziestas ar javu. Teknes nav.

DIVI IZPLATĪTĀKIE KOKA DZEGU VEIDI (griezums)

- A** No 18. gadsimta līdz 19. gadsimta sākumam tradicionāls koka dzegas risinājums ar uzspāri. Jumta segums bez zemseguma - šķirbas starp dakstiņiem aizziestas ar javu. Tekņu konsole iedzīta dzegā un slīpi nozāģētā sijas galā.
- B** No 19. gadsimta 20. gadiem līdz 20. gadsimta sākumam tradicionāls koka dzegas risinājums - t.s. kastes tipa dzega. Jumta segums ar zemsegumu - dēļi ar pārlaidumu. Virs dzegas robdēlis. Tekņu turētājs stiprināts pie latas.

4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

JUMTS

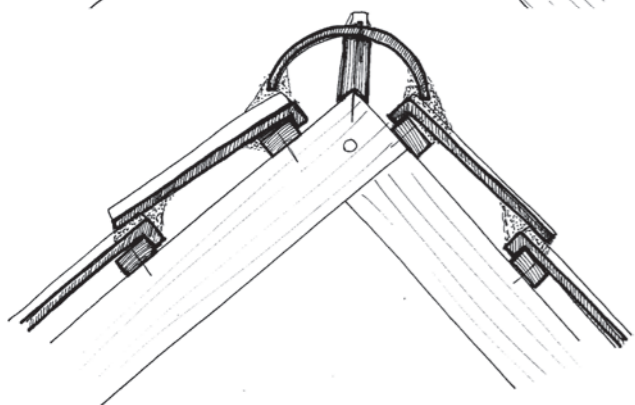
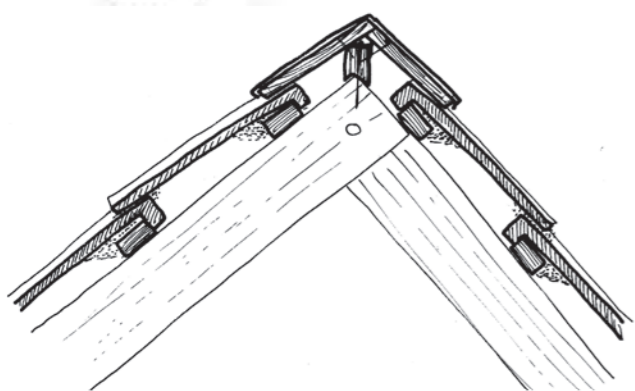
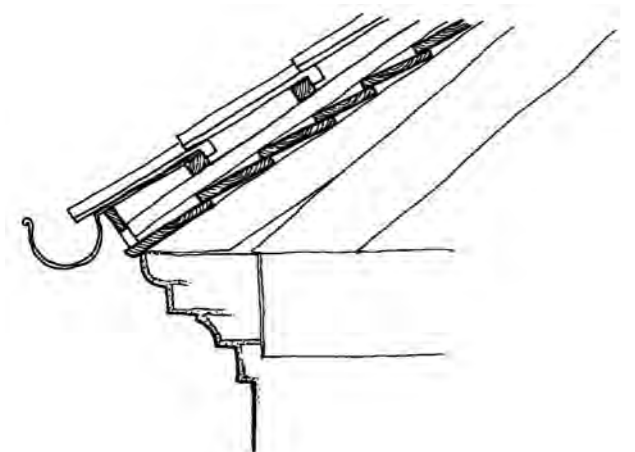
MŪRA DZEGA (griezums)

Mūra dzegas veids no 18. gadsimta līdz 20. gadsimta sākumam.

19. gadsimta beigām - 20. gadsimta sākumam raksturīgais dzegas nobeiguma risinājums zelinī un pieziestais dakstiņu segums.

JUMTA KORE AR DĒĻIEM UN STIPRINĀJUMU JAVĀ (griezums)

Šāds risinājums sastopams reti. Mūsdienās virs dēļiem rekomendējams likt skārdu, bet vēsturiski skārds netika likts. Šis risinājums droši zināms kopš 18. gadsimta, bet, iespējams, veidots jau no 17. gadsimta.

JUMTA KORE AR KORES DAKSTIŅU UN STIPRINĀJUMU JAVĀ (griezums)

JUMTS

4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

IZPLATĪTĀKIE ZEMSEGUMA ROBDĒĻI

A Vecākais robdēja veids. 19. gadsimta otrais ceturksnis - 19. gadsimta vidus.

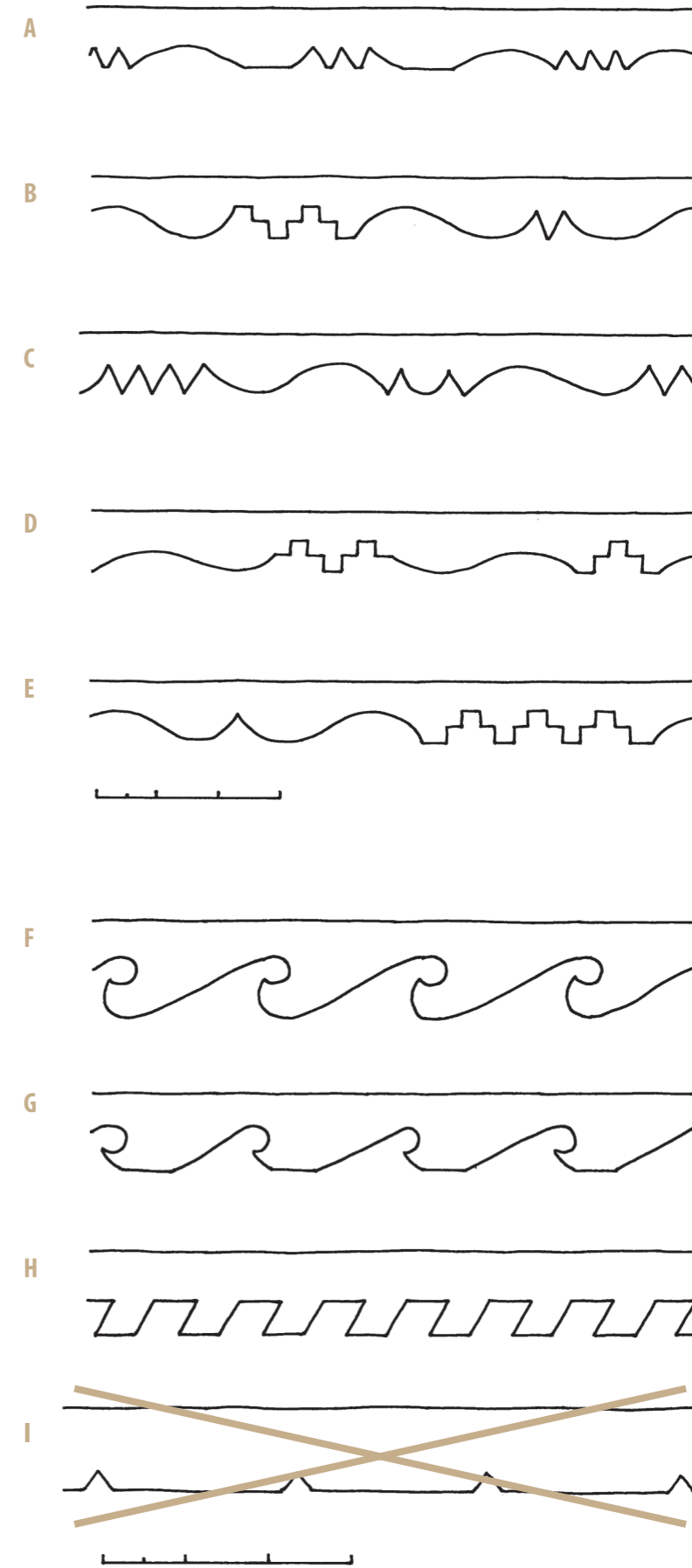
B Bieži sastopami robdēji. 19. gadsimta beigās - 20. gadsimta sākums.

E Robdēji ar kvadrātiskiem izgriezumiem, kuru skaits, sākot no trīs un līdz pat astoņiem. 19. gadsimta beigās - 20. gadsimta sākums.

F Robdēji. 20. gadsimta sākums - 20. gadsimta 30. gadi.

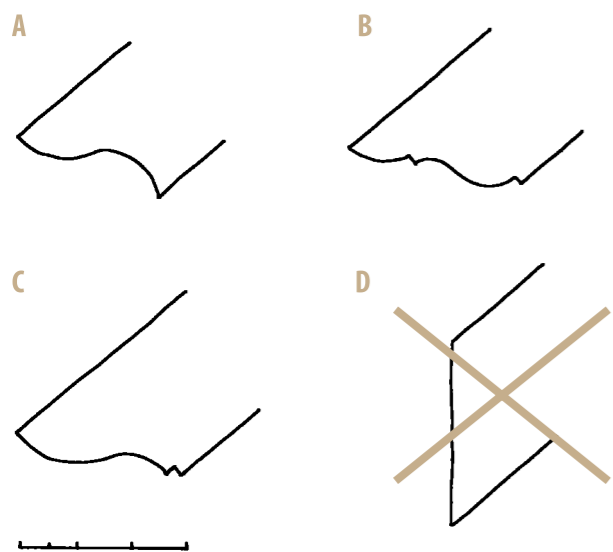
H Reti sastopams robdēja veids. 19. gadsimta beigās.

I 20. gadsimta otrajā pusē plaši izplatīts robdēja veids. Vecākie paraugi atrodami no 20. gadsimta 30. gadu beigām, kad to izmanto saimnieciska rakstura ēkām. Nav piemērots vēsturiskai apbūvei.

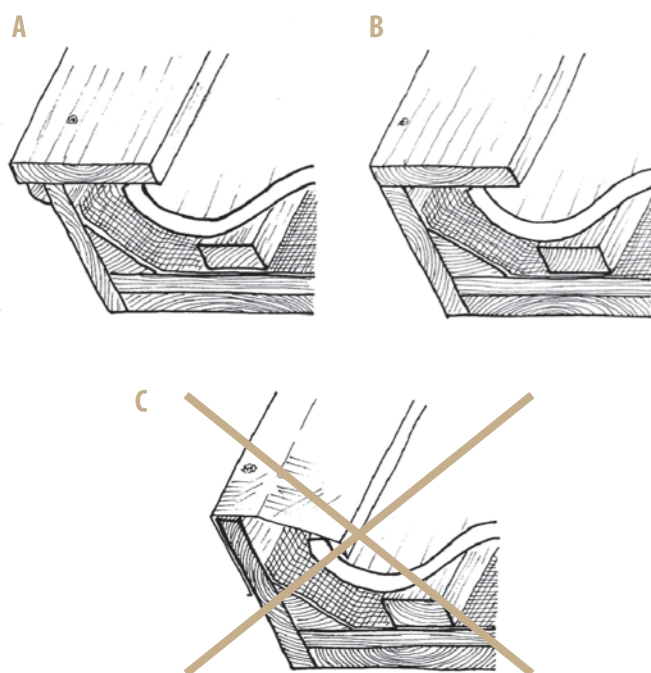
4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

JUMTS

IZPLATĪTĀKIE VĒJA DĒĻU GALU VEIDI

- A** Retāk sastopami vēja dēļu gali.
- B** 18. gadsimts - 20. gadsimta sākums.
- C** Visbiežāk izmantotais vēja dēļa gala veids. 18. gadsimts - 20. gadsimta sākums.
- D** Vēsturiskai apbūvei nepiemērots vēja dēļa gals. 20. gadsimta otrā puse - 21. gadsimts.

VĒJA DĒĻU MEZGLI

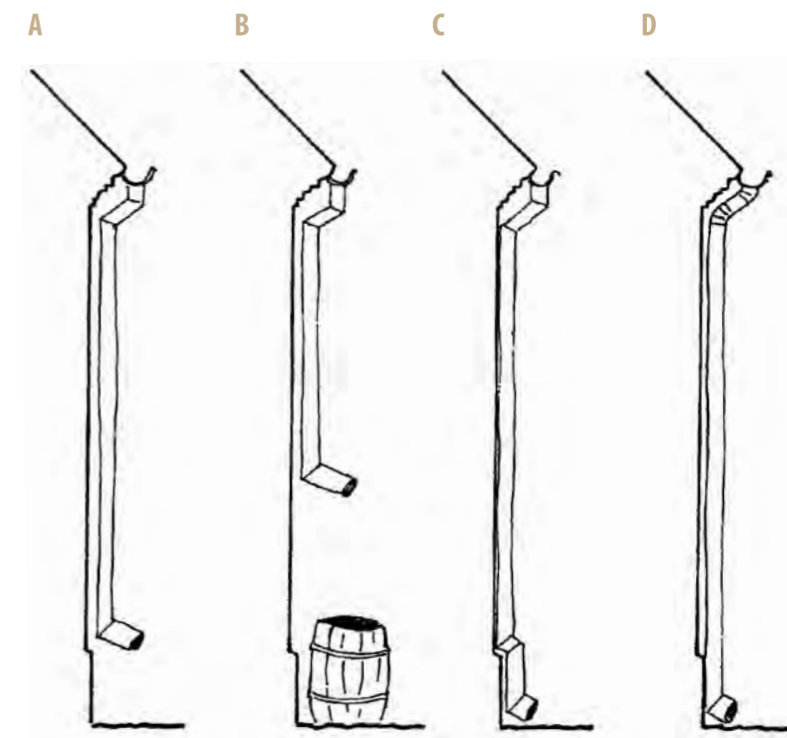
- A** Dakstiņu jumta segums ar mūsdienīgu zemsegumu un vēja dēļa risinājumu ar pārslaidumu un listi. 19. gadsimta beigas - 20. gadsimta sākums.
- B** Dakstiņu jumta segums ar mūsdienīgu zemsegumu un vizplatītāko vēja dēļa risinājumu, kas izmantots vismaz no 18. gadsimta līdz mūsdienām.
- C** Dakstiņu jumta segums ar mūsdienīgu zemsegumu un vēja dēļa risinājumu ar skārdu. Nav piemērots vēsturiskai apbūvei.

NOTEKCAURULES

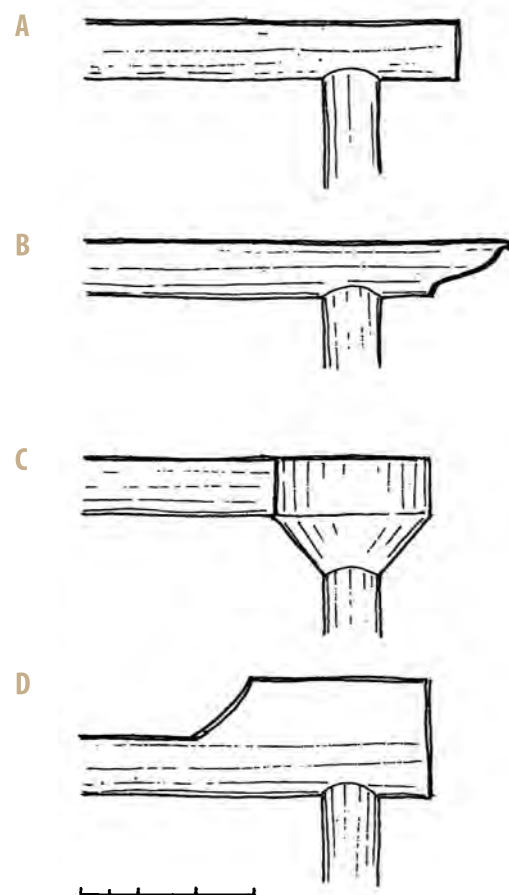
4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

NOTEKCAURUĻU LIKŠANAS VEIDS PIE FASĀDES

- A** Vecākais veids no 19. gadsimta sākuma līdz 19. gadsimta otrajai pusei, bet nomalēs līdz pat 20. gadsimta sākumam. Notekcaurule beidzas līdz ar cokolu.
- B** Vecākais veids no 19. gadsimta sākuma līdz pat 20. gadsimta sākumam pagalmos vai nomalēs ielās.
- C** Notekcaurule tiek locīta cokola vietā. Šāds risinājums raksturīgs 19. gadsimta beigām - 20. gadsimta sākumam.
- D** 20. gadsimta sākumam raksturīgs risinājums bez locījuma cokolā un ar liekumu pie teknes.

4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

NOTEKCAURULES

TEKŅU UN NOTEKCAURUĻU SAVIENOJUMA VIETA

- A** Ar nošķeltu galu. Raksturīga, sākot no 19. gadsimta sākuma līdz pat mūsdienām.
- B** Ar dekoratīvu galu. Raksturīgs veids 20. gadsimta sākumā.
- C** Ar piltuves veida savācējkārbu. Latvijā kopš 18. gadsimta pirmās puses, bet Kuldīgā no 19. gadsimta beigām.
- D** Ar savācējkārbu. Kuldīgā izplatīts veids 19. gadsimta beigās - 20. gadsimta sākumā.

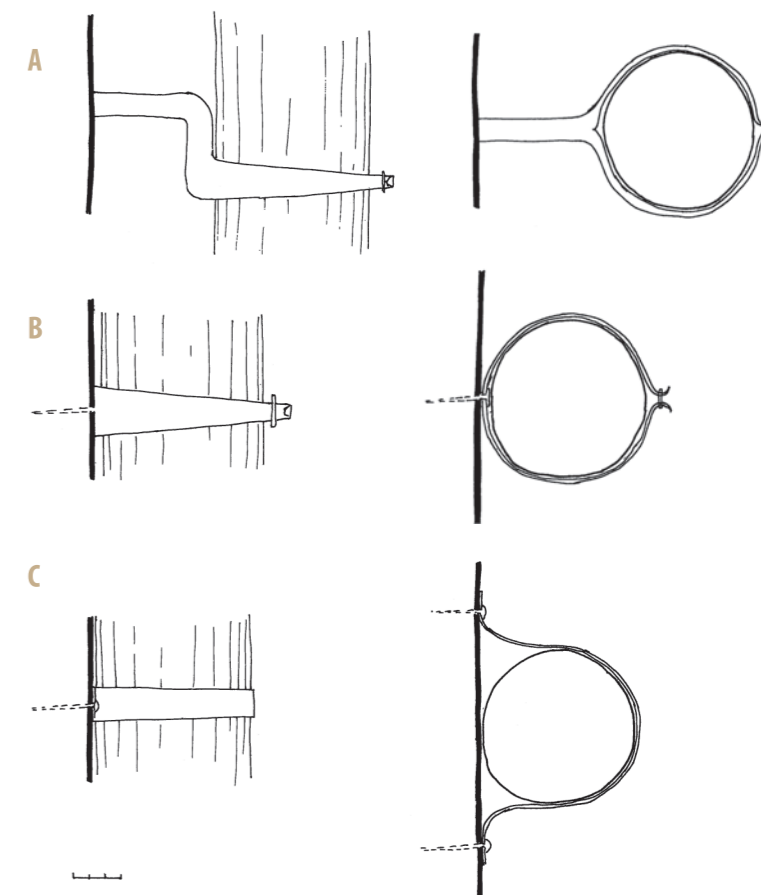

NOTEKCAURULES

NOTEKCAURUĻU STIPRINĀJUMA VEIDI PIE FASĀDES

- A** Kalēja kalts, dārgs stiprinājuma veids. Galos fiksējams ar stiepli. 19. gadsimts.
- B** Pie fasādes pienaglots elements, kas galos fiksējams ar stiepli. 19. gadsimta sākums - 20. gadsimta sākums.
- C** Notekcauruli pie fasādes fiksē ar skārda lokšni. Parasti izmantoja koka ēkās. Lēts un vienkāršs stiprināšanas veids. 20. gadsimta sākums.

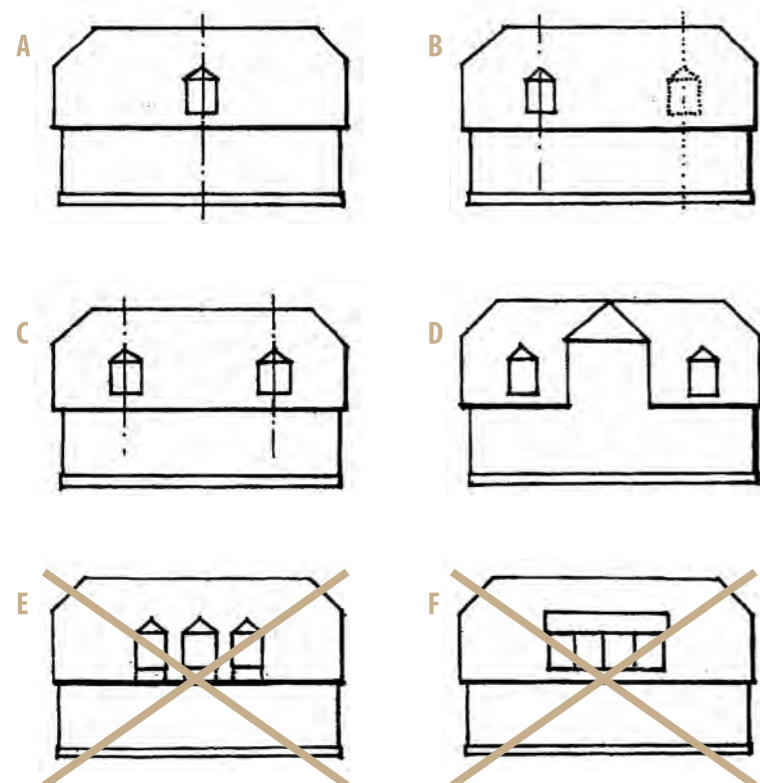
4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

NEATBILSTOŠI RISINĀJUMI

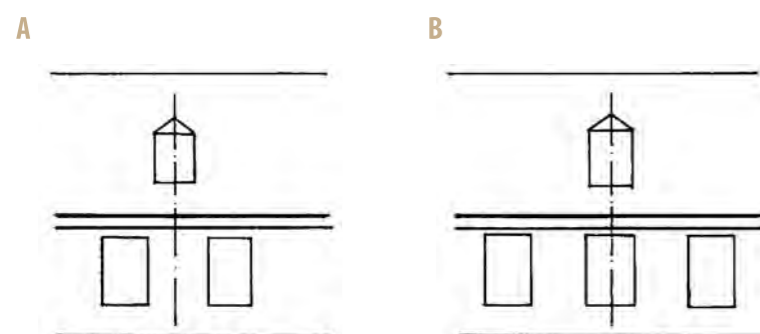
Jaunie risinājumi, kas neatspoguļo Kuldīgai raksturīgās teknes un notekas.

4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

JUMTA LOGU IZBŪVJU IZVIETOJUMS

- A** Jumta loga izbūve centrā.
- B** Asimetriski novietota jumta loga izbūve kreisajā vai labajā pusē.
- C** Simetriski izvietotas divas jumta logu izbūves.
- D** Simetriski izvietotas divas jumta logu izbūves ar mezonīnu centrā.
- E** Tuvu viena pie otras izvietotas jumta logu izbūves. Nav raksturīga vēsturiskajai apbūvei.
- F** Viena liela jumta izbūve ar vairākiem logiem. Nav raksturīga vēsturiskajai apbūvei.

JUMTA LOGU IZBŪVJU ASĒJUMS

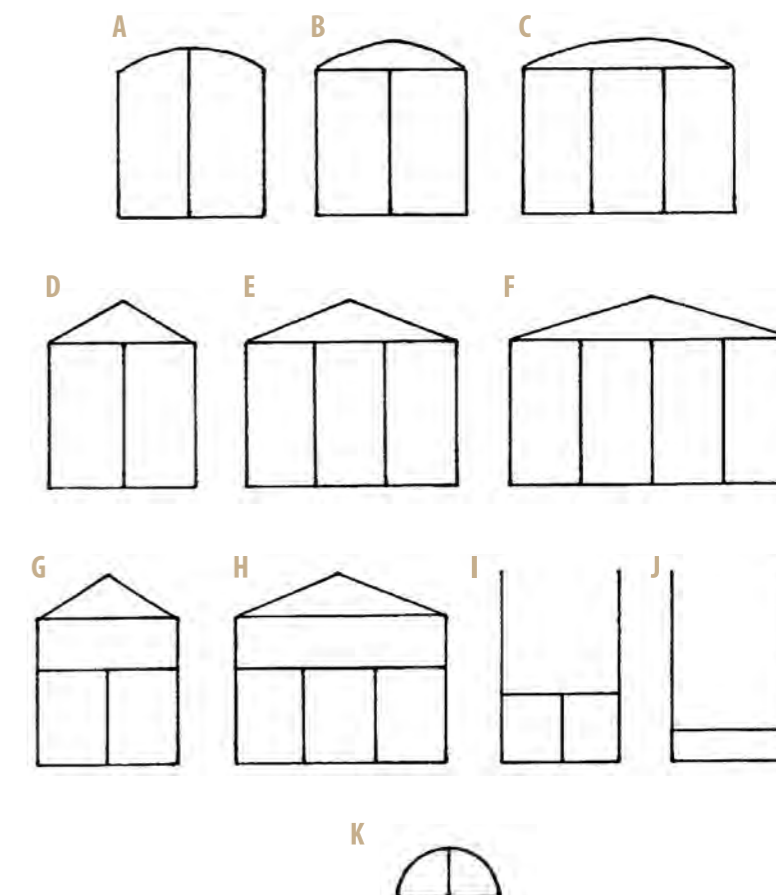
- A** Jumta logu asē zem loga ailas fasādē.
- B** Jumta logu asē pa vidu starp divām logu ailām.

JUMTA LOGI

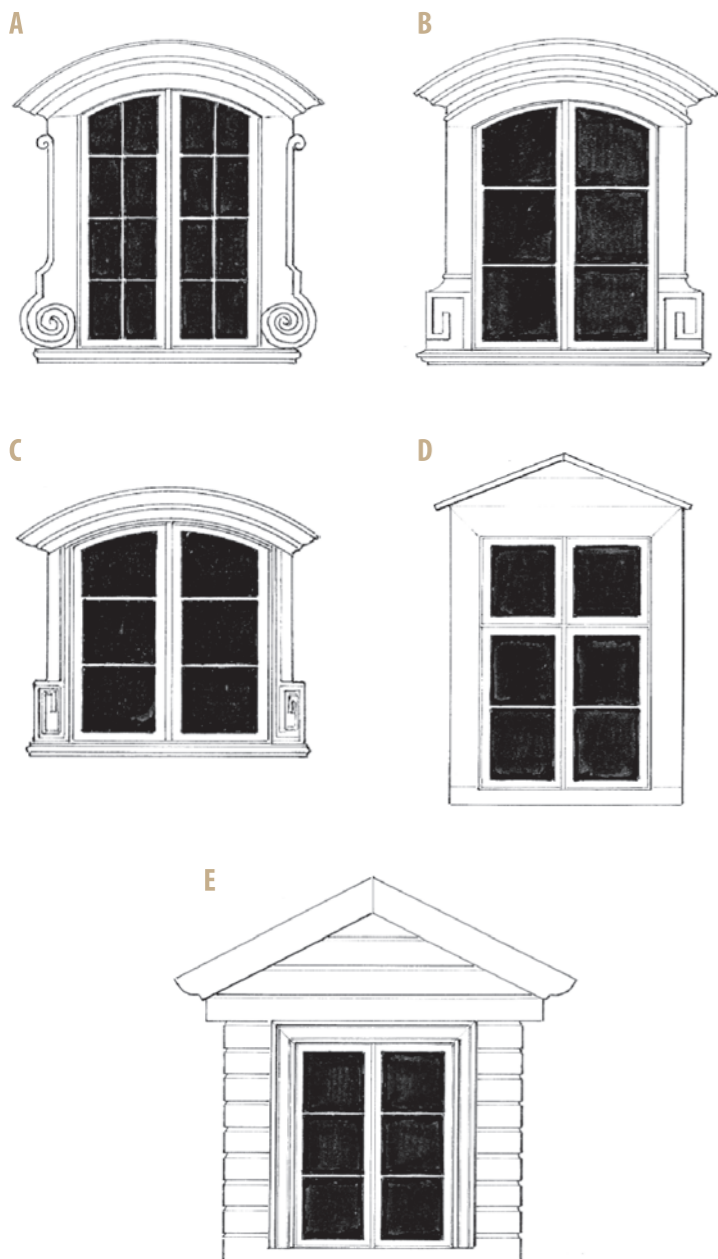
JUMTA LOGU TIPOLOĢIJA UN VĒRTŅU IZVIETOJUMS UN FORMA

- A** 18. gadsimta 2. ceturksnis - 19. gadsimta sākums.
Baznīcas iela 5, 19. gadsimta sākums.
Baznīcas iela 14, 18. gadsimts 30. gadi.
Baznīcas iela 29, 18. gadsimta beigas.
- B** *Jelgavas iela 1*, 19. gadsimta sākums.
- C** *Kalna iela 14*, 19. gadsimta 70. gadi.
- D** 19. gadsimta pēdējā ceturksnī - 20. gadsimta sākumā visizplatītākā forma.
- E** 19. gadsimta beigas - 20. gadsimta sākums.
- F** 19. gadsimta beigas - 20. gadsimta sākums.
- G** 20. gadsimta sākums.
- H** 20. gadsimta sākums.
- I** Reti sastopama pults tipa jumta loga forma ar divām vērtņēm.
Pils iela 4, 18. gadsimta pirmā puse.
Baznīcas iela 36, 19. gadsimta vidus.
- J** Logi ar vienu vērtņi, kurā 3 līdz 5 rūtis. Logi nelielas jumta telpas (pažobeles) izgaismošanai.
20. gadsimta sākums.
- K** Vecākā tipa logi nelielai jumta telpas (pažobeļu) izgaismošanai.
19. gadsimta otrā puse - 20. gadsimta sākums.

4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

JUMTA LOGI

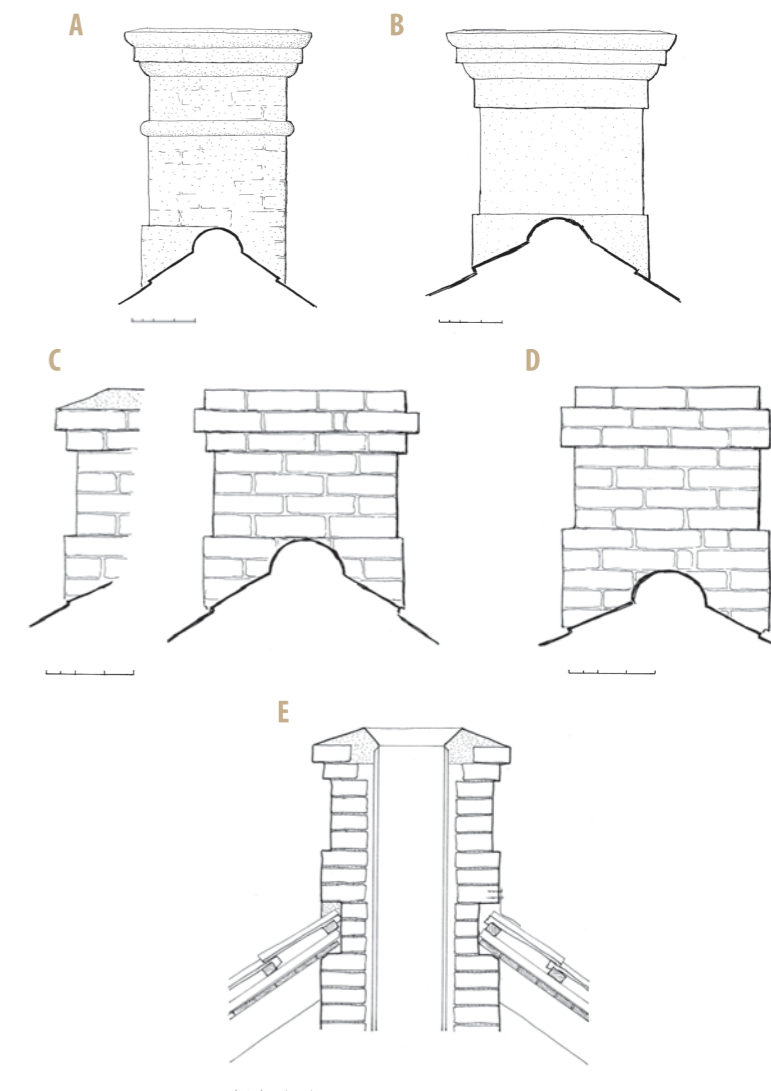
DAŽĀDU STILU RAKSTURĪGĀKĀS JUMTA LOGU IZBŪVES

- A** Baroka stila jumta loga izbūve (*Baznīcas iela 14*).
- B** Klasicisma stila jumta loga izbūve (*Baznīcas iela 29*). 18. gadsimta beigas.
- C** Klasicisma stila jumta loga izbūve (*Baznīcas iela 5*). 19. gadsimta sākums.
- D** Jumta loga izbūve. Izbūves konstrukcija vienlaikus ir loga aploda (nav atsevišķas aplodas). 19. gadsimta pēdējais ceturksnis.
- E** Jumta loga izbūve. Logam ir aploda un izbūve apšūta ar fasāžu apšuvuma dēļiem. 20. gadsimta sākums.

DŪMEŅI

DŪMEŅA (SKURSTEŅA) DAĻA VIRS KORES

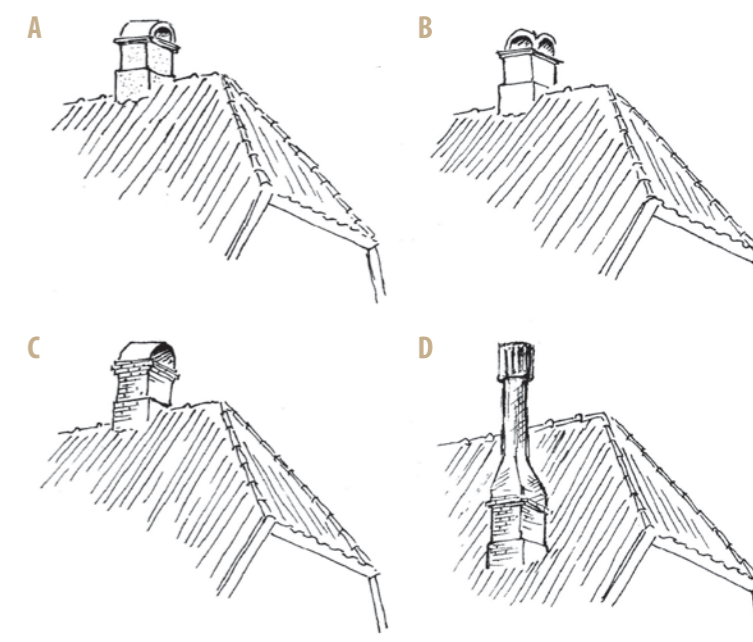
- A** Ķieģeļu virsma pārziesta ar «šlemmi» vai plāni apmesta un balsināta. 18. gadsimts.
- B** Ķieģeļu virsma apmesta un balsināta. 19. gadsimta 20. gadi - 19. gadsimta 70. gadi.
- C** Vispopulārākā forma no 19. gadsimta pēdējā ceturkšņa līdz 19. gadsimta 20.-30. gadiem. Otrs paveids ar slīpinātu augšdaļu. Ļoti reti augšdaļā izmantota skārda apdare. Šuves starp ķieģeļiem aizziestas vai dekoratīvi izvilktas ar valnīti. Šo dūmeņu (skursteņu) ķieģeļu virsma arī balsināta, ļoti reti apmesta un balsināta.
- D** Reti izmantota forma no 19. gadsimta pēdējā ceturkšņa līdz 19. gadsimta 20.-30. gadiem. Šuves starp ķieģeļiem aizziestas vai dekoratīvi izvilktas ar valnīti. Šo dūmeņu (skursteņu) ķieģeļu virsma arī balsināta, ļoti reti apmesta un balsināta.
- E** Apvienota vēsturiskā forma ar izolētu dubultu sienu dūmvadu (griezums). Dakstiņus pie dūmeņa (skursteņa) stiprina ar kaļķa javu. Labajā pusē nepareizi veikts pieslēgums ar dzelzs skārdu.

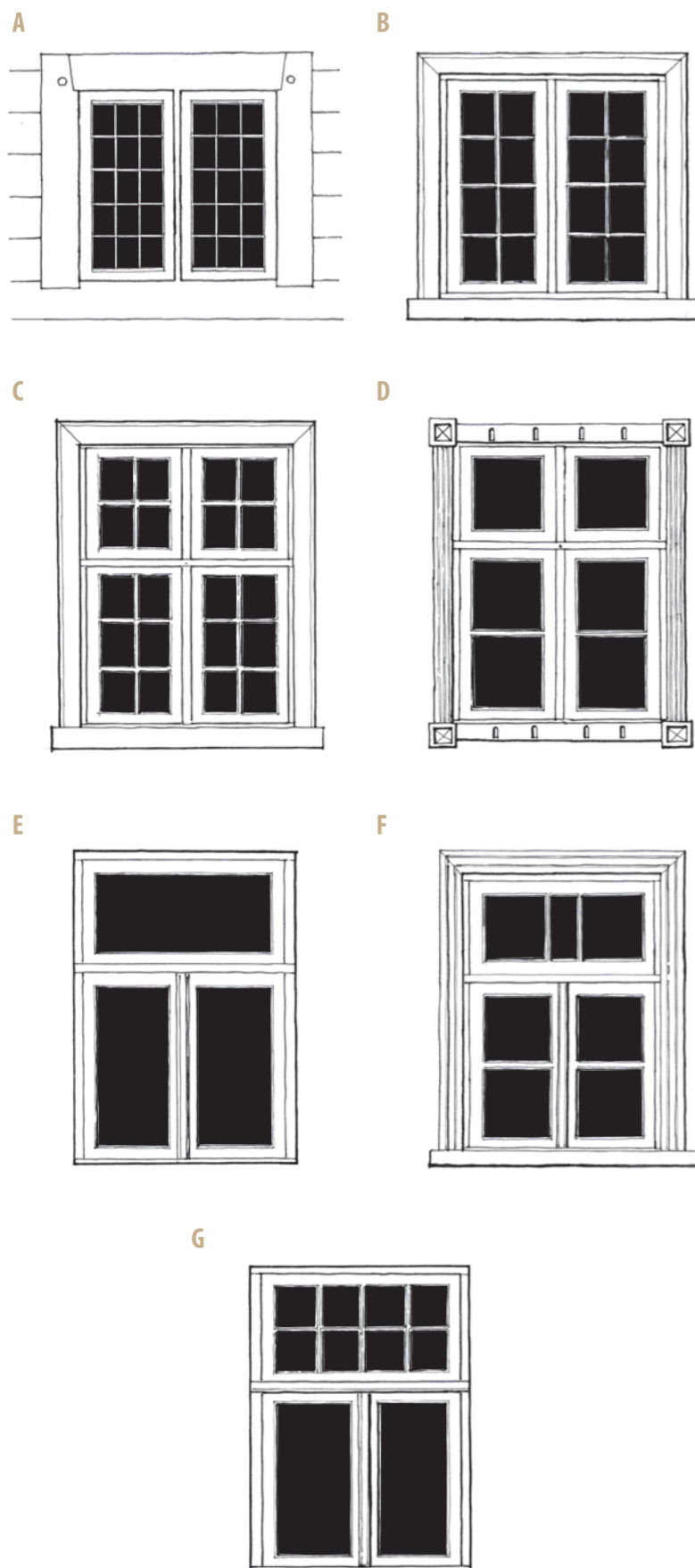
4.2. JUMTS, IZBŪVES UN DŪMEŅI

DŪMEŅA (SKURSTEŅA) DAĻA VIRS KORES AR PĀRSEGTO AUGŠDAĻU

- A** Viena mūrēta velve. 18. gadsimts.
- B** Četras mūrētas velves. 18. gadsimts.
- C** Liekta skārda pārsedze. 19. gadsimta otrā puse - 20. gadsimta pirmā puse.
- D** No skārda izgatavots pagarinājums, sākotnēji likts dūmeņiem, kas neatradās virs kores. 20. gadsimta sākums - 20. gadsimta 60. gadi.

4.3. LOGI, SLĒĢI UN MARKĪZES. SKATLOGI

KULDĪGAS VĒSTURISKIE LOGI

Kuldīgā ir simtiem vēsturisko logu, kas veido ievērojamu pilsētas ainavas daļu. Tie pārsvarā izgatavoti 19. gadsimtā un 20. gadsimta pirmajā pusē, bet nedaudznie senākie piemēri uzskatāmi par unikāliem izņēmumiem.

KULDĪGAS VĒSTURISKO LOGU KOMPOZICIONĀLAIS DALĪJUMS

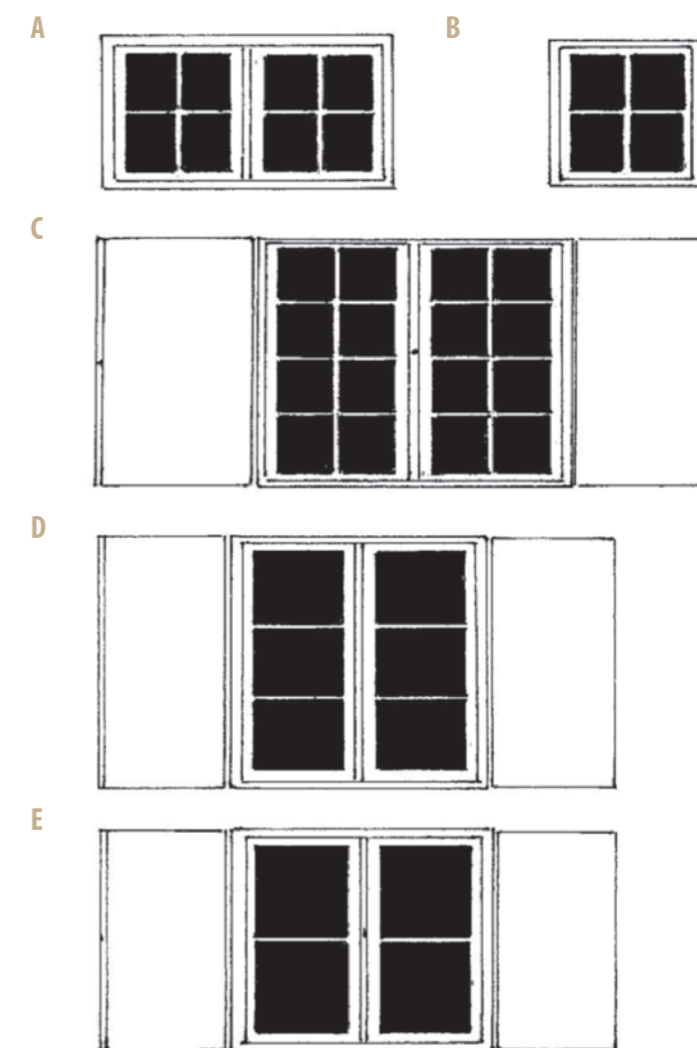
- A** Sīkrūšu iestiklojums svinā. 18. gadsimts.
- B** Iestiklojums koka spraišļos. 18. gadsimta otrā pusē.
- C** T.s. «rokoko» logs. 18. gadsimta otrā pusē.
- D** T.s. «klasicisma» logs. Visizplatītākais Kuldīgas 19. gadsimta logs. 19. gadsimta sākums. Agrīnie 19. gadsimta pirmās pusē paraugi ir proporcijās zemāk.
- E** T.s. «T» veida logs. 19. gadsimta pēdējais ceturksnis, 20. gadsimta sākums.
- F** Logs ar diviem spraišļiem virsšķērša vērtnē. 19. gadsimta nogale, 20. gadsimta sākums.
- G** T.s. «jūgendstila» logs. 20. gadsimta sākums.

KULDĪGAS VĒSTURISKIE LOGI

PAGRABA LOGU FORMA ĒKAS COKOLĀ

- A** Divu kvadrātiskas formas vērtņu logs. 18. gadsimts - 20. gadsimta sākums.
- B** Kvadrātiskas formas logs. 18. gadsimts - 20. gadsimta sākums.
- C** Liels divu vērtņu, sešu vai astoņu rūšu logs ar slēģiem. 18. gadsimts - 19. gadsimta sākums.
- D** Liels divu vērtņu, trīs rūšu logs ar slēģiem. 19. gadsimta sākums - 20. gadsimta sākums.
- E** Divu vērtņu, divu rūšu logs ar slēģiem. 19. gadsimts - 20. gadsimta sākums.

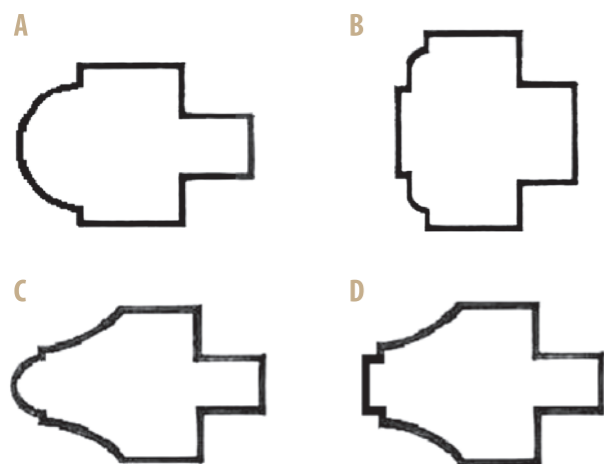
4.3. LOGI, SLĒĢI UN MARKĪZES. SKATLOGI

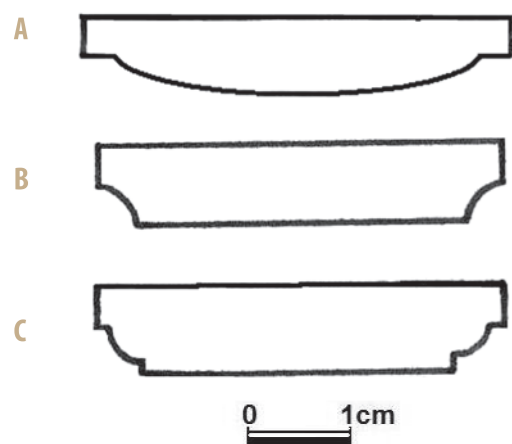
Vēl 19. gadsimta pirmajā pusē Kuldīgā logailas veidoja nelielas kvadrātiskas vai pat gulēniska taisnstūra veidā. Koka ēkās logailu būvēja no šķautņiem, kas vienlaikus bija sienas konstrukcija (1905. g. ielā 1). Ailai parasti bija vidusstatnis un divas vērtnes, ko ievēra šķautņos izveidotajās gropēs. 18. gadsimta iestiklojumu svina dzīslās pakāpeniski aizstāja ar nelielām stikla rūtīm koka spraišļos (Pasta ielā 5). 18. gadsimta otrajā pusē plaši sāka izgatavot vertikāla taisnstūra formas logus, kam kompozicionālo dalījumu veidoja šķērsis un vidusstatnis (t.s. loga krusts). Šķērsa novietojums dalīja ailu vertikāli attiecībā 2:3. Loga konstrukciju izgatavoja atsevišķi un iebūvēja gatavā ailā. Koka ēkās logailas ievēra ar koka apmalēm, kas nosedza spraugas starp aplodu un sienu (Policijas ielā 4).

Kopš 19. gadsimta pieauga stikla rūšu izmēri, un Kuldīgā visplašāk sastopami t.s. «klasicisma» logi, kas ir četru vērtņu groplogi ar vidusstatni un šķērsi, kas sadala ailu attiecībā 1:2. Arhaisks pārejas variants 19. gadsimta sākumā ir izmēros mazāks sešrūšu groplogs ar vidusstatni (Ziedu ielā 4). 19. gadsimta koka apmaļu stūrus uzsvēra ar «klucīšiem», kuru priekšpusi rotā ierāmēts cilnis lēzenas piramīdiņas formā. Apmāles dēļiem veidoja arī dekoratīvus iegriezumus - rievtekas.

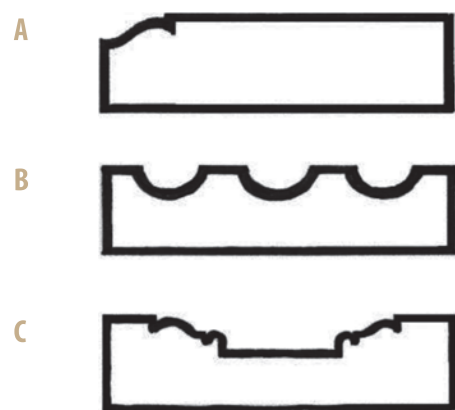
4.3. LOGI, SLĒGI UN MARKĪZES. SKATLOGI

19. gadsimta nogalē un 20. gadsimta sākumā Kuldīgā ļoti populāri kļuva 3 vērtnu logi, kam augšējā ieliekamā trīs rūšu vērtne ir divi tuvu esoši spraišļi. 19., 20. gadsimta mijā augšējās vērtnes sāka aprīkot ar virām pavēršanai. Logiem joprojām bija ailu sadalošais šķērsis, bet arvien biežāk atteicās no vidusstatņa. 19. gadsimta nogalē un 20. gadsimta sākumā pazīstams arī t.s. T veida 3 vērtnu logs, ar vai bez vidusstatni starp apakšējām vērtņēm. Šis logu tips Kuldīgā sastopams ļoti bieži.

20. gadsimtā turpināja izgatavot 3 vērtnu logus, bet palika tradīcija stiklojumu dalīt ar spraišļiem, gan veidojot vairākas rūtis augšējai vērtnei, gan horizontāli sadalot divās daļās apakšējās vērtnes. 20. gadsimta 20., 30. gados vairākās jaunbūvēs logi stilistiski pārstāv funkcionālisma arhitektūru ar kompozīciju, kurā ar rūšu «saplacinātu» formu uzvērsts horizontāls vērsums (Ziedu ielā 15).

KULDĪGAS VĒSTURISKIE LOGI

SPRAIŠĻA UN TAM ATBILSTOŠA VĒRTNES RĀMJA RAKSTURĪGIE PROFILI

- A 18. gadsimts.
- B 19. gadsimta pirmā puse.
- C 19. gadsimta otrā puse.
- D 20. gadsimts.

VĒRTŅŪ PIEDURLĪSTU PROFILI

- A 19. gadsimta otrā puse.
- B 19. gadsimta beigas.
- C 20. gadsimta pirmā puse.

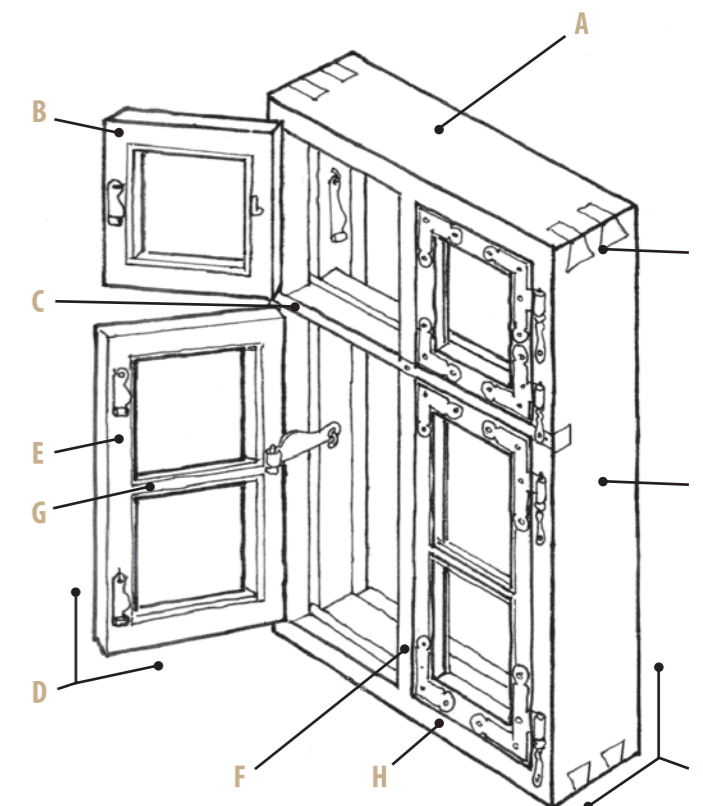
LOGAILU UN ĀRDURVJU AILU APMAĻU PROFILĒJUMS

- A 18. gadsimts.
- B 19. gadsimta pirmā puse.
- C 19. gadsimta otrā puse.

KULDĪGAS VĒSTURISKIE LOGI

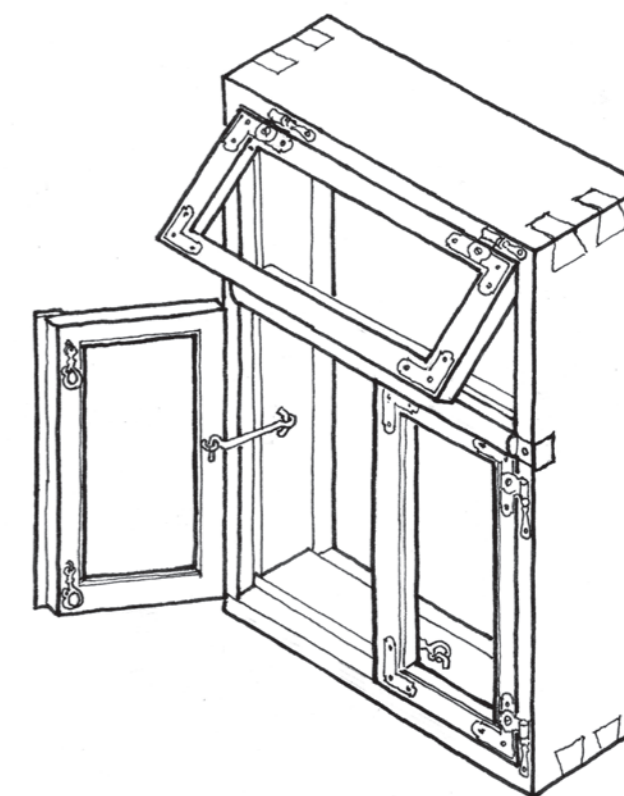
GROPLOGA KONSTRUKCIJA AR VIDUSSTATNI UN ŠĶĒRSI

- A Paloda.
- B Virsšķērša vērtne.
- C Šķērsis.
- D Vērtne.
- E Vērtnes rāmis.
- F Vidusstatnis.
- G Spraislis.
- H Balzums.
- I Dzeģuļots savienojums ar atklātu caurlaistu tapu.
- J Aplodas statnis.
- K Aploda.

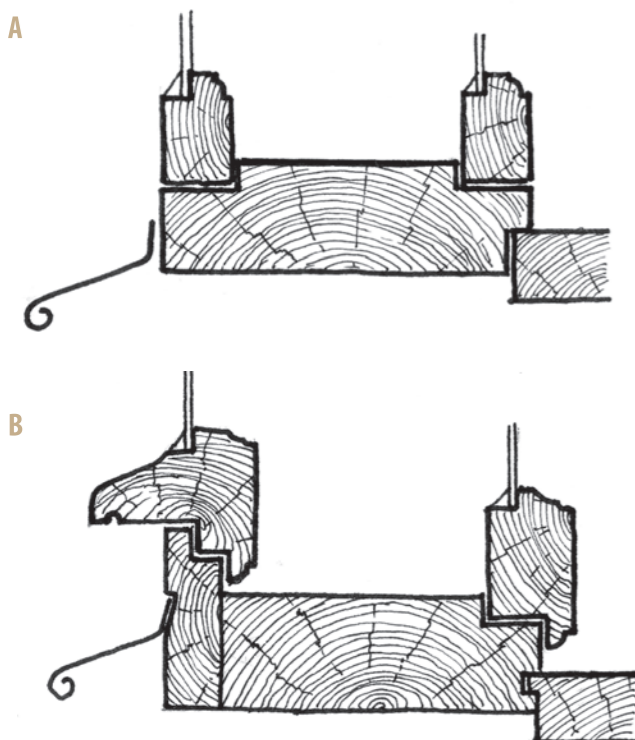
GROPLOGA KONSTRUKCIJA AR ŠĶĒRSI

Viens no populārākiem logu veidiem Kuldīgā. Virsšķērša vērtne paverama. Vērtnes iekārtas leņķveida kāšu virās vai stobrvirās, pastiprinot konstrukciju ar stūreņiem. Vidusstatņa vairs nav un apakšējās vērtnes noslēdzamas ar aizbīdņiem, aizliktņiem vai fiksatoriem, retāk ar baskviliem.

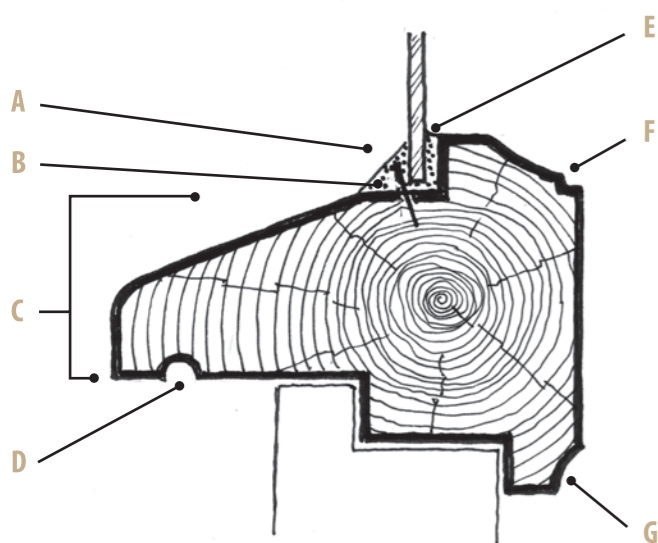
4.3. LOGI, SLĒGI UN MARKĪZES. SKATLOGI

4.3. LOGI, SLĒGI UN MARKĪZES. SKATLOGI

Kopš 19. gadsimta vidus plaši pazīstamais **oderlogs** (t. val. – futerlogs) **Kuldīgas vēsturiskai apbūvei nav raksturīgs**. Kā rets izņēmums ilgu laiku palika t.s. jaunais rātsnams *Baznīcas ielā 1*, kura būvniecības laikā ap 1868. gadu oderloga konstrukcijas bija jaunums visā Latvijā. Kuldīgā pat 20. gadsimtā celtajām ēkām ir jūgendstila kompozīcijā veidoti groplogi (*Baznīcas ielā 11, Liepājas ielā 10, Pētera ielā 8*). Oderlogu izgatavošana Kuldīgā kļuva ierasta tikai starpkaru periodā 20. gadsimta 20. – 30. gados (*Liepājas ielā 57, Ziedu ielā 15, Kaļķu ielā 19 u.c.*).

Atšķirības starp groplogu un oderlogu ir aplodas konstrukcijā, kur pēdējam tā sastāv no diviem elementiem – rāmja un iekšēja papildinājuma – «oderes». Oderlogam vienmēr ir iekšējās un ārējās vērtnes, tās veras uz telpas pusi un to profils veidots ar pārgropi.

ODERLOGA VĒRTNES RĀMJA APAKŠĒJĀ KOKA KONSTRUKCIJA

- A Stikla grope.
- B Tepes nagliņa.
- C Vērtnes rāmja apakšējais koks ar ūdens degunu.
- D Lāsenis ar rievu.
- E Tepe.
- F Rāmja profilētā daļa (parasti pret telpu).
- G Pārgrope.

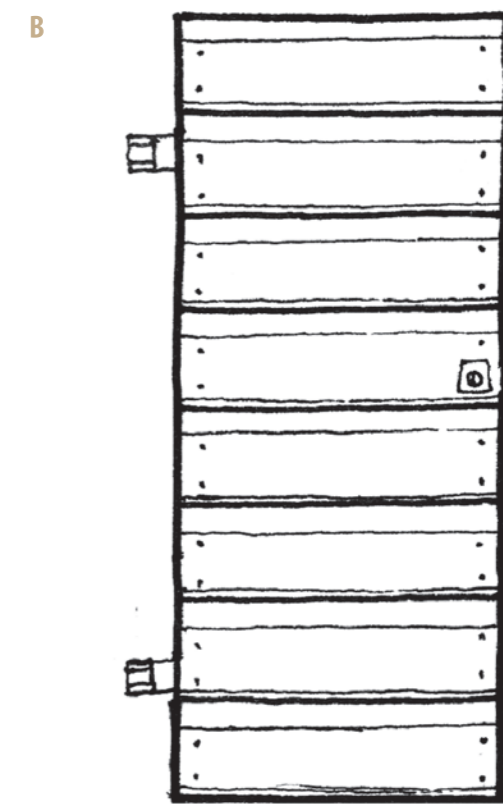
Lielākai daļai Kuldīgas groplogu vērtnes apakšējā daļā nav «ūdens deguna» ar lāseni. Oderlogu konstrukcijai vairāki uzlabojumi, bet pamatelementi ir tādi paši kā groplogu vērtņēm. Kvalitatīviem logiem «ūdens deguns» un rāmja koks izgatavoti no viena gabala.

SLĒGI (AIZVĒRTŅI)

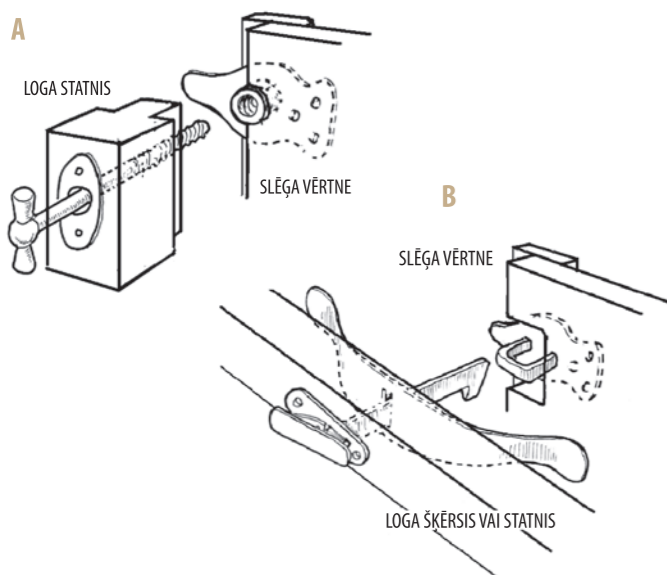
Izteismīgs un nozīmīgs vēsturiskā ēkas koptēla elements ir slēgi (aizvērtņi). Tiem ir siltumu regulējoša un skaņu izolējoša nozīme un ēkas papildus aizsardzības funkcijas. Slēgi praktiski noder loga konstrukcijas remonta gadījumā. Kuldīgas ēkām ir vairāki slēgu konstrukciju veidi. Senākajā konstrukcijā (t.s. dēļu slēgiem) šķērsdzitņi šķērso vērtņi un dēļu gludā plakne redzama slēgu atvērtā stāvoklī (*1905. gada ielā 1*). Kopš 18. gadsimta pazīstama konstrukcija ar dēļu galos liktiem uzgalvjiem. Šis ir visizplatītākais slēgu risinājums Kuldīgā. Dēļu gali ielaisti uzgalvja gropē, bet dziļāk kā tapa nostiprināti tikai dažādi no tiem. Tikpat sens risinājums ir slēgi ar dubultu dēļu klāju. Tā ir visizturīgākā ārējo slēgu konstrukcija, kas līdz minimumam samazina vērtnes deformāciju. Uz vertikālās apakšējās kārtas slīpi (t.s. skujiņā) vai horizontāli lika virsējo dēļu kārtu – «oderējumu», kas redzams fasādē, kad slēgi ir aizvērtā stāvoklī (*1905. gada ielā 1, Jelgavas ielā 2*). Lai izgatavotu slēgus ar divu dēļu klāju vērtņēm, nepieciešams lielāks kokmateriāla patēriņš. 19. gadsimta nogalē un 20. gadsimtā izgatavoja arī rāmja – pildīņu konstrukcijas slēgus (t.s. pildīņu slēgus). Tam bija nepieciešams dārgāks galdnieka darbs. Parasti katrā vērtņē ir divi divpusēji pildīņi.

- A Uzgalvja savienojums ar dējiem.
- B Slēgu vērtne ar dubulto dēļu klāju. 19., 20. gadsimta sākums.

4.3. LOGI, SLĒGI UN MARKĪZES. SKATLOGI

4.3. LOGI, SLĒGI UN MARKĪZES. SKATLOGI

KULDĪGAS LOGU SLĒGI

- A Dēļu slēgi ar šķērsdzitņiem.
18., 19. gadsimts.
- B Dēļu slēgi ar uzgalvjiem.
18., 19. gadsimts.
- C Rāmja -pildīņu konstrukcijas slēgi.
19. gadsimta otrā puse, 20. gadsimta pirmā puse.

Kuldīgai raksturīgi, ka slēgu iekšpusi, kas no ielas redzama atvērtā stāvoklī, nereti krāsoja vairākos toņos, ar tumšu kontūru un gaišāku toni izceļot «spoguļi». Tam ir gan taisnstūra forma, gan ar noapaļotiem stūriem (*Alunāna ielā 4*), nošķeltiem stūriem (*Liepājas ielā 11*) u.c. Slēgos *Liepājas ielā 25* ar uzkrāsotām ēnām imitēts reljefs.

Slēgu krāsojuma restaurācija *Kalna ielā 15*. Raksturīgi Kuldīgas «klasicisma» logi ar polihromi krāsotiem slēgiem.

SLĒGU «SKRŪVES» TIPA SLĒDZĒJMEHĀNISMS

- A «Skrūves» tips.
- B «Atsperes» tips.

SLĒGI (AIZVĒRTŅI)

JUMTA LOGI

- A Raksturīgākais Kuldīgas ēku jumta lodziņš izgatavots no skārda.
19. gadsimts, 20. gadsimta sākums.
- B Jumta logs no čuguna jumtam ar kārniņu segumu. Kurzeme.
19. gadsimta otrā puse.
- C Nereti liela izmēra jumta logi iebūvēti senākās ēkās, deformējot sākotnējo apjomu.

Kuldīgas vēsturiskā centra dzīvojamām mājām **kopumā jumta logi nav raksturīgi**. Šķietami maznozīmīgais fakts patiesībā ir viens no iemesliem izslavētajam Kuldīgas pilsētas ainavas autentiskumam.

Jumta logu izbūve tikai stilistisko apsvērumu dēļ līdz 20. gadsimtam bija turīgāko namīpašnieku mājokļu un sabiedrisko ēku privilēģija. Saglabājušies tikai atsevišķi 18. gadsimta piemēri (*Baznīcas ielā 5, 10, 29, Ventspils ielā 7*). Diemžēl tie visi ir pārveidoti, mainot vērtnes vai nošķeļot sānu dekoratīvās daļas. Par barokālas formas jumta logiem šodien liecina lielākoties tikai arhīvos saglabājušies Kuldīgas ēku projekti.

Pretstatā to pilsētu apbūvei, kurā 19. gadsimta ekonomiskās attīstības rezultātā strauji pieauga nepieciešamība pēc jaunas dzīvojamās platības, ko atrada jumtu bēniņos, Kuldīgā pietika ar mezonīnu istabām un atlikusi jumta telpa palika lielākoties neizbūvēta. Nelielam izgaismojumam pietika ar stikla kārniņu, vai nelielu, ar liektu skārdu pārsegtu lodziņu, kam uz āru veramas koka vai skārda vērtnes (*Baznīcas ielā 11, Liepājas ielā 12, Ventspils ielā 23 u.c.*). 19. gadsimta otrajā pusē vietām izmantoja citviet populāros jumta plaknē iebūvētos čuguna lodziņus. To vērtnei ir 4 rūtis un liekta augšdaļa (*Baznīcas ielā 7a u.c.*).

Kuldīgā raksturīgi atsevišķi gadījumi, kad 19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimtā jau sākotnēji izbūvēti arhitektoniski dekoratīvi divslīpju jumta logi (*Smilšu ielā 9, Mucenieku ielā 8, Pētera ielā 8*).

4.3. LOGI, SLĒGI UN MARKĪZES. SKATLOGI

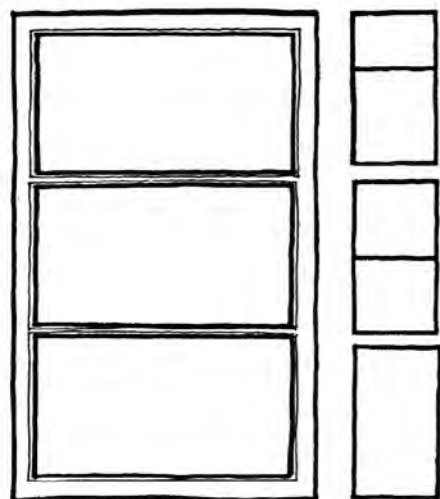
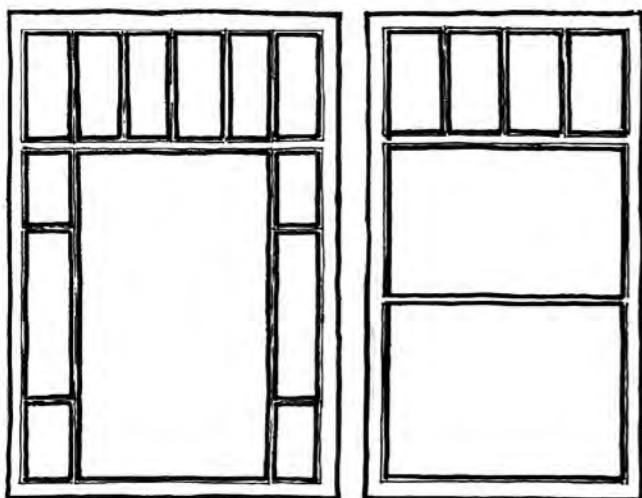
4.3. LOGI, SLĒGI UN MARKĪZES. SKATLOGI

SKATLOGI

A

B

- A** Skatlogi *Baznīcas ielā 5*.
1920. - 30. gadi. KNM, Inv. Nr.4540.
Nereti vitrīnas sienas kompozīcija ir atšķirīga no ārējās vērtnes.
- B** Vēsturisko skatlogu kompozīcijas varianti.

Tirgotavām īpašus skatlogus sāka ierīkot 19. gadsimta nogalē, kad kļuva plašāk pieejams lielāka izmēra stikls. Līdz tam preču reklamēšanai izmantoja parastos ēkas logus. Vairāk informācijas par Kuldīgas skatlogiem ir par 20. gadsimta starparu periodu. Skatlogam raksturīgs dalīts vai vienlaidu liels apakšējais stiklojums ar kompozicionāli izceltu augšdaļu, kas sadalīta mazākās rūtīs. Ja skatlogam bija vitrīna, tad tās sienas iestiklojuma dalījums varēja atšķirties. Skatlogu apakšējā mala visbiežāk ir nedaudz virs ēkas cokola, vai līdz ar to, bet nekad nav zemāka (*1905. gada ielā 2, 1910.*).

SKATLOGI

4.3. LOGI, SLĒGI UN MARKĪZES. SKATLOGI

- A** Aizlaides jeb rullo mehānisma shēmas fragments. Zīmējums no izdevuma: E. Bērzupe «Būvdarbu tehniskie noteikumi», 1935. g.
- B** 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā raksturīgās markīzes veids.

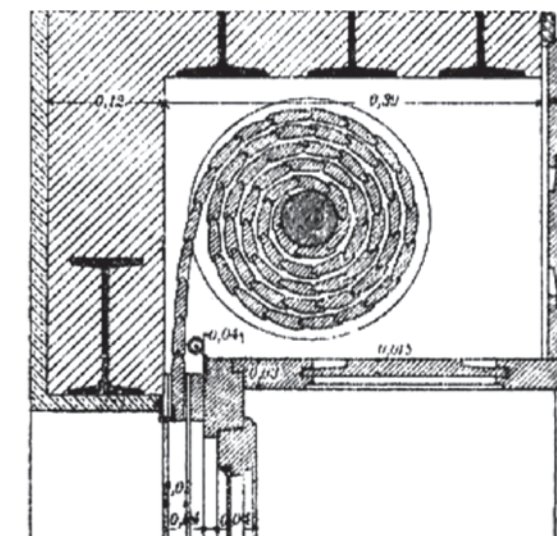
Markīze ar slēgtajām sānu malām. Izgatavota konstrukcijā un ievietota loga ailā, bet retāk uzkārtā uz kāšiem, kas iedzīti fasādes plaknē. Malas mēdza būt gludas un ar dekoratīvu izgriezumu.

Senāks risinājums ir tirgotavu durvju un logailu nodrošinājums no ārpuses ar smagām un drošām namdaru durvīm un slēgiem, ko nereti papildus noslēdza ar šķērsām vērtņēm pārliktiem pieslēdzamiem sloksņdzelzs stieniem (*Baznīcas ielā 15 u.c.*). Dienā, kad tirgotava darbojas, ārējās vērtnes ir aizvērtas. Aiz tām ir otras durvis, kam parasti ir daļējs iestiklojums.

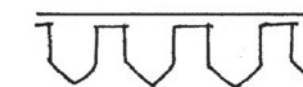
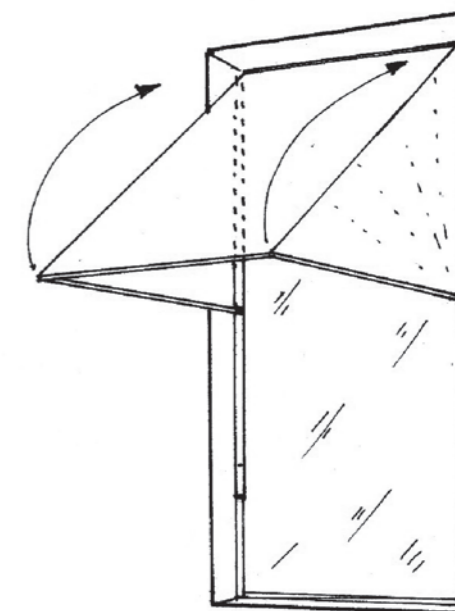
Kopš 19. gadsimta beigām un 20. gadsimta modernāks skatlogu noslēgšanas risinājums ir t.s. rullo tipa slēgi jeb aizlaides (*Liepājas ielā 5, 12, Baznīcas ielā 14, 18 u.c.*). Vēsturiski aizlaides konstrukcija sastāv no savstarpēji savienotām kustīgām koka vai metāla listēm. Parasti aizlaide ir paceļama, to uztinot veltnim (sarullējot), kas atrodas interjerā redzamā vai sienā iebūvētā kastē. Aizlaides malas slīd pa sānu rievu, ko dažkārt dēvē par slīdgropi vai vadulu.

Saulainajās ielu pusēs skatlogus noēnoja ar vienkāršainām gaišām markīzēm, kam apakšējā mala ir «viļņota». Un visbeidzot - arī vienkārša caurules formas metāla marga skatlogu priekšā ir Kuldīgas skatlogu raksturīgs elements.

A

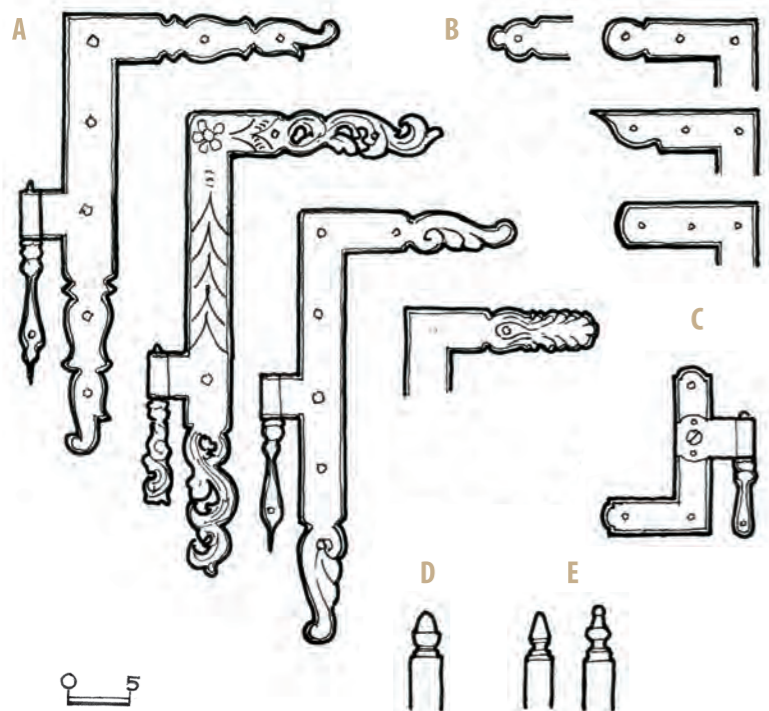

B

4.3. LOGI, SLĒGI UN MARKĪZES. SKATLOGI

LOGU APRĪKOJUMS

KULDĪGAS LOGU VIRAS UN TO RAKSTURĪGĀS FORMAS

- A** Kāšu viras.
17. gadsimta beigas (?), 18. gadsimts.
- B** Kāšu viras.
19. gadsimta pirmā puse.
- C** Kāšu viras (biežāk lietotas).
19. gadsimta beigas un 20. gadsimta pirmā puse.
- D** Stobrvira.
19. gadsimts.
- E** Stobrviras (biežāk lietotas).
19. gadsimta otrā puse.

Vēsturisko logu funkcionēšanu nodrošina aprīkojums - vērējelementi un slēdzējelementi. Logu aprīkojumam ir aktīva vizuāla nozīme gan vēsturiskā loga, gan visas fasādes koptēla radīšanā. Īpaši tas attiecas uz groplīgiem ar to vērtņu virām, stūreņiem un fiksatoriem. Līdz 19. gadsimta otrajai pusei tos izgatavoja amatnieciski - individuālās kalēju darbnīcās, un šādu logu aprīkojuma detaļas kopumā var saukt par apkalumiem. Viras un stūreņus izcirta pa iezīmētu siluetu no metāla plāksnēm. To virsmu nereti dekorēja ar iecirtumiem, perforēja, baulēja no aizmugures puses, kopumā ornamentu padarot viegli reljefu. 17. un 18. gadsimta alvotos elementus piestiprināja ar atbilstoši alvotām naglām. Kamēr dzelzs bija salīdzinoši dārga, aprīkojums vienlaikus varēja kalpot kā statusa apliecinājums. Lai aizkavētu koroziju, elementus krāsoja. Alvojumam līdz pirmajai pārkrāsošanai bija vēl papildus - dekoratīva nozīme. Kuldīgā līdz šim apzināti tikai daži alvoti 18. gadsimta apkalumi, kas vairs neatrodas uz sākotnējiem logiem.

Kopš 18. gadsimta beigām logu aprīkojuma dekoratīvā nozīme pakāpeniski mazinājās un tā kļuva vairāk funkcionāla. Turpmāk galvenā pazīme, kas piešķir apkalumiem individuālu raksturu, bija silueta forma. Šādas viras, kurām tikai galos veidota vienkārša forma, visvairāk izgatavotas 19. gadsimta pirmajā pusē. 19. gadsimta nogalē sāk izmantot rūpnieciski ražotas kāšu viras un stūreņus, ko var pazīt pēc virām, kam cilpa atsevišķi piemētināta pie leņķa.

19. gadsimta otrajā pusē līdztekus leņķveida kāšu virām arvien plašāk sāka izmantot stobrviras, kam līdz pat 20. gadsimtam veidoja dekoratīvus galus ozolzīles, smaila konusa, lodes u.c. formās. 19. gadsimta nogalē un 20. gadsimta pirmajā pusē izgatavoti logi gan ar kāšu virām, gan stobrvirām. Tomēr blakus stobrvirām vērtnes rāmja noturībai atstāja stūreņus. Aizvērtu vērtņu nostiprināšanai vizbiežāk lietoja fiksatorus. Dažkārt apakšējās vērtnes fiksēja tikai ar aizliktņiem (*Kalna ielā 25*), vai aizliktņiem un aizbīdņiem vienai no vērtņēm (*Pētera ielā 8*).

17. - 19. gadsimta apkalumiem, kas netika alvoti, vērtnes pārklājums ar lineļlas krāsojumu vienā tonī vienlaikus kalpoja metāla elementu aizsardzībai pret koroziju.

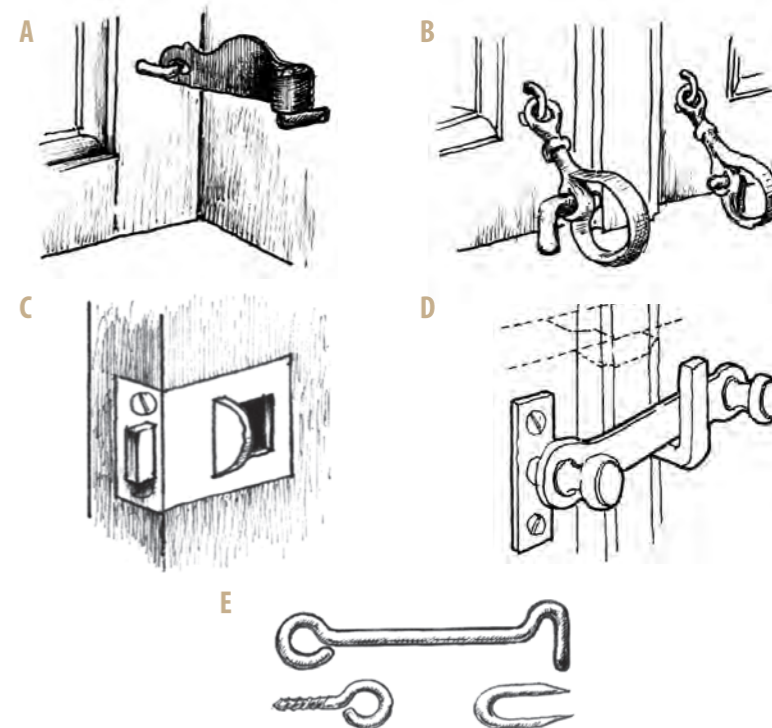
Slēgu aprīkojumam ir līdzība ar durvju elementiem – virām un kāšiem. Visbiežāk lietotas lentveida kāšu viras. Pildīņu slēgiem izmanto arī ragveida viras (ar simetriski divpusēji atliektiem galiem). Retāk atrodams stobrvirās iekārtas slēgu vērtnes. Koka ēkām slēgu viru kāši iedzīti sienā caur ailas apmali. Mūra sienās kāši iedzīti aplodās un ir tālu izvīzīti. Atvērtā stāvoklī slēgu vērtnes notur sienā nostiprināti koka vai metāla fiksatori. Atsevišķos gadījumos 19. gadsimta beigū, 20. gadsimta sākuma paraugiem paceļams un aiz sienā esoša kāša aizliekams fiksators ir vērtnei (*Policijas ielā 4, 1905. gada ielā 1*).

LOGU APRĪKOJUMS

4.3. LOGI, SLĒGI UN MARKĪZES. SKATLOGI

VĒRTŅU AIZVĒRTA STĀVOKĻA FIKSATORI

- A** Plāksnes tipa fiksators.
Līdz 20. gadsimta vidum.
- B** «Cilpas» tipa fiksators.
19. gadsimta beigas, 20. gadsimta sākums.
- C** Iekaltais aizbīdnis.
19. gadsimta vidus, otrā puse.
- D** Aizliktnis.
19. gadsimta beigas, 20. gadsimta sākums.
- E** Āķis (krampis).
20. gadsimts.

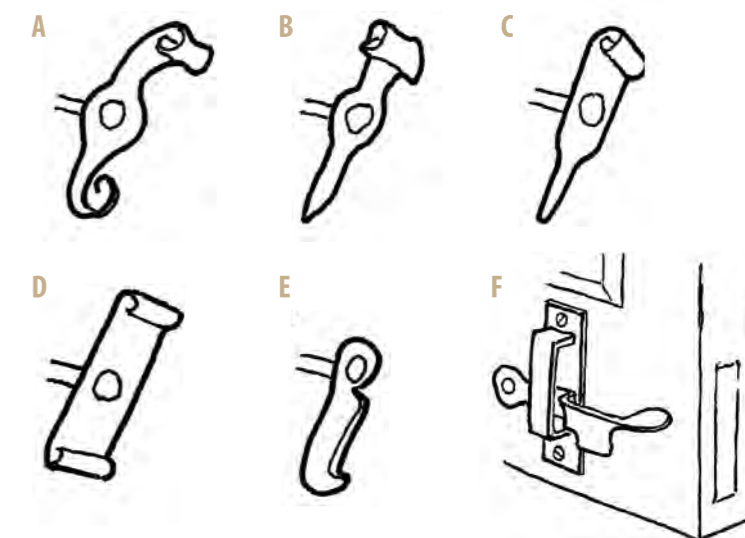
Vērtnes aizverot, vienkāršākais fiksēšanas princips ir ārējais vai iekšējais savstarpējais vērtņu krampis. Tirgotavām un noliktavām no ārpusē slēgus noslēdz ar diagonāli vai horizontāli aizliekamu stieni.

Skrūves tipa slēdzējmehānisma darbības principa pamatā ir statnī vai šķērsim caurejoša skrūve, kas fiksē aizvērtā stāvoklī esošas slēgu vērtnes. To ieskrūvē plāksnē ar vītņi, kas atrodas uz slēgu piedurlīstes. Liecības par šo senāko skrūves tipa slēdzējmehānismu Kuldīgā atrodams tikai dažiem vecākajiem logiem un slēgiem.

19. gadsimta otrajā pusē slēgu fiksācijai sāka izmantot atsperes mehānismu, kas iebūvēts loga šķērsi vai statnī ar nospriegotu āķi. Strauji aizverot slēgu vērtnes no ārpusē, āķis aizķer vērtnei piestiprinātu dzelzs cilpu. Aizvērtas vērtnes atliec (piespiež) loga ārpusē esošo «atsperstīpu». Slēgus iespējams atvērt, neizejot no mājas. Nospiežot iekšpusē esošu sviru, āķis tiek pacelts un nospriegotā «atsperstīpa» spēji atgrūž atbrīvotās vērtnes. Šī ir Kuldīgā visizplatītākais slēgu fiksācijas mehānisms.

SLĒGU ATVĒRTA STĀVOKĻA FIKSATORI

- A** 18. gadsimts.
- B** 18. gadsimts, 19. gadsimta pirmā puse.
- D**
- E** 19. gadsimta beigās, 20. gadsimta otrā puse.
- F**

VĒSTURISKO LOGU SAGLABĀŠANA UN ATJAUNOŠANA, RISINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

4.3. LOGI, SLĒĢI UN MARKĪZES. SKATLOGI

A TV kabeļa izvadišana caur loga konstrukciju ilgākā laika posmā sekmējusi vērtnes trupi.

B 20. gadsimta otrajā pusē izgatavots logs ar slēģiem. Nekvalitatīvs kokmateriāls, krāsojums, kam nav saiknes ar pamatni, arhitektoniski un amatnieciski nekvalitatīvs izpildījums degradē ēkas izskatu un pilsētas vidi.

Logi ir viena no izteiksmīgākajām ēkas daļām, kurā atspoguļojas ēkas celšanas laika mākslinieciskās domāšanas principi un tehniskās iespējas, kas pilnveidojušās un mainijušās no paaudzes paaudzē. Mainot logus, tiek mainīts ēkas izskats. Tādēļ, lai logu uzlabošanai atrastu piemērotu risinājumu, ar praktiskiem apsvērumiem vien nepietiek.

Jebkurām izmaiņām jābūt arī estētiski pamatotām. Sekmīga vēsturiskas pilsētvides, arhitektūras un kultūras mantojuma saglabāšana un uzturēšana balstās uz vairākiem vispārpieņemtiem pamatprincipiem. Viens no galvenajiem ir materiāla un formas autentiskums. Tādēļ vēsturiskajām ēkām jācenšas maksimāli saglabāt sākotnējos logus, veikt to aprūpi un remontu. Parasti bojāti ir vērtņu un aplodas apakšējie elementi un tas nozīmē, ka jāmaina viss logs. Lai pieņemtu lēmumu, kādi pasākumi veicami (remonts, nomaīņa) rekomendējams piesaistīt speciālistus, kas novērtēs loga vēsturisko nozīmi un tehnisko stāvokli.

Tikai pamatotas nepieciešamības gadījumā var izgatavot kopijas, kuras būtiska nozīme ir katrai detaļai ar tās profilējumu (seglistēm, kapitēļiem, spraišļiem u.t.t.). Brīvu un radošu improvizāciju rezultāts parasti ir bezjēdzīgs bez paliekošas arhitektoniskas vērtības, jo tam nav vēsturiskas atsauces. Tam nav stilistiska pamatojuma un konstruktīvas loģikas, kas piemīt vēsturiskajai arhitektūrai. Jaunie papildinājumi vai pārveidojumi nedrīkst pazemināt ēkas un pilsētvides arhitektoniski māksliniecisko vērtību. Praksē tas nozīmē mākslinieciski līdzvērtīgu un tehniski labāku risinājumu. To var panākt ar labiem, vēsturiskai ēkai atbilstošiem materiāliem un pārdomāti izmantojot mūsdienu materiālu iespējas. Jāatceras, ka iebūvējot jebkādu jaunu logu, lai uzlabotu komfortu, pusi no kvalitatīva gala rezultāta nosaka pareiza montāža (lasi - spraugu aizdare starp aplodu un sienu).

Būtiska nozīme logu koka aizsardzībai pret ārējo apstākļu ietekmi ir krāsai. Tās slāņa uzdevums ir regulēt koksnes mitrumu un uzlabot konstrukcijas estētiskās kvalitātes, kā arī atvieglot to kopšanu. Vēsturiskie logi krāsoti ar lineļlas krāsu, kas šīs īpašības nodrošina.

Logu konstrukcijas bojājumus veicina ilgstoša mitruma iedarbība un savlaicīgi neveikti remontu, un apzināti tehniski bojājumi, piemēram, dažādu sakaru komunikāciju kabeļu izvadišana cauri loga koka konstrukcijai. Bojāšanos sekmē arī vairāki citi faktori, piem., nepareizi nosenģtas un neizpildītas spraugas starp logu un sienu, koka listiņu izmantošana iestiklojumam, nepareizu blīvēšanas materiālu izvēle (vislabāk lietot iefrēzētas speciāli tam domātas gumijas), kā arī sedzošu («plēves» tipa) sintētisku krāsu lietošana. Modernās krāsas uz alkīdu un lateksa bāzes vieglāk krāsot un tās ātrāk žūst, bet sliktāk iesūcas koka virsmā un izveido plēvi. Alkīda krāsas ar laiku plaisā un lobās, tā radot logu uzturēšanas problēmas.

VĒSTURISKO LOGU SAGLABĀŠANA UN ATJAUNOŠANA, RISINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

4.3. LOGI, SLĒĢI UN MARKĪZES. SKATLOGI

ELEMENTU DIMENSIJAS UN LOGA KOMPOZĪCIJA

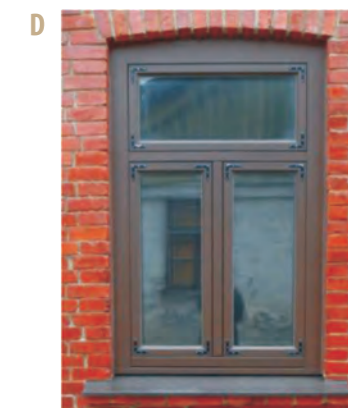
Dimensiju un profilu ignorēšana

A 19., 20. gadsimta mijas T veida loga pavirša imitācija plastikātā.

B Oderloga imitācija stikla paketes loga konstrukcijā, zaudējot stiklojuma laukumu un elementu dimensijas. Šādos gadījumos virsšķērša vērtne jāizgatavo atsevišķi.

C Groploga konstrukcijas imitācija bez šķērša profila un apakšējās vērtnes ūdens deguna. Divu spraišļu kompozīcija virsšķērša vērtne raksturīga groplogiem.

D Individuāli projektēta konstrukcija ļauj izgatavot tuvinātu T veida groploga imitāciju, bet stūreņi ir lieka aplikācija. Pārāk mazs iestiklojuma laukums, kas labojams, veicot rūpīgākus elementu dimensiju aprēķinus.

Viens no galvenajiem nosacījumiem kopiju izgatavošanā ir oriģinālam analogu dimensiju saglabāšana jaunā loga elementiem. Diemžēl liela daļa jaunu risinājumu izceļas ar uzsvērtu masivitāti un robustumu, kas ievērojami degradē ēkas fasādi kopumā un samazina stiklojuma laukumu, kas samazina telpu izgaismojumu. Vēsturiskie logi raksturīgi ar simetrisku kompozīciju, kas ir daļa no harmoniska ēkas kopskata. Mūsdienās, aizvietojojot oriģinālos logus ar jauniem, visbiežāk sastopamā kļūda ir ekonomisku apsvērumu diktēta izvēle par labu asimetriskiem logiem, kam parasti ir viena verama vērtne. Neformāls apzīmējums šādai konstrukcijai ir «klibais logs». Atšķirībā no citām Latvijas pilsētām, Kuldīgas vēsturiskajā centrā šādu negatīvu piemēru tikpat kā nav.

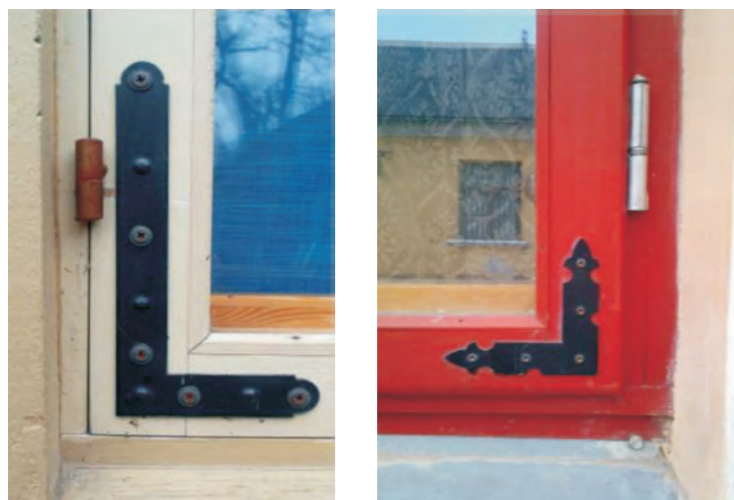
Ignorējot pieminekļu aizsardzības institūciju prasības un speciālistu rekomendācijas, patvaļīgas improvizācijas rezultātā tiek radīti vēsturisko pilsētvidi degradējoši, sveši elementi. Visbiežāk sastopamais iemesls jaunu logu trūkumiem ir to galēja vienkāršošana līdz utilitārai konstrukcijai, neņemot vērā, ka vēsturiskie logi ir stilu arhitektūras detaļa ar proporcijām un konstrukcijas loģiku. Jaunām oderlogu imitācijām trūkst izvērsta šķēršu profilējuma un apakšējo vērtņu ūdens deguna, kas papildus pasargā konstrukciju no bojājumiem, logu elementi visbiežāk ir pārāk masīvi, kas samazina stiklojuma laukumu. Arī vēsturisko groplogu atdarinājumiem mēdz būt pārāk masīvas elementu dimensijas.

Veiksmīga vēsturiskā loga konstrukcijas rekonstrukcija (pa kreisi), kas vēl monohromi jānokrāso (*Skrundas iela 13*).

VĒSTURISKO LOGU SAGLABĀŠANA UN ATJAUNOŠANA, RISINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

4.3. LOGI, SLĒGI UN MARKĪZES. SKATLOGI

APLIKĀCIJAS

Stobrviras nekad nav komplektācijā ar kāšu viras plāksnēm, bet ar vērtnes rāmi pastipriņošu stūreni. Tas viss kopā ar koka daļām krāsojams vienā tonī. Atdarīnot šādus vēsturiskos paraugus, jālieto stūreņi un stobrviras, kas analogas vēsturiskajām (ar vai bez dekoratīviem galiem), bet ne būvmateriālu veikalos atrodamā tipveida produkcija. Nav nozīmes aplikācijām, kurā vienas konstrukcijas elementi mākslīgi uzlikti citas konstrukcijas logam (attēlā: groploga apkalumi uz stikla paketes loga). Visbiežāk tas ir veltīgs darbs un tiek sabojāti gan vēsturiskie, gan jaunie materiāli.

Jaunu logu izgatavošanā, daļēji kopējot vai mainot konstrukciju, dažkārt oriģinālās detaļas tiek izmantotas aplikatīvi, bez konstruktīvas nozīmes un loģikas. Piemēram, jaunajām vērtņēm tiek pievienotas tikai kāšu viru plāksnes daļas bez cilpas, vēšanu nodrošinot ar jaunu stobrviru (*Dzirnavu ielā 4, Jelgavas ielā 26 u.c.*). Tā ir sava veida neveiksmīga imitācija Kuldīgā pastāvošam vēsturiskajam risinājumam 19. gadsimta nogalē un 20. gadsimta sākumā, kad galdnieki vēl paļāvās uz tradicionālo leņķveida viru kā vērtnes rāmja papildus stabilitātes nodrošinājumu un stobrviru lietošanas gadījumos rāmim pievienoja stūreņus.

VĒSTURISKO LOGU SAGLABĀŠANA UN ATJAUNOŠANA, RISINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

4.3. LOGI, SLĒGI UN MARKĪZES. SKATLOGI

PROPORCIJAS

- A Jumta plaknes pacelšana, izbūvējot bēniņus.
- B Vēsturiskas ēkas imitācija ar pārāk lieliem jumta logiem.
- C Oriģinālo Kuldīgas tradicionālo skārda lodziņu «mehāniski» palielinātas replikas.

Kļūdas, kuru rezultātā tiek degradēts ēkas apjoms, visbiežāk saistās ar neveiksmīgu jumta logu risinājumu. Visradikālāk ēkas apjoms tiek deformēts gadījumos, kad vienkārši tiek pacelta daļa vai visa jumta plakne, zem tās izveidojot logu rindu (*Jelgavas ielā 16 u. c.*).

Vienkāršota mehāniska vēsturiska elementa palielināšana nenozīmē stilistiskās vienotības saglabāšanu, bet rada slikti proporcionētas ar ēkas harmonisko arhitektūras tēlu disonējošas formas (*Jelgavas ielā 17*). Piemēram, *Baznīcas ielā 11* nelielās jumta lūkas pārvērstas vēsturiskai arhitektūrai svešos veidojumos. Veiksmīgāki būtu paraugi no vēsturiskā arsenāla – šajā gadījumā būtu labāk izmantot projektos sākotnēji paredzētos t. s. «sīkspārņlogus».

Šodien lielākā daļa Kuldīgā redzamo jumta logu izgatavoti 20. gadsimta otrajā pusē, bez īpašas formas un stila izvēles. Visbiežāk jumta logu iebūvēšana ir saimnieciski nevis arhitektoniski motivēta (apgūt papildus platības bēniņu telpā). Izbūvētos bēniņos prasības jumta logu konstrukcijai ir atšķirīgas no tukšu neapdzīvotu bēniņu logiem – jumta telpās tiem jānodrošina komforta prasības. Daudzviet redzami neizskatīgi, masīvi, funkcionāli arhitektoniski un mākslinieciski ēkai neatbilstoši jumta logi, kas ir rezultāts arhitektu un izgatavotāju neprasmei radīt konstrukciju, kam būtu nepieciešamās siltumizolācijas īpašības un vienlaikus proporcionāls, oriģinālam analogs izskats.

VĒSTURISKO LOGU SAGLABĀŠANA UN ATJAUNOŠANA, RISINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

4.3. LOGI, SLĒĢI UN MARKĪZES. SKATLOGI

SKATLOGI

- A Skatlogi ar vitrinām, kas veidoti masīvā konstrukcijā un brīvi izvēlētās proporcijās, nedomājot, ka arī tirgotavu logiem var būt sava vēsture un stila īpatnības.
- B Jauni skatlogi un durvis, kuru konstrukcija un kompozīcija raksturīga Kuldīgas tradīcijām un veiksmīgi papildina ielas apbūves raksturu.
- C Saglabāts vēsturiskais 20. gadsimta 20.-30. gadu skatlogs *Liepājas ielā 12* ar jaunu iekšējo stikla paketes logu. Vienlaidu iekšējais iestiklojums netraucē oriģināla eksponēšanu fasādē.

Skatlogu pazemināšana līdz ielas līmenim kategoriski nav pieļaujama. Apakšējā ailas mala var būt līdz ar cokolu vai augstāk. Kuldīgai raksturīgi skatlogi ēkas logu platumā. Divu un vairāku stāvu vēsturiskajām ēkām skatlogi izvietoti uz logu ass.

19. gadsimta nogalē skatlogiem pievienotās *runlo* aizlaides ļāva ekonomiskāk izmantot ielas telpu. Tas bija moderns un progresīvs risinājums. Mūsdienās kultūras mantojuma vērtējumā pieaugot autentiskuma nozīmei, tiek respektēti gan oriģinālie elementi, gan vēsturiskas atsauces un replikas, ja tās bagātina pilsētvidi. Tādēļ vecpilsētā tirgotavu un iestāžu noformējumam fasādēs būtu vēlams izmantot arī *runlo* aizlaides.

VĒSTURISKO LOGU SAGLABĀŠANA UN ATJAUNOŠANA, RISINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

4.3. LOGI, SLĒĢI UN MARKĪZES. SKATLOGI

SILTUMIZOLĀCIJAS UZLABOŠANA

- A Ar stikla paketi jaunā iekšējā vērtņē. Esošajā aplodā iefrēzēta rievā blīvgumijai.
- B Neveiksmīgs risinājums ar stikla paketes loga iebūvēšanu interjerā.

SILTUMIZOLĀCIJAS UZLABOŠANA, VEICOT KONSTRUKTĪVAS IZMAIŅAS. BLĪVĒJUMS UN STIKLA PAKETE

Lai uzlabotu groplogu siltumizolācijas īpašības, kopš 18. gadsimta beigām ieviesa no iekšpuses ielikamas ziemas vērtnes, kas kompozicionāli ir analogas ārējām vērtņēm. Lai apmierinātu mūsdienu komforta prasības, parasti pārveido vai no jauna izgatavo tieši iekšējo vērtni. Tas ļauj saglabāt ārējo vērtņu vēsturisko izskatu.

Vienkāršs uzlabojums ir **iekšējās vērtnes stikla nomainīšana**, izmantojot speciālu mūsdienu siltumenerģiju taupošu stiklu.

Vēsturiskā koka loga papildināšana ar stikla paketi iekšējā vērtņē ir visplašāk rekomendējams veids, kā saglabāt esošo konstrukciju un uzlabot siltuma un skaņas izolācijas īpašības. Šāds risinājums ir pieņemams no kultūras mantojuma saglabāšanas aspekta - maksimāli tiek saglabāts oriģinālais materiāls, tehniskais un estētiskais izpildījums (īpaši tas attiecas uz eksterjeru). Jālieto blīvējums un nepieciešamība pastiprināt viras un vērtnes rāmja konstrukciju stikla paketes svara dēļ.

Jaunu vērtņu ievietošana esošā aplodā. Šis risinājums prasa rūpīgus konstruktīvos aprēķinus, izgatavošanu un montāžu, kā arī oriģinālā aprīkojuma atkārtotu izmantošanu. Izgatavojot jaunas iekšējās vērtnes esošā aplodā ar stikla paketi, rekomendējams rāmi veidot ar pārgropi.

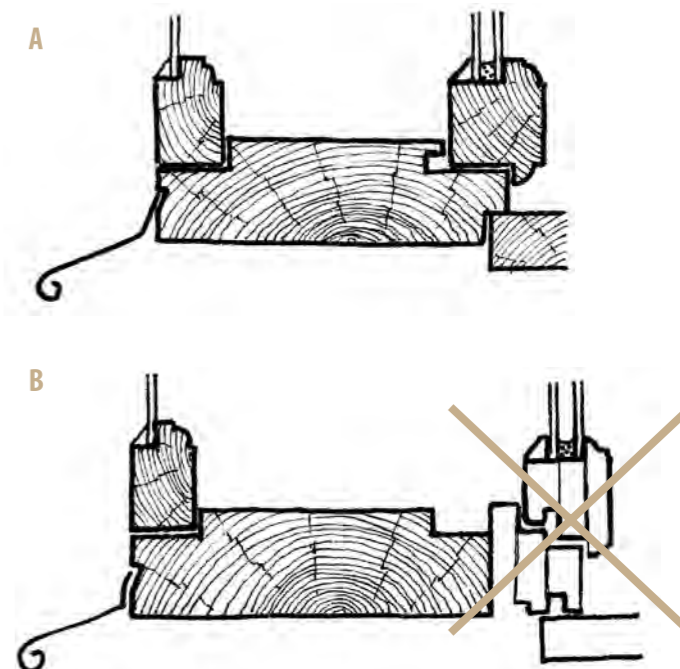
Stikla paketes loga iebūvēšana no telpas puses saistās ar lielākiem darbiem interjerā, jo tiek noņemta vecā palodze un bojātas ailas malas. Vienkāršākā risinājumā jaunā konstrukcija tiek piebūvēta pie esošās aplodas. Loga siltumizolācijas uzlabošana atkarīga no jaunās aplodas savienojuma vietas ar sienu un esošo aplodu. Problemātiska ir palodzes zona, kas rezultātā grūti kopjama. No ārpusē šāda iekšējā konstrukcija ir pārāk redzama (īpaši, ja balta). Lai atrastu labāko risinājumu, nepieciešama rūpīgāka jaunās konstrukcijas izmēru noteikšana.

Otrs iebūvēšanas veids – **daļēja oriģinālās aplodas iekšējās daļas izņemšana, vietā liekot jauno konstrukciju** – ir radikālāks un retāk praktizēts, jo, saglabājot palodzes laukumu, tiek zaudēta daļa oriģinālā aplodas.

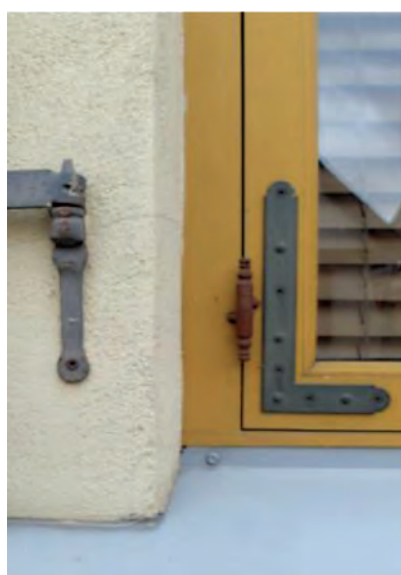
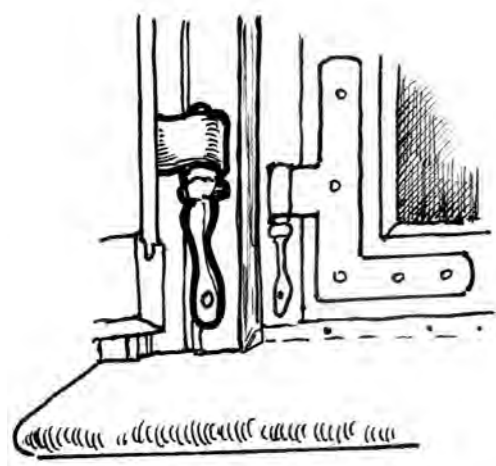
Visos iekšējo vērtņu nomainīšanas gadījumos, ja netiek izgatavota precīza oriģināla kopija, rekomendējams atteikties no jauno vērtņu spraišļojuma, lai netraucētu ārējā oriģinālā loga kompozīcijas uztveri.

Vērtņu noblīvēšana samazina siltuma zudumus līdz 30% un paaugstina skaņas izolāciju. Ja sprauga ir 2 mm, tad aukstā gaisa ieplūšana un siltā gaisa noplūde palielinās 4 reizes. Noblīvēšana jāveic pirms apkures sezonas sākšanās, un šim nolūkam rekomendējams izmantot speciālas blīvgumijas. Svarīgi zināt, ka dubultu vērtņu logiem jānoblīvē tikai iekšējās vērtnes. Tāds risinājums novērš ārējo stiklu aizsalšanu (pārklāšanos ar t. s. «ledus puķēm»).

Labi nodrošināti elementu stūru savienojumi, sadurvietas ar sienas konstrukciju, pietiekams profilējums un pret vēja slodzēm nodrošināts stiklojums, kam ir blīvs, elastīgs savienojums ar rāmi - tas viss aizsargā pret nevēlamu mitruma koncentrāciju un tai sekojošu kaitīgu mikroorganismu iedarbību.

4.3. LOGI, SLĒGI UN MARKĪZES. SKATLOGI

VĒSTURISKO LOGU SAGLABĀŠANA UN ATJAUNOŠANA, RISINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

STIKLS UN IESTIKLOJUMS

Mūra ēkās, kur logs ir dziļāk - aiz pieduras, slēgu viru kāši jāiestiprina tieši koka aplodā, nevis mūrī blakus ailai, kā redzams fotoattēlā.

Ir svarīgi kāds vēsturiskajam logam ir stikls, jo iestiklojuma kopējais laukums jūtami ietekmē visas ēkas izskatu un vēsturiskajiem logiem piešķir to neatkārtojami savdabīgo «dzīvas vibrācijas» efektu. Pilnīgi pretēju, atsvešinātu sajūtu rada kopš 20. gadsimta beigām Latvijā importētais plūdstikls ar perfektu virsmu, kas rada spoguļa efektu. Tādēļ vēsturiskās pilsētvides, kā arī atsevišķu ēku saglabāšanas un aizsardzības praksē cenšas izmantot stiklu, kas ražots ar metodēm, kādas pastāvēja līdz 20. gadsimta 50. gadiem. Lai nodrošinātos ar vēsturiskajai ēkai pieņemamu stiklu, jāsaudzē un atkārtoti jāizmanto vecajos logos esošie stikli, jo «vēsturisku» stiklu īpaša pasūtīšana specializētos ārvalstu uzņēmumos ir relatīvi dārga. Latvijas apstākļos logu stiklam, kas izgatavots līdz 20. gadsimtam, ir gan vizuāli estētiska nozīme, gan antikvāra vērtība. Visbiežāk tas nav biežāks par 2-2,5 mm. Kuldīgas māju logos šāds stikls vēl ir daudzviet atrodams. Ja senāki logu stikli nav pieejami, var izmantot arī 20. gadsimta stiklu.

Vēsturiskā stikla izņemšana no rāmja jāveic ļoti uzmanīgi. Vislabāk, ja ir pieejama speciāla lampa, kas izkausē tepi (ķīti). Iestiklošanai jāizmanto lineļlas logu tepe (ķīte), nevis koka listītes, kas sekmē ātrākus bojājumus. Jāatceras, ka vērtnes gropē arī zem stikla rūts jābūt tepes kārtiņai. Dažkārt no jauna izgatavotām vērtņēm stikla gropi ar listīti veido no telpas puses. Tad ārpusē vērtnes rāmim ir slīpa mala, kas imitē tepējumu.

VĒSTURISKO LOGU SAGLABĀŠANA UN ATJAUNOŠANA, RISINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

LOGU APRĪKOJUMS, APKALUMI

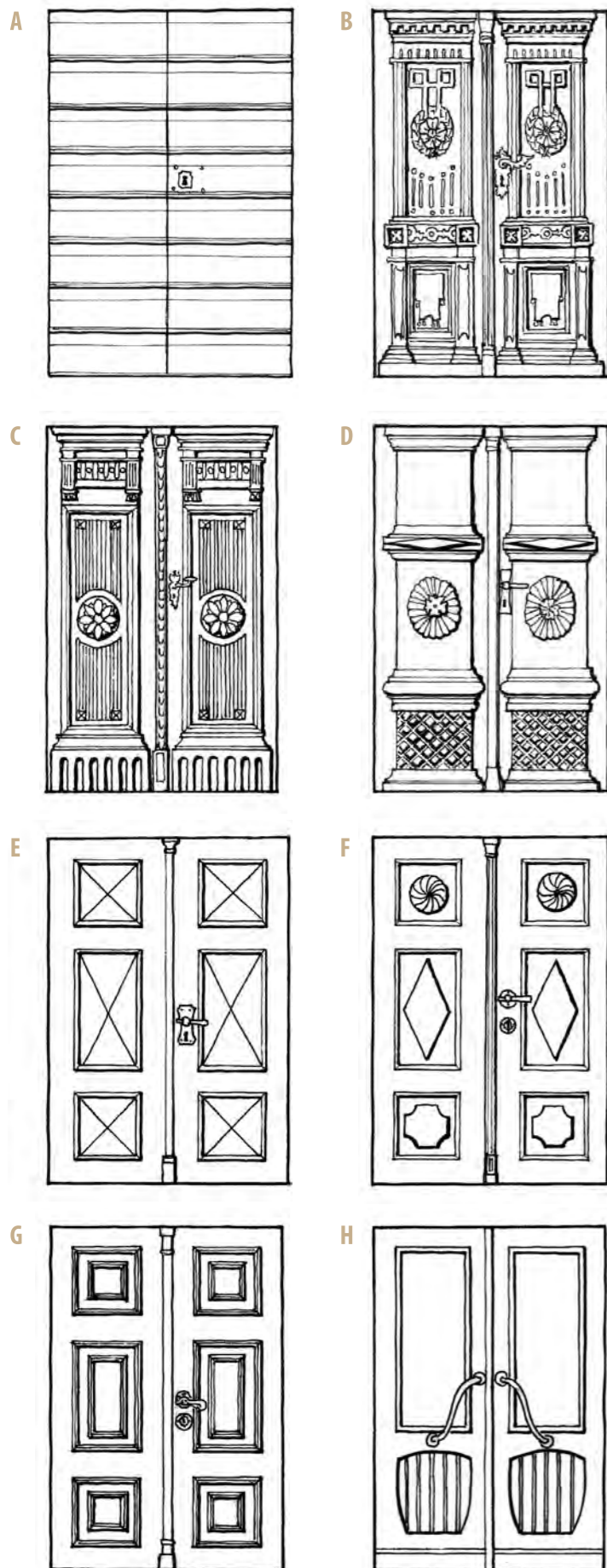
- A Pārprastas «vēsturiska» izskaistinājuma tendences dažādās krāsās izceļot logu apkalumus.
- B Tradicionāls Kuldīgas logs ar vienkrāsainu apdari (*Skrundas iela 13*). 19. gadsimta beigās, 20. gadsimta pirmā pusē.
- C Atjaunota vienkrāsaina (monohroma) apdare logam (*Jelgavas iela 60*).

Ja restaurācijas vai izpētes rezultātā nav noteiktas atkāpes, apkalumiem jābūt krāsotiem kopā un vienā tonī ar loga koka daļām. 20. gadsimta otrajā pusē priekšstati par arhitektūras elementu vēsturi vēl nebija mūsdienu izziņas līmenī. Tādēļ vēsturisko ēku restaurācijā lielu vietu ieņēma apzināta vai neapzināta romantizēšana un improvizācijas. Nereti vēsturiskajā apbūvē, t. sk. Kuldīgā redzami atšķirīgā tonī krāsoti apkaluma elementi, kas ir 20. gadsimta otrās puses pieņemumu rezultāts. Šis paņēmieni tiek praktizēti joprojām, kaut nav zinātniski pamatots, un līdz ar to neveido autentisku priekšstatu par vēsturisko arhitektūru un pilsētvidi.

Jaunam «vēsturiskam» logam izvēloties apkalumus, jāatceras, ka to izskats, forma un uzbūve atbilst konkrētam vēsturiskam laikam un tam atbilstoši arhitektūrai. Vislabāk rekomendējami amatnieciski izgatavoti apkalumi. Gatavi lielveikalos nopērkamie paraugi degradē vēsturisko stilu ēkās un šajos gadījumos nav izmantojami. Tas attiecas gan uz kāšu virām, stūreņiem, gan stobrvirām, kas nereti tiek aizvietoti ar tipveida skrūvju virām. Fasādē apkalumu piestiprināšanai rekomendējams izmantot kaltas naglas. Tās ne vienmēr pieejamas, tādēļ jā saglabā un atkārtoti jāizmanto vecajos logos esošās naglas. 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā stūreņus un viras piestiprināja ar apaļgalvu naglām un skrūvēm. Arī tagad jālieto skrūves ar plakano galvu un taisno rievu, nevis t. s. «krustiņu» skrūves. Nereti, lietojot jaunas cinkotas metāla skrūves un naglas, jaunais krāsojums drīz nolobās, jo pirms tam nav veikta atbilstoša virsmas apstrāde.

4.4. DURVIS, VIRSLOGI UN UZJUMTENI

KULDĪGAS VĒSTURISKĀS DURVIS

KULDĪGAS DURVJU KOMPOZĪCIJA

- A** Vienkāršas dēļu un šķērsdzītņu konstrukcijas horizontālu oderējumu izgatavoja kopš 19. gadsimta un 20. gadsimta pirmajā pusē.
- B** Ārdurvis ar klasicisma dekoru - stilizētiem orderu elementiem, rozetēm vai cilņiem. 18. gadsimta beigas.
- C** Ampīra stila ārdurvis. 19. gadsimta sākums.
- D** Vēlā klasicisma jeb ampīra stila durvis ar horizontālām, joslām vairākos līmeņos. 19. gadsimta pirmā puse.
- E** Pildiņu durvis ar lēzenas piramīdas pildiņiem. 19. gadsimta otrā puse.
- F** Pildiņu durvis ar vēlā klasicisma dekoratīviem motīviem. Šādas ārdurvis turpināja izgatavot vēl 19. gadsimta trešajā ceturksnī.
- G** Eklektisma ārdurvis ar taisnstūra pildiņiem un izteikti reljefu profilējumu. 19. gadsimta otrā puse.
- H** Jūgendstila durvis ar iestiklojumu. 19. gadsimta sākums.

Kuldīgas vēsturiskā centra īpaša savdabība un vērtība ir daudzas greznas dzīvojamo ēku ārdurvis. Tām ir nepārvērtējama nozīme pilsētas īpašās izslavētās pievilcības veidošanā. Kuldīgas novada muzejā ir īpaša durvju kolekcija, kurā ir vairāki senāki paraugi. Vecākās pilsētā apskatāmās ārdurvis (17. gadsimta otrā puse?) ir Sv. Katrīnas baznīcas dienvidu pusē, bet lielākā daļa vēsturiskajā centrā redzamās dzīvojamo māju reljefi izteismīgās durvis izgatavotas 19. gadsimtā un pārstāv visu šī laika perioda stilistisko izpaušmju galeriju.

KULDĪGAS VĒSTURISKĀS DURVIS

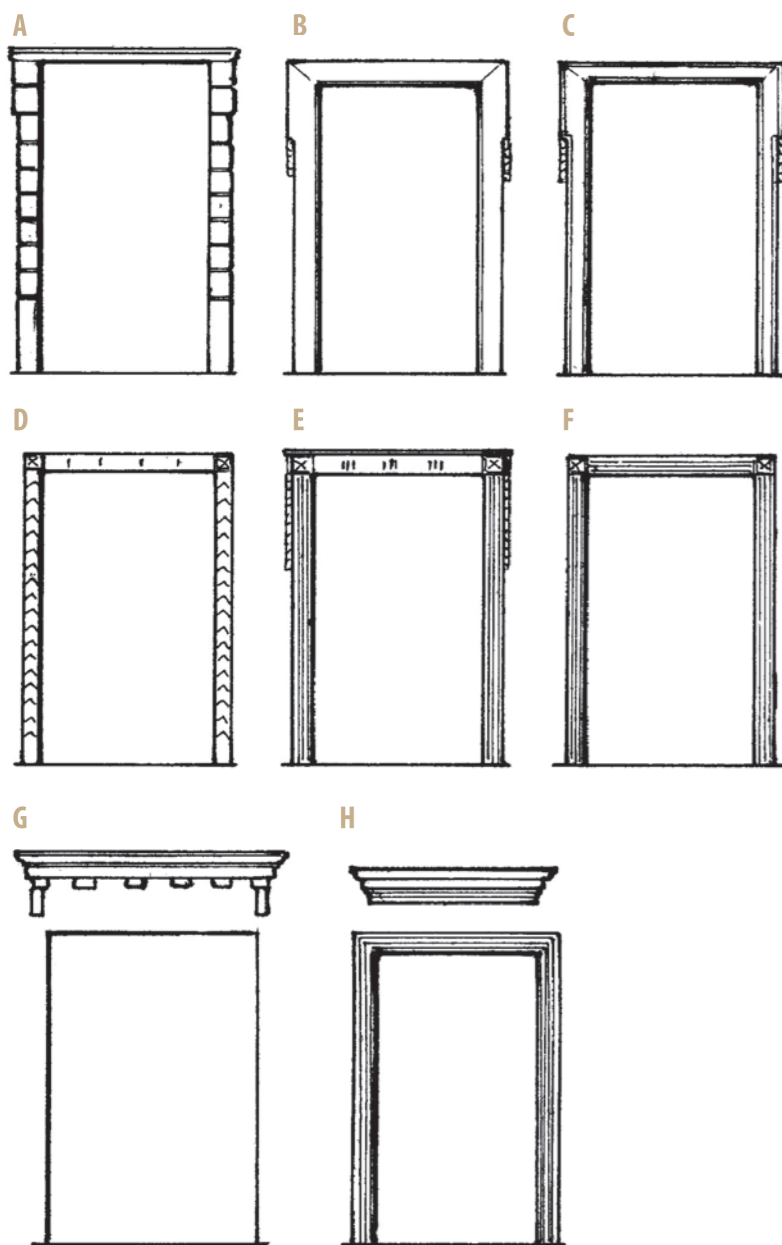
Tradicionālas dēļu ārdurvis ar centriskā skujiņā uznaģlotu apšuvumu (*Baznīcas iela 17*). 18. gadsimta 60. gadi.

Rokoko stila ārdurvis (*Kalna iela 15*). 18. gadsimta 60. gadi.

4.4. DURVIS, VIRSLOGI UN UZJUMTENĪ

KULDĪGAS VĒSTURISKĀS DURVIS

GALVENĀS IEEJAS PORTĀLU VEIDI

- A** Koka portāls ar rustikas imitāciju (*Jelgavas iela 17*).
18. gadsimta beigas - 19. gadsimta sākums.
- B** Gluda koka noseglīste ar nelielu profilu un stilizētu lauru lapu vītņi (*Raiņa iela 5*).
19. gadsimta sākums.
- C** Abās malās ar pacēlumu vai profilējumu koka noseglīste un stilizētu lauru lapu vītņi (*Kalna iela 15*).
19. gadsimta sākums - 19. gadsimta pirmais ceturksnis.
- D** Koka portāls ar skujiņā griestām sānu malām, rievtekām augšējā listē un rustiem stūros (*Skrundas iela 8*).
19. gadsimta pirmā puse.
- E** Koka portāls ar kanelūrētām sānu malām, rustiem stūros, pa trim grupētām rievtekām augšējā listē un stilizētu lauru lapu vītņi (*Kalna iela 13*).
19. gadsimta pirmā puse, 19. gadsimta otrais ceturksnis.
- F** Koka portāls ar kanelūrētām sānu malām un rustiem stūros (*Baznīcas iela 17*).
19. gadsimta otrais ceturksnis.
- G** Mūra portāls ar sandriku (*Baznīcas iela 14*).
19. gadsimta pirmā puse.
- H** Mūra portāls ar dzegu (*1905. gada iela 10*).
19. gadsimta otrā puse.

Stilizētu lauru lapu vītne pie B tipa ieejas portāla.

KULDĪGAS VĒSTURISKĀS DURVIS

JUMTIŅI VIRS ĀRDURVĪM

- A** Trīs slīpju jumtiņš ar S veida konsolēm, dekoratīvām rozetēm un skārda apdari (*Skrundas iela 10*).
19. gadsimta beigas.
- B** Trīs slīpju jumtiņš ar S veida konsolēm, bez dekoratīvām rozetēm un ar dekoratīvu skārda apdari (*Mālu iela 21*).
19. gadsimta beigas.
- C** Trīs slīpju jumtiņš ar dekoratīvām konsolēm un skārda segumu (*Liepājas iela 33*).
19. gadsimta beigas.
- D** Trīs slīpju jumtiņš ar slīpām konsolēm un dekoratīvu skārda apdari (*Mālu iela 21*).
19. gadsimta beigas.
- E** Divu slīpju jumtiņš ar konsolēm un skārda segumu (*Liepājas iela 33*).
19. gadsimta beigas.

4.4. DURVIS, VIRSLOGI UN UZJUMTENĪ

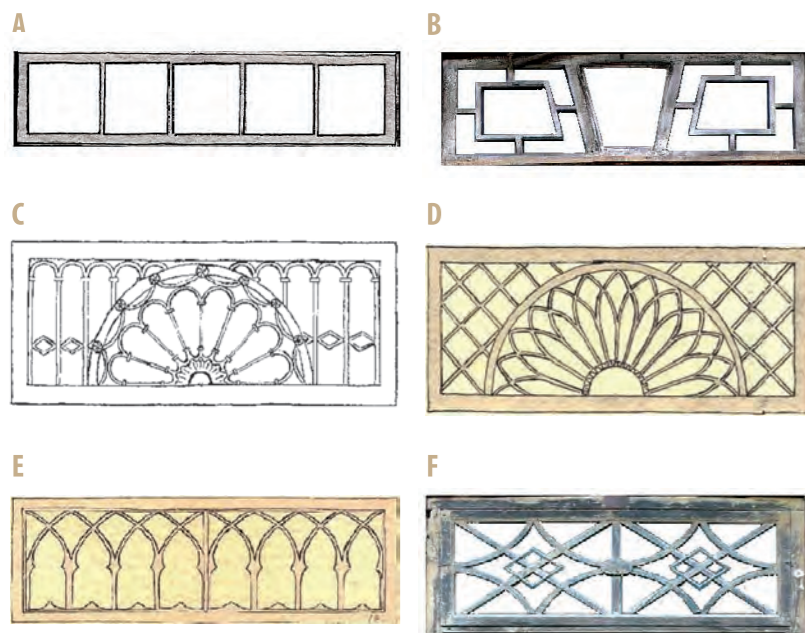
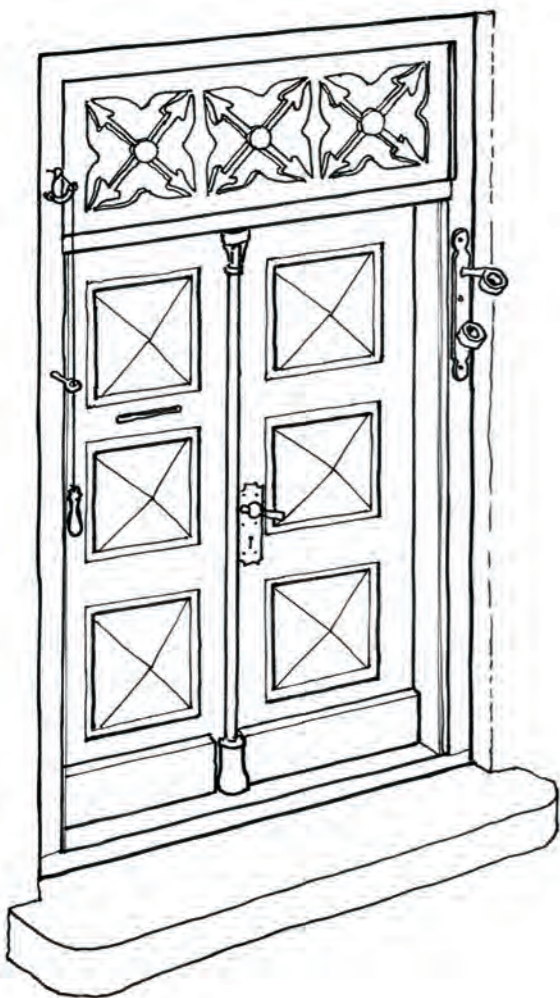
4.4. DURVIS, VIRSLOGI UN UZJUMTEŅI

KULDĪGAS VĒSTURISKĀS DURVIS

RAKSTURĪGI KULDĪGAS DURVJU VIRSLOGI

Tipiskas Kuldīgas ārdurvis ar virslogu un aprīkojumu karoga turētāju un zvanu.

18. gadsimta beigās ārdurvis izgatavoja ar klasicismam raksturīgu dekoru - stilizētiem orderu elementiem, rozetēm vai cilņiem lauru vainagu formā. Vairāki šādu durvju eksemplāri ir muzeja kolekcijā. Vēlā klasicisma jeb ampīra stila durvīm raksturīga stingra, parasti ar horizontālām, izteikti reljefām joslām vairākos līmeņos sadalīta kompozīcija, kurā uz pildīņu spoguļiem uzstrādātas rozetes, reljefi rombi vai kādas citas ģeometriskas figūras. Kuldīgā šāda veida durvis izgatavoja ilgākā laika periodā 19. gadsimta 1. pusē. Ampīra ārdurvīm raksturīgi virslogi ar sarežģīta raksta spraišļojumu, kur veidoti rombiski režģi (*Liepājas ielā 16 un Mucenieku ielā 1*) vai liektas un taisnas līnijas ar mazām rozetēm krustpunktos (*Baznīcas ielā 23, Alunāna ielā 4 u. c.*) un vēdekļveida kompozīcijas (*Kalna ielā 13, Jelgavas ielā 24*). Nereti virslogos spraišļojumā atstāta vieta gaismeklim (*Ventspils ielā 23*).

A Daudzviet sastopams risinājums līdz mūsdienām gan vienkāršām, gan greznākām ārdurvīm.

B Klasicisms.
18. gadsimta beigas.

C, D Ampīrs.
19. gadsimta pirmā puse.

E, F Eklektisms.
19. gadsimta otrā puse.

KULDĪGAS VĒSTURISKĀS DURVIS

KAROGA TURĒTĀJU VARIANTI

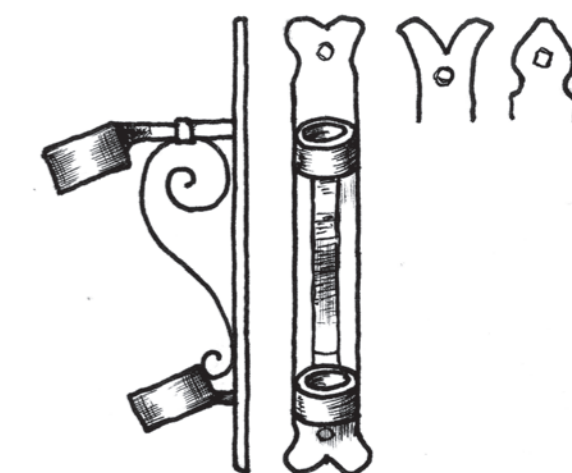
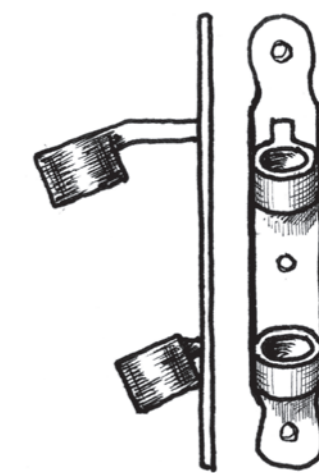
Vēl 19. gadsimta trešajā ceturksnī izgatavoja ārdurvis ar vēlā klasicisma dekoratīviem motīviem, kas atšķirībā no oriģināla bija vairāk aplikatīvi nekā izteiksmīgi reljefi. Plašākas stilistiskas pārmaiņas ieviesās 19. gadsimta vidū, kad populāras kļuva durvis ar lēzenas piramīdas formas pildīņiem (*Rumbas ielā 7, Liepājas ielā 36, 1905. gada ielā 1 u. c.*). Dažos gadījumos tās papildināja ar listītēm un «pogām». 19. gadsimta otrajā pusē izgatavotajām eklektisma ārdurvīm visbiežāk ir taisnstūrains pildīņi ar izteikti reljefu profilējumu. Šādi pildīņi nereti dekorēti ar garenas formas rozetēm līdzīgiem cilņiem (*Skrunas ielā 14, 1905. gada ielā 14 u.c.*). Virslogu spraišļojums kļuva vienkāršāks. Sākot ar 19. gadsimta vidu, virslogu spraišļojumu kompozīcijās parādās neogotiski motīvi. Spilgts neogotikas piemērs ir Sv. Katrīnas baznīcas durvis ar virslogu (1866).

Raksturīgi, ka tirgotavu ieejām visā 19. gadsimta un 20. gadsimta sākumā ārējās vērtnes izgatavoja dēļu - šķērsdzitņu konstrukcijā ar horizontālu profilētu dēļu oderējumu fasādē.

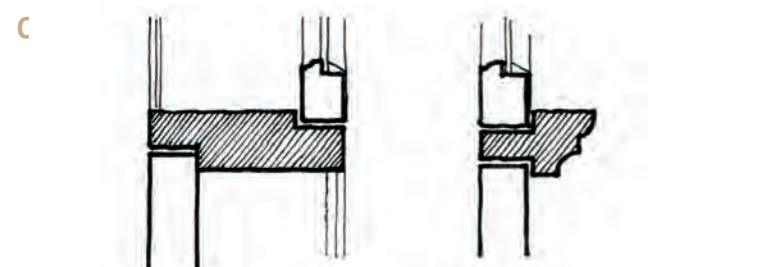
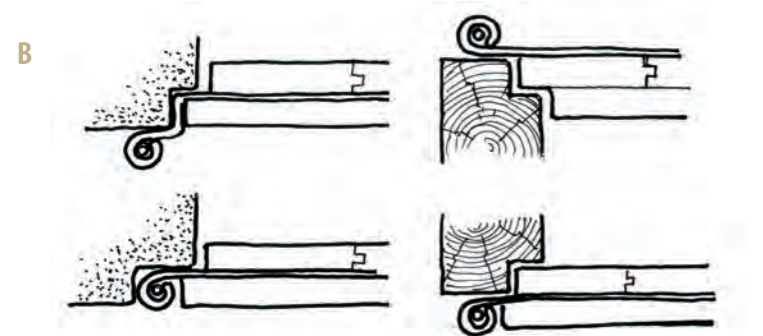
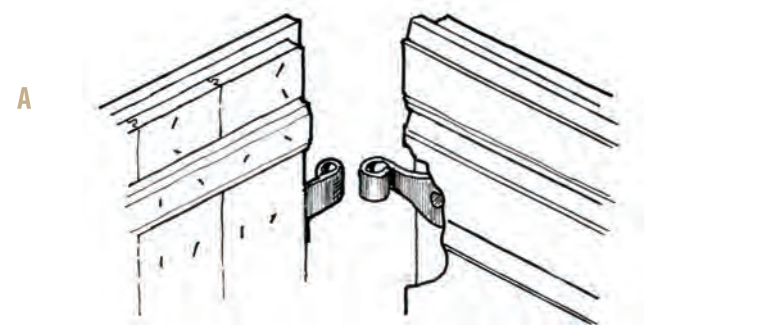
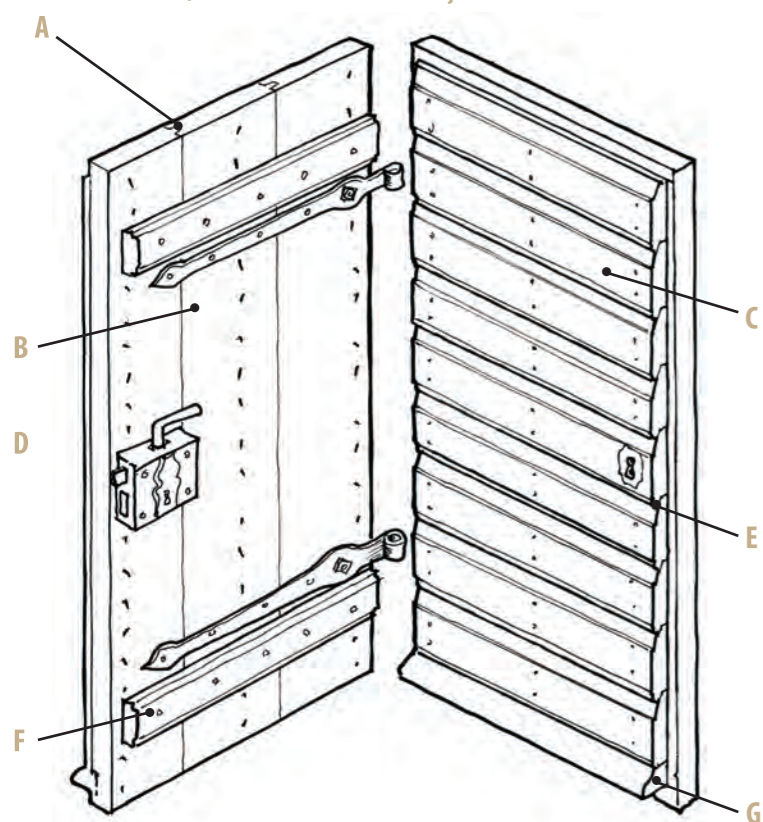
Kuldīgā lielai daļai 19. gadsimta ārdurvju raksturīgs aplodas sānu statņu šķautnes profilējums. Gan mūra, gan koka ēkām karoga turētājs piestiprināts tieši aplodai (arī uz noseglīstes). Daudzviet saglabājušies mehāniskā zvana elementi.

Ārdurvju izteiksmīgumu nosaka gan vērtņu dekors, gan arī krāsa un apkalumi. 19. gadsimta pirmajā pusē ārdurvis visbiežāk krāsoja brūnganos un zaļganos toņos. Ap gadsimta vidu vairāk lietoti klasicismam raksturīgie dzeltenie un okera toņi, bet gadsimta beigās jau lielākā daļa ārdurvju bija dzeltenīgos toņos, nereti arī ar t. s. āderējumu, krāsojumu, kurā imitēta koka šķiedras tekstūra.

4.4. DURVIS, VIRSLOGI UN UZJUMTEŅI

4.4. DURVIS, VIRSLOGI UN UZJUMTEŅI

KULDĪGAS VĒSTURISKĀS DURVIS

NAMDARU DURVIS (dēļu - šķērsdzitņu konstrukcijā)

- A Dēļu savienojums ar rievu (*spund, gropi*).
- B Vērtnes dēļu klājs.
- C Virsējais dēļu klājs (*odere*).
- D Naglas ar dubulto «atloku».
- E Dēļu savienojums ar gropi (*pusspundi*).
- F Šķērsdzitnis.
- G «Ūdens deguns».

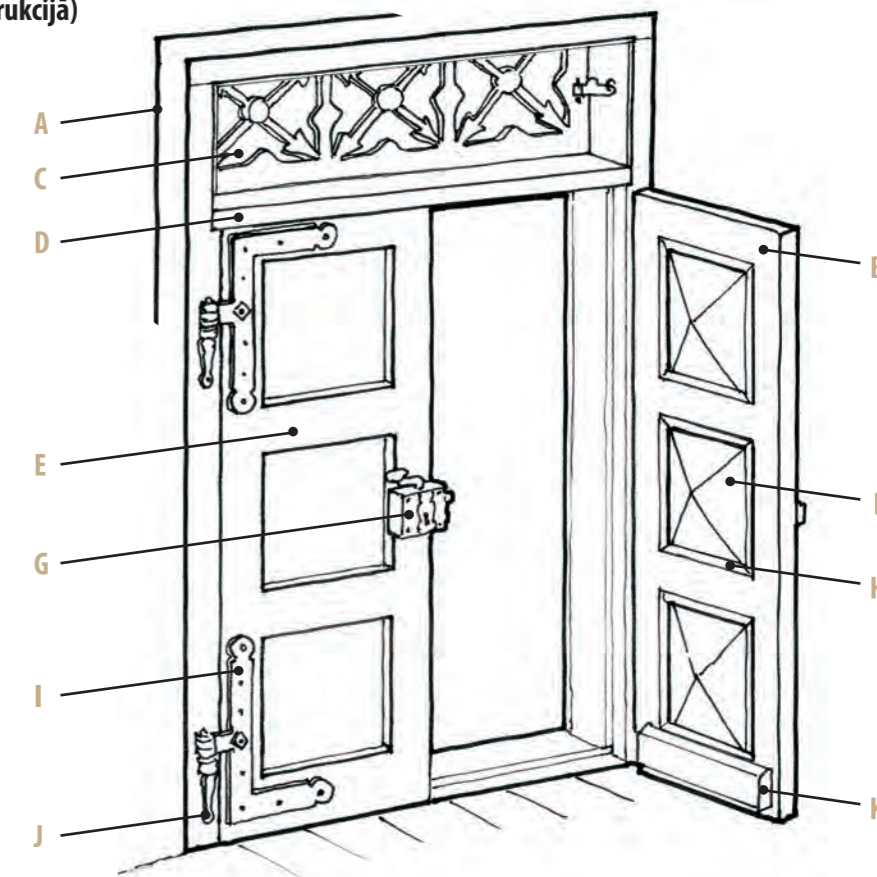
17. un 18. gadsimtā visizplatītākās bija dēļu un šķērsdzitņu konstrukcijā izgatavotās tā sauktās namdaru durvis. To vērtnes, tāpat kā tolaik logiem, iekāra virās, kuras piestiprinātas tieši sienu konstrukcijas elementiem - statņiem, kuri veido ailu malas, vai mūra sienā iestrādātiem kāšiem. Senākajā konstrukcijā vertikālu dēļu klāju savieno šķērsdzitņi. Uzlabotā variantā dēļu plaknei ieslīpi vai šķērsām uznaģlota otra kārta. Šo ārējo, fasādē redzamo kārtu sauc par oderējumu un tās profilēti dēļi parasti likti t. s. «skujīņā». Uz šīs virsmas izcēlās platu naglu galvu raksts. Senākie piemēri daļēji pārveidotā veidā skatāmi Sv. Katrīnas un Sv. Trīsvienības baznīcā. Pilsētā visbiežāk šādām durvīm ir horizontālu dēļu oderējums. Dēļu apakšējā mala profilēta, un tā pārklāj apakšējā dēļa augšmalu, kas noslīpināta (savienojums ar pusspundi).

- A Viras iestrāde starp dēļu klājiem namdaru durvīs.
- B Vērtnes un viras varianti mūra un koka sienu ailās.
- C Varianti ārdurvju vērtnes, šķērša un virsloga konstrukcijai.

KULDĪGAS VĒSTURISKĀS DURVIS

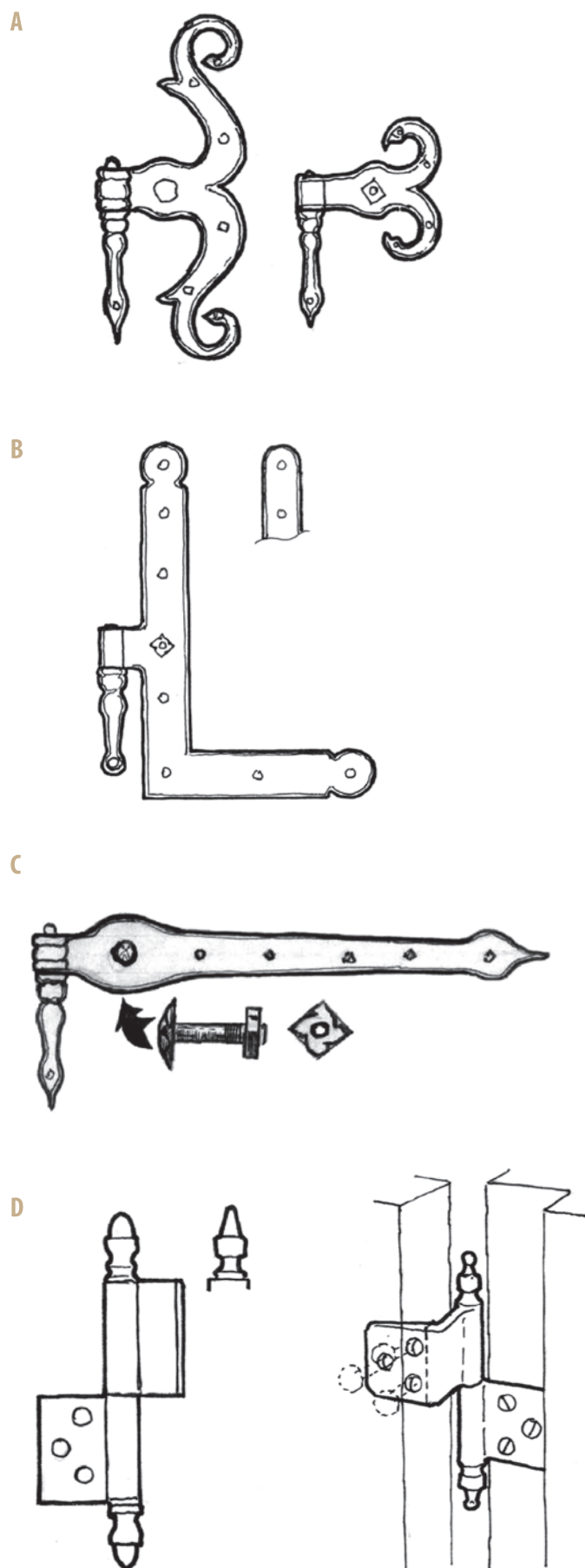
GALDNIĒKU DURVIS (rāmja - pildiņu konstrukcijā)

- A Aploda.
- B Vērtne.
- C Virslogs.
- D Šķērsis.
- E Vērtnes rāmis.
- F Pildiņš.
- G Kastes slēdzene.
- H Profilliste.
- I Leņķveida kāšu vira.
- J Viras kāsis.
- K «Ūdens deguns».

T.s. galdnieku durvis ir konstrukcija, kas prasīja vairāk prasmes un izgatavota rāmju un pildiņu konstrukcijā. Pildiņi ir ievietoti rāmja gropē vai iestrādāti tā rievās. Lai iegūtu mākslinieciski izteiksmīgāku durvju kopskatu, konstrukciju papildina ar profillistēm un citām dekoratīvām uzlikām. Ja durvju ailai fasādē ir koka apmales, to profilējums visbiežāk analogs logailu apmalēm. Kuldīgā vēsturiskajām ārdurvīm lielākoties ir virslogs, kas deva pieticīgu izgaismojumu nelielam priekšnamam. Loga vērtne atrodas virs šķērša un atšķirībā no durvīm parasti ir aplodas ārpusē.

4.4. DURVIS, VIRSLOGI UN UZJUMTENI

KULDĪGAS VĒSTURISKĀS DURVIS

DURVJU APRĪKOJUMS, APKALUMI

Ārdurvju apkalumiem un aprīkojumam līdztekus praktiskiem uzdevumiem ir arī dekoratīva nozīme, kas izpaužas valdošo stilu formās. Lielākā daļa Kuldīgas durvīm redzami apkalumi izgatavoti 19. gadsimtā, bet vairāki senāki 17., 18. gadsimta paraugi glabājas Kuldīgas novada muzejā.

Līdz 19. gadsimta vidum vērtnes iekāra lentveida vai leņķveida (L veida) **kāšu virās**. Izmantoja arī līkliniju formās veidotas t. s. ragveida viras (sauktas arī par «āža» ragu virām) (*Ventspils ielā 23, Kaļķu iela 2 u.c.*). Šīs viras piestiprināja ar kaltām naglām un tikai vērtnes malā esošajā viras platākā daļā izmantoja vienkārši lielāku naglu vai bultskrūvi. 19. gadsimta 2. pusē paralēli naglām izmantoja skrūves ar plakano galvu un taisno rievu. 19. gadsimta vidū līdz ar kāšu virām izplatījās modernākas un līdz tam iekšdurvīm raksturīgas **stobrviras**. Senāks šo viru piestiprināšanas veids ir iedzenot plāksnīti dziļi vērtnes rāmī un tikai pēc tam pieskrūvējot (*Baznīcas ielā 7 u. c.*). Stobrvirām līdz 20. gadsimtam bija dekoratīvi gali ozolzīļu, konusu u. c. formās.

DURVJU VIRAS

- A** Simetriski divpusēji atliektas ragveida («āža» ragu) kāšu viras. Sākot ar 19. gadsimtu virām forma ir vienkāršāka.
- B** Leņķveida kāšu viras («L» veida viras). Viras gala formas izplatītas 19. gadsimta un 20. gadsimta pirmajā pusē. Pret kāsi stiprinājums ar lielāku naglu vai bultskrūvi.
- C** Lentveida kāšu vira. Viras kāsim tuvākajā stiprinājumā ir bultskrūve ar kalto, sfērisku galvu (bez rievas) un kalto četrkanšu uzgriezni. Pārējās ir kaltas naglas ar dubulto «atloku».
- D** Stobrviras ar vērtnes rāmī iedzītu plāksni. Līdz 20. gadsimtam virām parasti ir dekoratīvi gali.

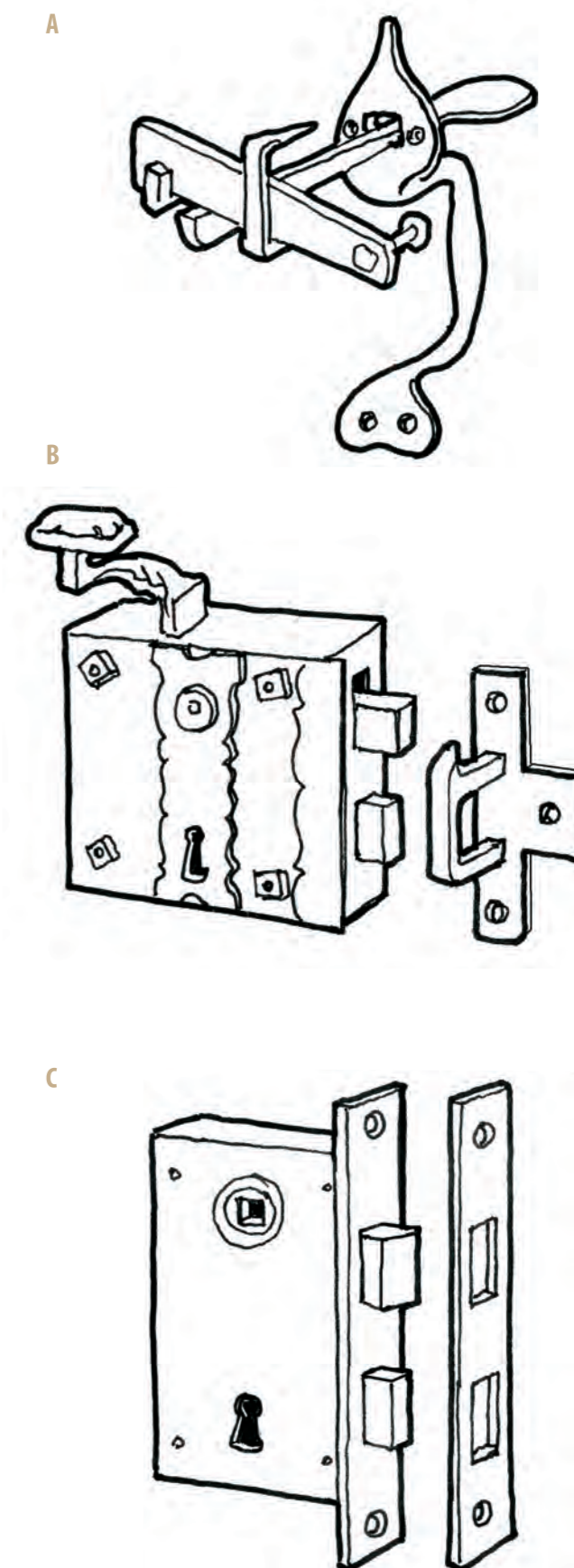
KULDĪGAS VĒSTURISKĀS DURVIS

DURVJU SLĒDZĒJELEMENTI

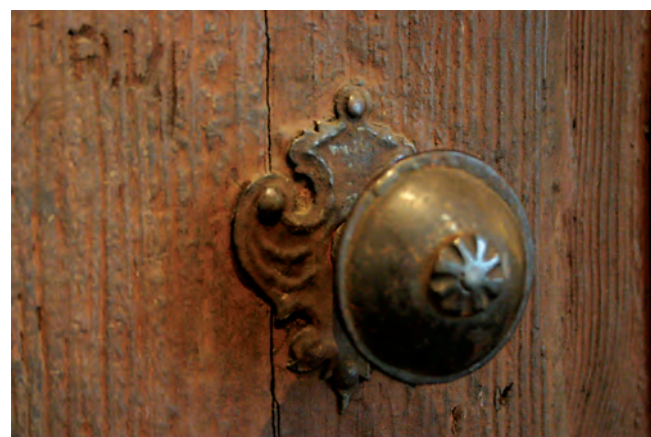
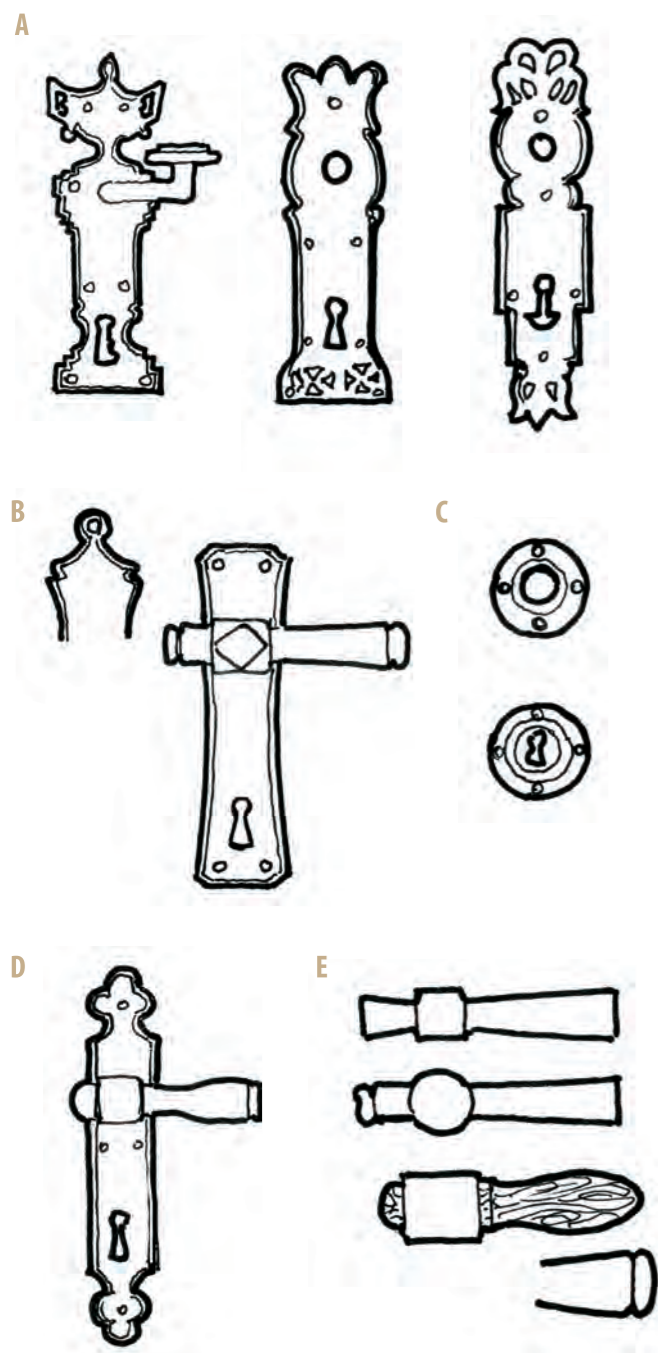
- A** Fiksators ar nospiežamu mēlīti. Līdz 20. gadsimta pirmajai pusei.
- B** Kastes slēdzene ar pretplāksni. Līdz 20. gadsimta vidum.
- C** Iekājama slēdzene ar pretplāksni. Tikai galdnieku durvīm.

Visvienkāršākā gan iekšdurvīm, gan ārdurvīm gadsimtiem nemainīga ir noslēgšana ar nospiežamu mēlīti. Šim mehānismam nav vienota terminoloģiska apzīmējuma. Kopā ar 19. gadsimta durvīm Kuldīgā saglabājušās daudzas oriģinālās kastes **slēdzenes** un vērtne iekaltas slēdzenes. Neraugoties uz to, ka vērtnei uzliktās kastes slēdzenes ir masīvas, nereti to rokturim un kastes virsmai kalēji piešķirusi minimālu dekorējumu. Iekalto slēdzeņu mehānisms ir smalkāks un trauslāks.

4.4. DURVIS, VIRSLOGI UN UZJUMTENI

4.4. DURVIS, VIRSLOGI UN UZJUMTĒŅI

KULDĪGAS VĒSTURISKĀS DURVIS

DURVJU SLĒDZENES ATSLĒGAS CAURUMA NOSEGPLĀKSNĪTES UN ROKTURI

- A Trīs greznāki 19. gadsimta pirmās puses paraugi.
- B Viens no izplatītākajiem paraugiem. 19. gadsimta vidus, otrā puse.
- C Atsevišķu noseGPLāksnišu variants. Komplektā ar metāla vai koka rokturi. 19. gadsimta otrā puse.
- D 19. gadsimta beigu, 20. gadsimta sākuma paraugs, visbiežāk ar koka rokturi.
- E Metāla un koka rokturu veidi.

Arī noseGPLāksnišu silueta nereti piešķirtas stila iezīmes. Ap 19. gadsimta vidu sāk izmantot apaļas noseGPLāksnītes atsevišķi rokturim un atslēgas caurumam. Līdz 19. gadsimta nogalei lielākoties raksturīgi metāla **rokturi**, bet jau gadsimta otrajā pusē paralēli izgatavo rokturus ar koka tvrekli.

Ārdurvju tvrekli (Kalna iela 15).

KULDĪGAS VĒSTURISKĀS DURVIS

AIZBĪDŅI

- A Iekaltais aizbīdnis ar iekaltu «pretdzelzi». 19. gadsimts.
- B Uzliktais aizbīdnis, kas ir konstruktīvi senāks variants.

Līdz 19. gadsimta vidum divvērtņu ārdurvju nekustīgo vērtņi fiksēja ar uzliktiem aizbīdņiem (Jelgavas ielā 1 u. c.). Kopš 19. gadsimta vidus līdz 20. gadsimta sākumam arvien vairāk izmanto vērtņē iegremdētu ar plāksni nosegtu aizbīdni un aplodā iegremdētu fiksācijas «pretdzelzi» (Ventspils ielā 39, Jelgavas ielā 1). Ārdurvju virslogi parasti nostiprināti ailā ar fiksatoriem.

VIRU KĀŠI

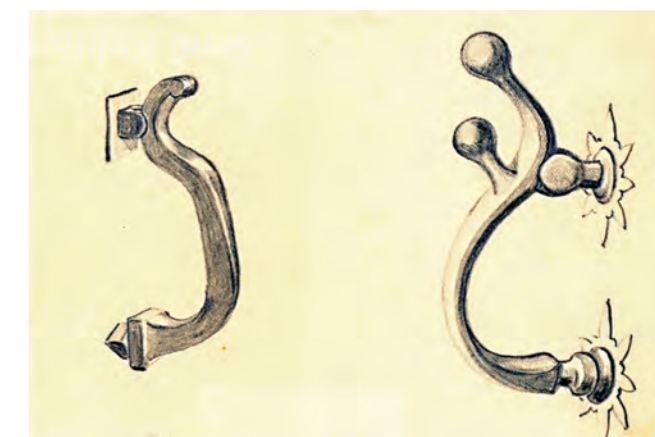
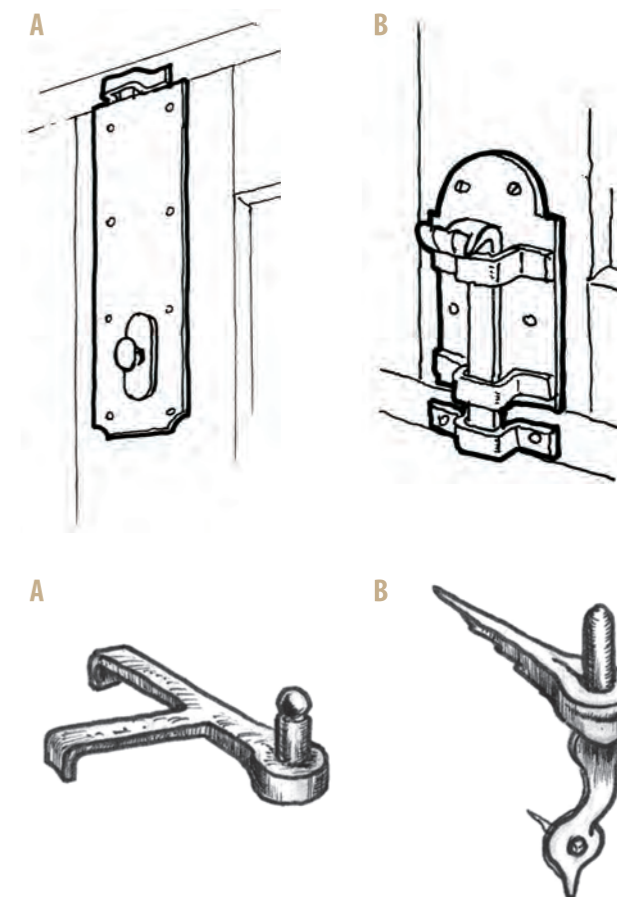
- A Iemūrēts kāsis.
- B Kokā iedzīts kāsis.

ATSPERE VĒRTNES PIESPIEDU AIZVĒRŠANAI

19. gadsimta otrajā pusē ārdurvju aprīkojumu papildināja atspere vērtnes piespiedu aizvēršanai (Skrundas ielā 12). Nepieciešamība pēc šāda vai līdzīga mehānisma kļuvusi aktuāla arī mūsdienās.

Ārdurvju klauvēkļi (Iabajā pusē Kalna iela 14).

4.4. DURVIS, VIRSLOGI UN UZJUMTĒŅI

4.4. DURVIS, VIRSLOGI UN UZJUMTENI

A

B

C

VĒSTURISKO DURVJU SAGLABĀŠANA UN ATJAUNOŠANA RISINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

A «Ideāls» kļūdu piemērs: visradikālāk pārveidotās Kuldīgas vēsturiskās durvis. Ikdienā atveramā vērtne pārveidota pretējam vēršanas virzienam. Jauna utilitāra slēdzene bez mākslinieciskām kvalitātēm. Neveiksmīgi izvietota vēstuļu sprauga ar plāksnīti. Pārveidotā slēdzene vieta atstāta, nav remontēta, izvēlēta pārāk uzkrītoša zvana vieta. Virslogam bojāts iestiklojums.

Viena no galvenajām Kuldīgas vēsturiskā centra iezīmēm ir - daudzi desmiti oriģinālo ārdurvju, kas ir kā savdabīgas ēku vizītkartes un nereti galvenais arhitektoniski mākslinieciskais akcents. Tādēļ brīvas izmaiņas durvju un virslogu izskatā nav pieņemamas.

Ārdurvju konstrukcija ir vairāk pakļauta nolietojumam nekā logi. Tādēļ tām nepieciešama regulāra aprūpe un remonts, kam jābūt atbilstoši kvalitatīviem, lai nezustu būtiska vēsturiskā pilsētvides komponente - autentiskums. Ārdurvīm parasti bojātas ir vērtnu un aplodas apakšējās daļas. Jaunie papildinājumi vai pārveidojumi nedrīkst pazemināt ēkas arhitektoniski māksliniecisko vērtību. Nereti tie ir komunikāciju kabeli, pastkastītes, jaunas slēdzene u. c. Lai pieņemtu lēmumu, kādi pasākumi veicami (remonts, nomaiņa), rekomendējams piesaistīt speciālistus, kas novērtēs durvju vēsturisko nozīmi un tehnisko stāvokli un palīdzēs atrast optimālo iespējamo risinājumu.

B Dažādu kabeļu izvadišana caur loga konstrukciju un neatjaunotais iestiklojums ilgākā laika posmā sekmēs ārdurvju konstrukciju bojāšanos.

C 20. gadsimta otrajā pusē ārdurvīm pievienota atspere ir funkcionāls papildinājums, bet degradē ārdurvju un ēkas arhitektoniskās vērtības.

VĒSTURISKO DURVJU SAGLABĀŠANA UN ATJAUNOŠANA RISINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

KONSTRUKCIJA

- A** Pastkastīte nav jāmontē uz vērtnes, bet jānovieto uz sienas blakus durvīm.
- B** Labākais risinājums ir Kuldīgas ārdurvīm raksturīgā atturīga sprauga vērtnes rāmī.

Vēsturisko ārdurvju lieveņa augšējais pakāpiens parasti ierīkots zem sliekšņa koka. Ar laiku daudzām durvīm šī vieta vairākkārt pārveidota un āra līmenis pieaudzis, veicinot pastiprinātu mitruma iedarbību un durvju konstrukcijas apakšējās daļas bojājumus. Īpaši tajos gadījumos, kad zemes līmenis vai lieveņa pakāpiens ir vienā augstumā ar sliekšni, rekomendējams vērtņu apakšdaļā pievienot ūdens degunu. Šādas iespējas un elementa formu vēlams saskaņot ar speciālistiem, jo ir durvju tipi, kam šāds papildinājums nebūs piemērots.

Vēlams pievērst uzmanību sīkai, bet tradicionālai detaļai - apavu tīrīšanas plāksnītei, kas dažviet saglabājusies un iestrādāta akmens pakāpienā. Rekomendējams šādu detaļu pievienot no jauna ārdurvju un ieejas komplektam, pat ja oriģināls nav saglabājies.

Nereti ārdurvīm ir būtiska nozīme pasta sūtījumu saņemšanai (t. s. vēstuļu sprauga vai pastkastīte). Pilnīgi nepieņemama ir pastkastītes piestiprināšana tieši durvīm, nepieciešamības gadījumā tā jāizvieto pie sienas blakus aīlai. Kuldīgas raksturīgā «vēstuļu sprauga» ir vienkāršs izzāģējums vērtnē. Citviet populārās dekoratīvas metāla noseglāksnes Kuldīgas ārdurvīm atrodamas reti. Tādēļ, ja šāda sprauga jau ir esošām vēsturiskajām durvīm, nevajag censties to «izgreznot» ar metāla uzliku. Tomēr nekādā gadījumā esošās vēsturiskās durvis jauna sprauga pasta sūtījumiem nav jāizzāģē.

Vēsturiskās ārdurvis, ja tie nav ārējie slēgi, pārsvarā gadījumu vērtas uz telpas pusi (uz «iekšpusi»). Tam ir priekšrocības, jo aīlā iedziļinātas vērtnes mazāk bojājas klimata ietekmē, viegli ekspluatējamas, piemēram, ja lieveņa apsnidzis.

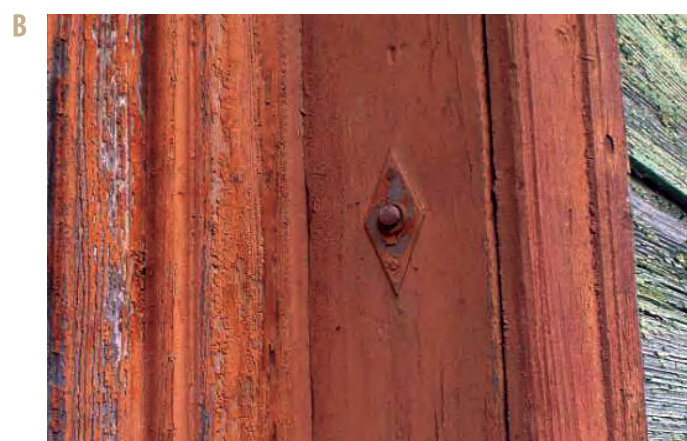
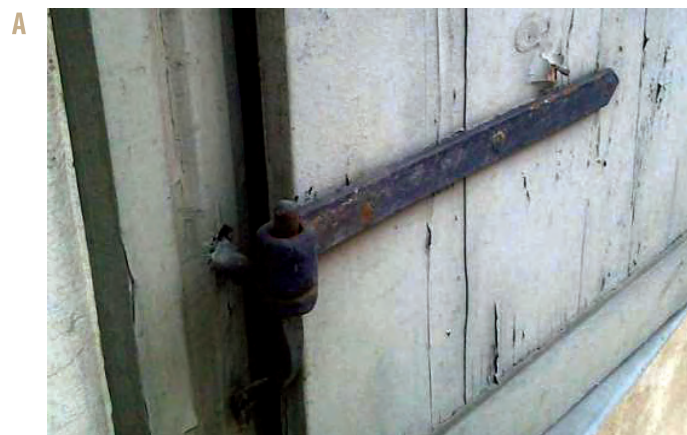
A

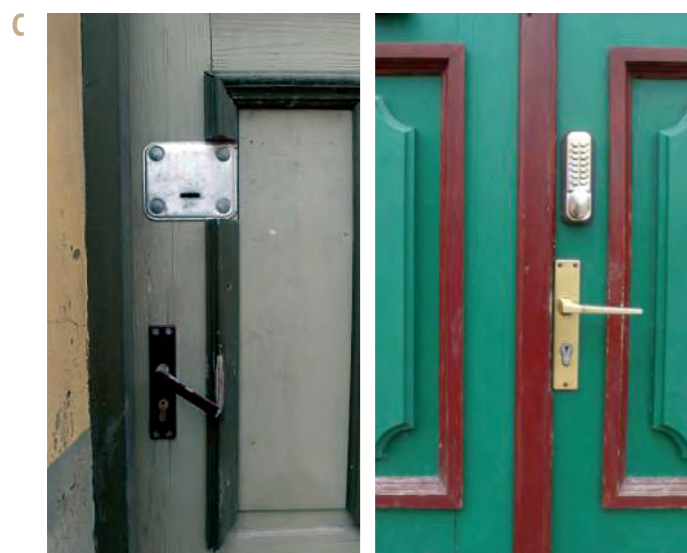
B

4.4. DURVIS, VIRSLOGI UN UZJUMTEŅI

Piemēram, viena no raksturīgām kļūdām - lentveida viras no nemainīga, pārspīlēta biezuma sloksņdzelzs. Tādi apkalumi raksturīgi metāla aprīkojumam 19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimtā, kad dzelzs kā materiāla izmaksas kļuva lētākas nekā kalēja darbs. Senākas viras ir plānākas, īpaši ekonomiski kaltas, jo materiāls maksāja vairāk nekā kalēja darbs. Metāla sloksne kalšanas procesā jāsaplacina uz ārmalām un nobeiguma virzienā. Jālieto skrūves ar plakano galvu un taisno rievu. Nereti amatnieciski izgatavotās apkalumu kopijas ir neprecīzas - pārāk biezas (smagnēji robustas).

VĒSTURISKO DURVJU SAGLABĀŠANA UN ATJAUNOŠANA RISINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

APRĪKOJUMS

- A «Romantizēts», konkrētā laika vēsturiskajiem paraugiem neatbilstošs viras izskats, lentveida virai veidojot nemainīgu biezumu.
- B Optimāla vieta elektriskā zvana vai kodu slēdzenes pults iestrādei ir aplodas sānu plakne.

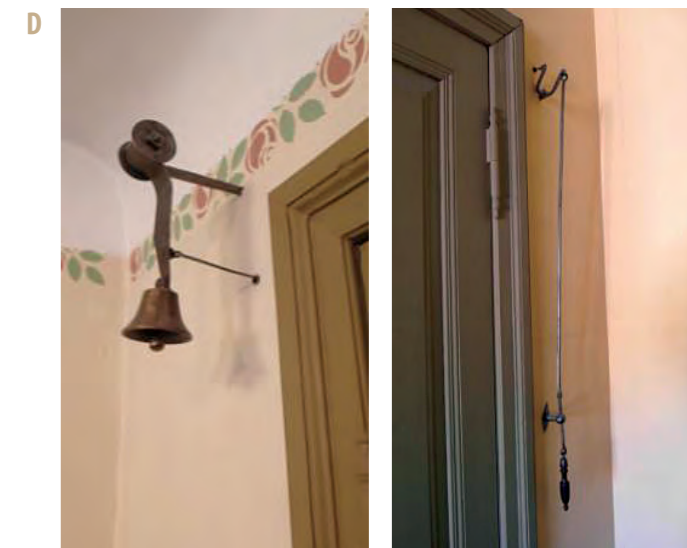
Katrai detaļai vēsturiskā elementā ir nozīme un sava gadsimtos attīstīta pilnveidota forma. Tieši šī seno amatnieku formas (lasi - mākslinieciskā) izjūta un konkrēta laika tehniskās iespējas veido oriģinālo vēsturisko detaļu, kas ir neatņemama daļa no veselā. Kļūdaina aprīkojuma formas (stila) izvēle ievērojami ietekmē durvju kopskatu. Dažkārt to ignorē mūsdienu amatnieki, veidojot pārprastus, «romantizētus» elementus. Paredzot ārdurvju un virsloga remontu, jāpārbauda, cik daudz saglabājies oriģinālais iestiklojums, kādā stāvoklī tas ir. Tālāk virsloga vērtnei jāveic logiem raksturīgie nepieciešamie atjaunošanas darbi.

Gadījumā, ja tiek izgatavota vēsturisko ārdurvju jauna replika, kā dekoratīvu papildinājumu var pievienot arī klauvēkli, bet tas jānovieto ne vien funkcionāli, bet arī kompozicionāli loģiskā vietā, piemēram, pildīņa centrā.

- C Slēdzenes neveiksmīgs izvietojums un izvēle. Slēdzenes bez mākslinieciskās kvalitātes bojā konstrukcijas dekoru un pārāk uzkrītošas. Rekomendējamas t. s. koda slēdzenes ar paneli, kas iestrādāts aplodas sānos.

VĒSTURISKO DURVJU SAGLABĀŠANA UN ATJAUNOŠANA RISINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

4.4. DURVIS, VIRSLOGI UN UZJUMTEŅI

- D Atjaunots mehāniskais zvans (AIG kolekcija). Līdzīgas šīs iekārtas detaļas saglabājušās pie daudzām Kuldīgas durvīm.

KRĀSOJUMS

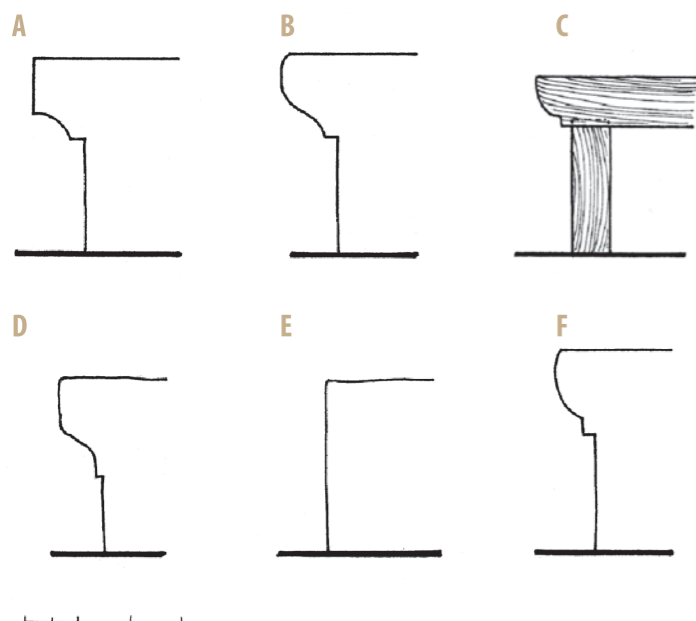
- A Beicētas jaunas ārdurvis, kas zaudējušas viendabīgu izskatu. Pareizāk durvis sedzoši krāsot ar lineļlas krāsu. Savukārt klauvēklis jāpievieno kompozicionāli loģiskā vietā pildīņa vidū.

Vēsturiskās ārdurvis allaž krāsoja, lai koksni papildus pasargātu no ārēja mitruma iedarbības, kā arī estētiku apsvērumu dēļ. Tādēļ ārdurvis bez krāsojuma (eksponējot ar karsēšanu noņemtas krāsas procesa sekas, beicējot vai lakojojot) nav pareizs apdares veids (ja tas nav vēsturiski pamatoti, piemēram, 20. gadsimta 30. gadu durvīm). Vēsturiskās durvis krāsotas ar lineļlas krāsu, kas šīs īpašības nodrošina.

Izgatavojot jaunas ārdurvis ailās, kur oriģināla izskats nav zināms, rekomendējams veidot Kuldīgas vēsturisko ārdurvju repliku, nevis tiešu kādā citā objektā esošu kopiju. Tiesa, replikai jābūt kompozicionāli un dekoratīvi pamatotai (profesionālai). Tā Kuldīgas pilsētvidē tiks bagātināta ar jauniem tai raksturīgiem elementiem.

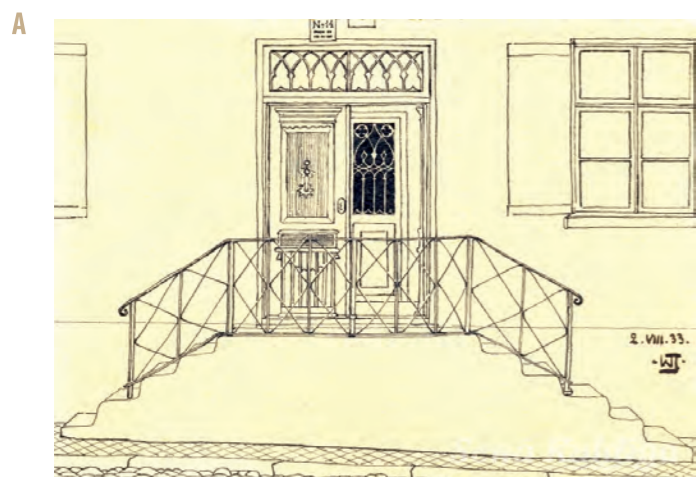

4.5. KĀPNES UN IEEJAS LIEVĒNA PAKĀPIENI

PAKĀPIENU PROFILI

- A** Vecākie granītakmens pakāpieni. No 19. gadsimta pirmās puses.
- B** Granītakmens pakāpiens bez profila. 19. gadsimta pirmā puse.
- C, E** Betona pakāpienu profili. 19. gadsimta beigas - 20. gadsimta sākums.
- D** Betona pakāpiena profils. 20. gadsimta sākums.
- F** Koka kāpņu pakāpiena tradicionāls profils.

DIVPUSĒJĀS ĀRĒJĀS UZEJAS KĀPNES

- A** Pilsētās šādas kāpnis būvēja tikai no koka, no koka uz mūra pamata un mūra ar koka vai dzelzs margu (*Kalna iela 14*). 17. gadsimts - 19. gadsimta beigas.

VIENPUSĒJĀS ĀRĒJĀS UZEJAS KĀPNES

- B** Pilsētās šādas kāpnis būvēja tikai no koka, no koka uz mūra pamata un mūra ar koka vai dzelzs margu (*Kalna iela 15*). 17. gadsimts - 19. gadsimta beigas.

4.5. KĀPNES UN IEEJAS LIEVĒNA PAKĀPIENI

CENTRISKĀS KĀPNES AR LIEVENI

- C** Pilsētās šādas kāpnis būvēja tikai no koka, no koka uz mūra pamata un mūra ar koka vai dzelzs margu (*Policijas iela 3*). 17. gadsimts - 19. gadsimta beigas.

CENTRISKĀS KĀPNES

- D** Pilsētās šādas kāpnis būvēja tikai no koka, no mūra ar koka vai dzelzs margu (*Kalna iela 6*). 17. gadsimts - 20. gadsimta sākums.

4.6. VERANDAS

A Valēja veranda ar divslīpju jumtu (*Raiņa iela 4*).
19. gadsimta beigas - 20. gadsimta sākums.

B Iestiklota veranda ar divslīpju jumtu
(*Mucenieku iela 8*).
19. gadsimta beigas - 20. gadsimta sākums.

C *Liepājas iela 38*.

D *Skrundas iela 14*.

E *Rumbas iela 3/5*.

F *Ziedu iela 2*.

ŽOGU TIPOLOĢIJA

A Blīvs vertikālu dēļu žogs ar listēm. Raksturīgs pilsētas centrālai daļai no 19. gadsimta otrās puses līdz mūsdienām. Stabi gruntsgabala pusē. Augšdaļu noslēdz horizontāls frīzes dēlis, profilēta liste (valnīts, ieliekts, S veida) un virsdēlis.

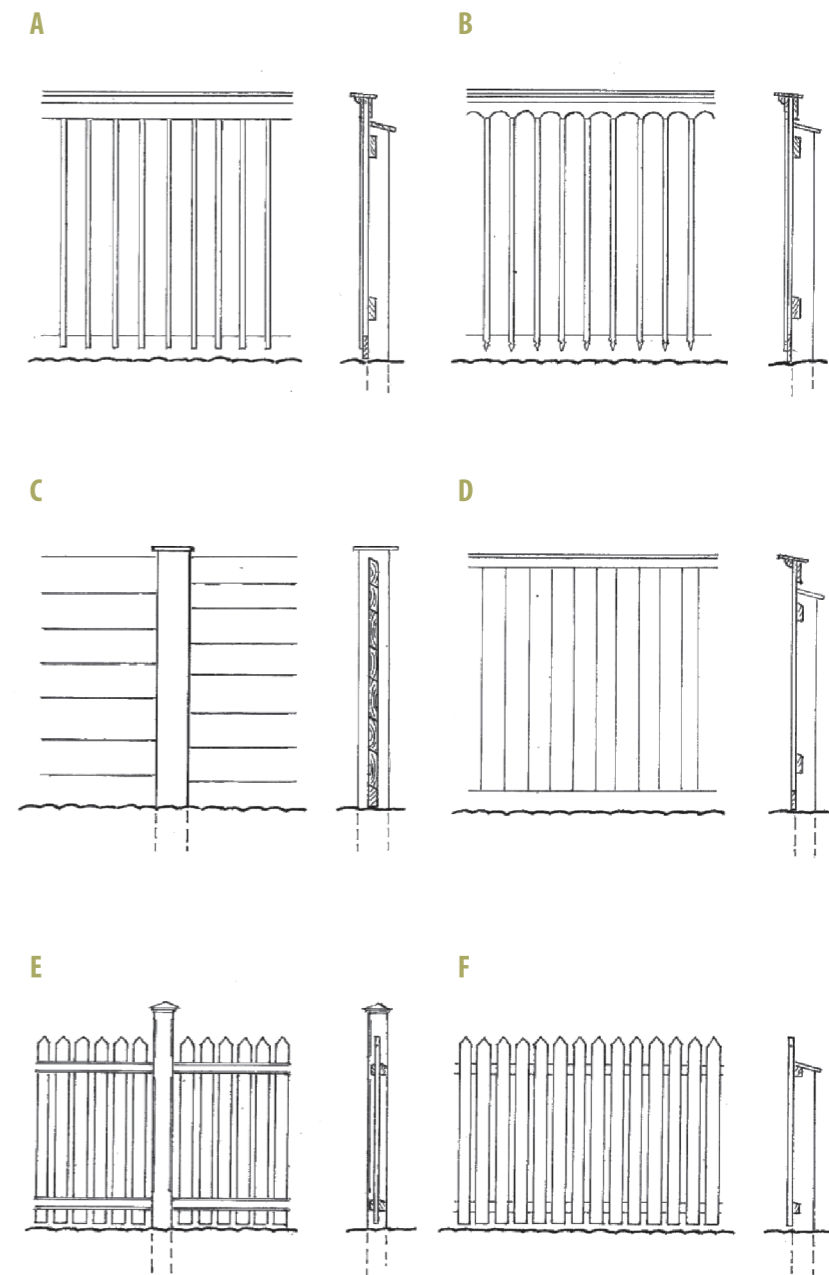
B Blīvs vertikālu dēļu žogs ar dekoratīvām listēm un frīzes dēli. Raksturīgs pilsētas centrālai daļai. 19. gadsimta beigas - 20. gadsimta sākums. Stabi gruntsgabala pusē. Augšdaļu noslēdz horizontāls frīzes dēlis, profilēta liste (valnīts, ieliekts, S veida) un virsdēlis.

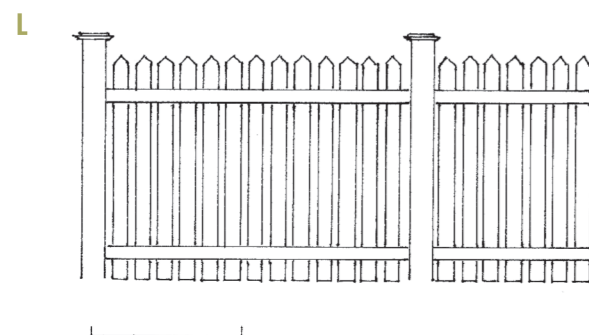
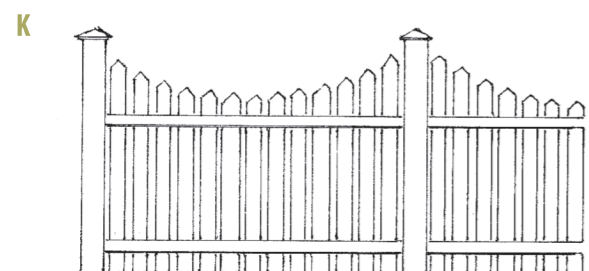
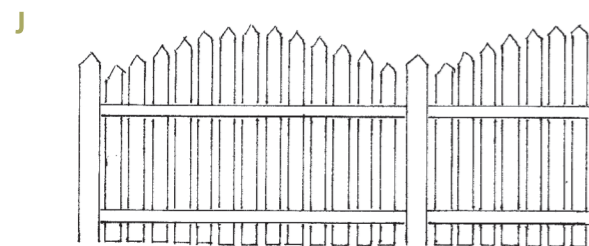
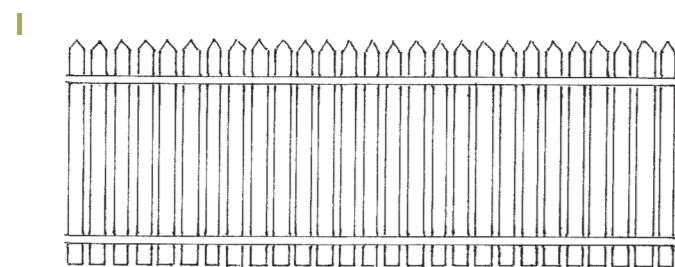
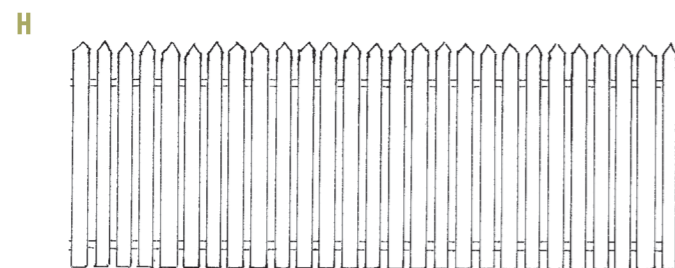
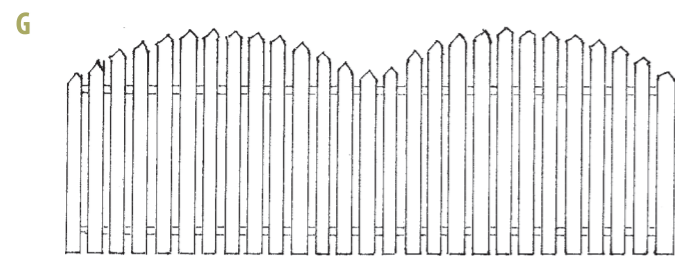
C Blīvs horizontālu planku žogs. Izplatīts līdz 19. gadsimta vidum. Piemērots pie vecākajām pilsētas ēkām.

D Blīvs vertikālu dēļu žogs. Raksturīgs pilsētas centrālai daļai pie maznozīmīgām, mazākām ēkām (lētākais vertikālo dēļu žogs) no 19. gadsimta otrās puses līdz mūsdienām. Stabi gruntsgabala pusē. Augšdaļu noslēdz horizontāla lata vai liste bez vai ar neizteiktu profilu (valnīts) un virsdēlis.

E Skrajš vertikālu dēļu žogs ar redzamiem stabiem. Raksturīgs pie historisma un jūgendstila ēkām ārpus pilsētas centra. 19. gadsimta beigas - 20. gadsimta 30. gadi.

F Skrajš vertikālu dēļu žogs ar stabiem gruntsgabala pusē. Raksturīgs pie vienkāršākām historisma un jūgendstila ēkām ārpus pilsētas centra.

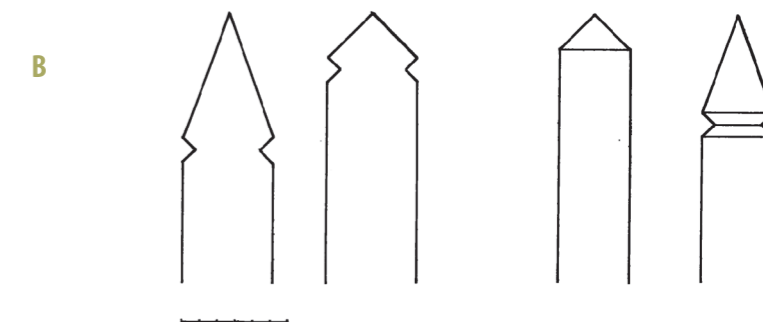
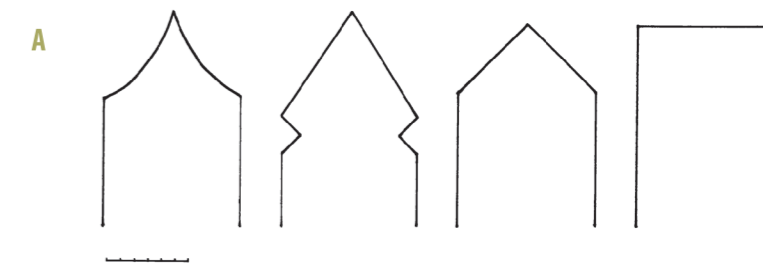

SKRAJU, VERTIKĀLU DĒĻU ŽOGU VEIDI

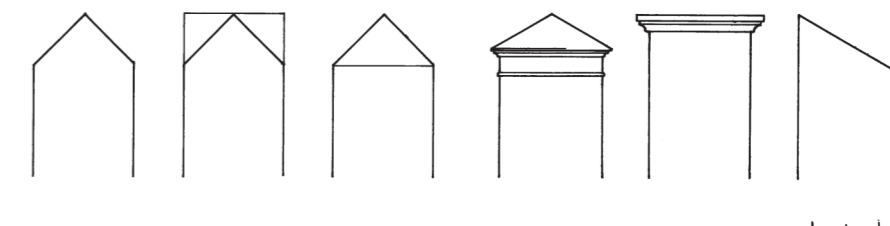
- G** Žogs posmos ar izliektu augšdaļu un stabiem gruntsgabala pusē.
19. gadsimta beigas - 20. gadsimta 50. gadi.
- H** Vienlaidus žogs.
19. gadsimta beigas - mūsdienas.
- I** Vienlaidus žogs ar uznglotiem šķērsdēļiem.
19. gadsimta beigas - mūsdienas.
- J** Žogs posmos ar izliektu augšdaļu, uznglotiem šķērsdēļiem un redzamiem stabiem.
19. gadsimta beigas - 20. gadsimta 30. gadi.
- K** Žogs posmos ar ieliektu augšdaļu, uznglotiem šķērsdēļiem un redzamiem stabiem.
19. gadsimta beigas - 20. gadsimta 30. gadi.
- L** Žogs posmos ar horizontālu augšdaļu, uznglotiem šķērsdēļiem un redzamiem stabiem.
19. gadsimta beigas - 20. gadsimta 30. gadi.

RAKSTURĪGĀKIE SKRAJO ŽOGU DĒĻU GALU VEIDI

- A** Raksturīgākie skrajo žogu plato dēļu galu veidi.
- B** Raksturīgākie skrajo žogu šauro dēļu galu veidi un latu (labajā pusē) galu veidi.

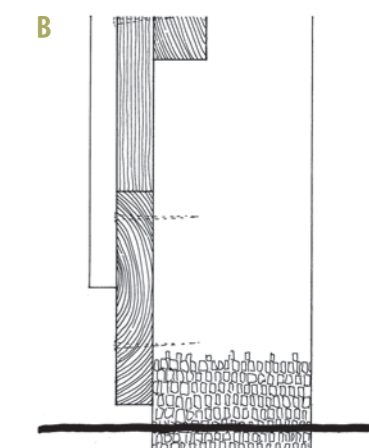
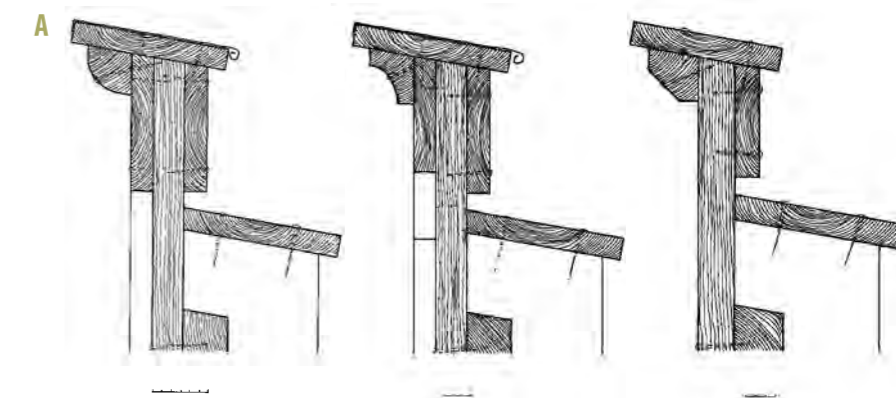

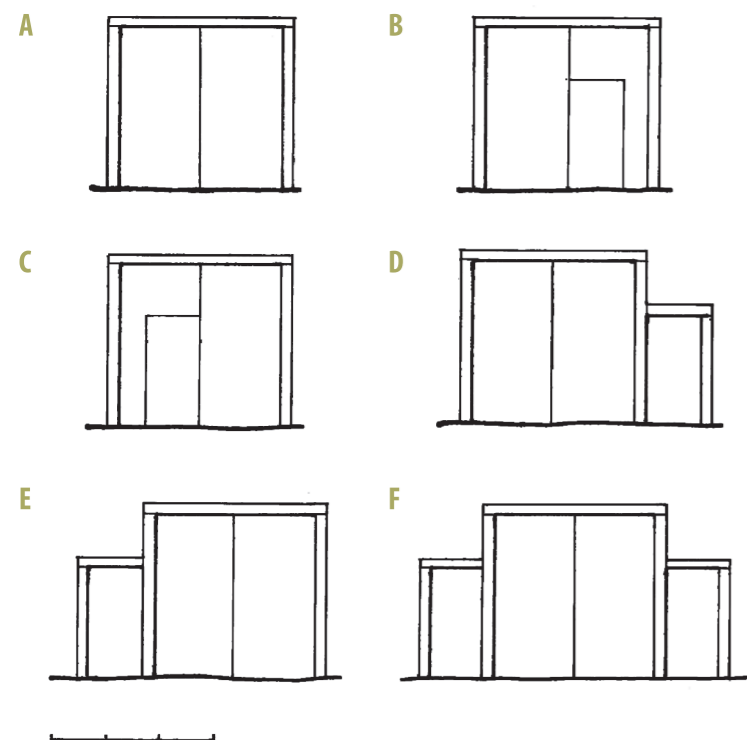
RAKSTURĪGĀKIE ŽOGU STABU GALU VEIDI

BLĪVAIS, VERTIKĀLO DĒĻU ŽOGS AR LĪSTĒM

- A** Blīvā, vertikālo dēļu žoga augša.
- B** Blīvā, vertikālo dēļu žoga apakša.

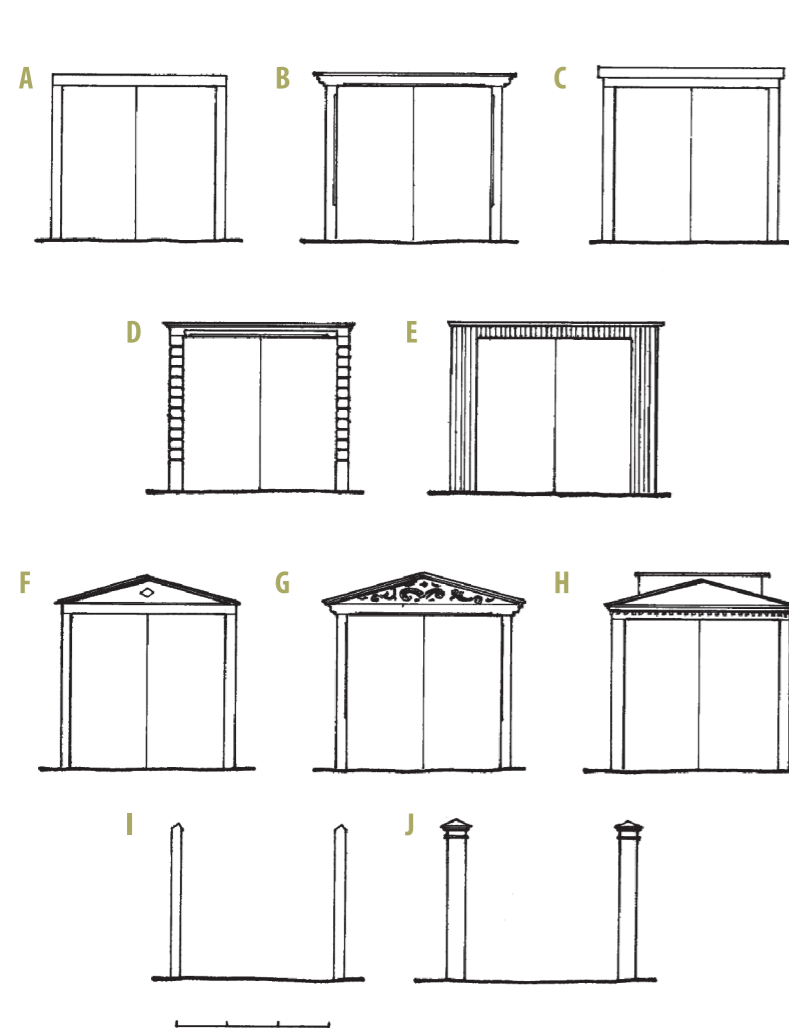

RAKSTURĪGĀKAIS VĀRTU VĒRTŅU IZVIETOJUMS

- A** Tikai divas vārtu vērtnes.
- B** Vārtu labajā vērtņē atsevišķa durvju vērtne.
- C** Vārtu kreisajā vērtņē atsevišķa durvju vērtne.
- D** Durvju vērtne pa labi no vārtiem.
- E** Durvju vērtne pa kreisi no vārtiem.
- F** Durvju vērtne pa labi un kreisi no vārtiem.

VĀRTU PORTĀLU UN STABU VEIDI

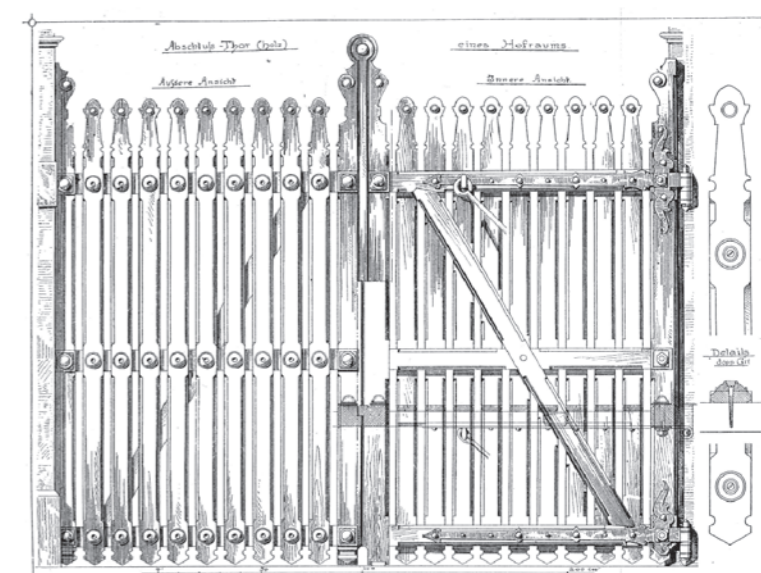
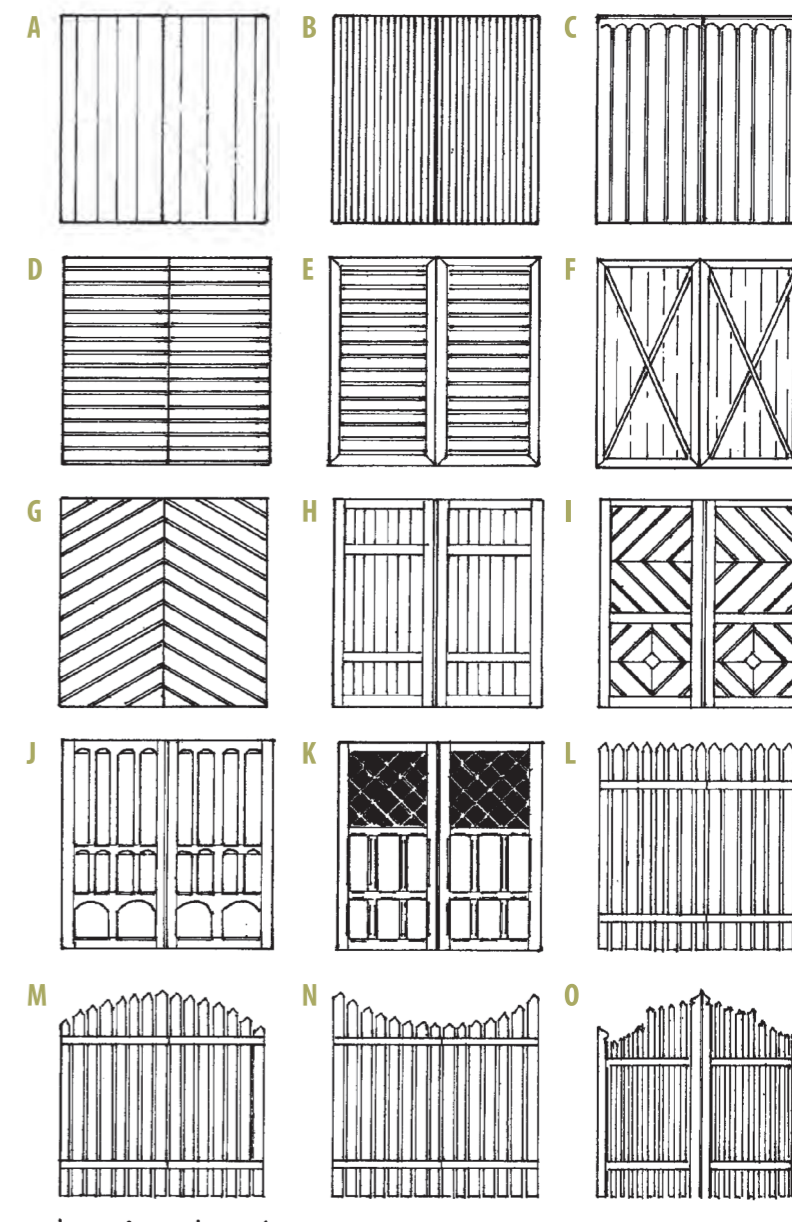

- A** Sānu statņi un pārsedze. Arī tikai pārsedze, bet viru kāši stiprināti ēkas sienā.
- B** Sānu statņi un pārsedze ar pārlaidumu. Pārsedzes gali var būt arī dekoratīvi apdarināti.
- C** Sānu statņi un pārsedze ar divslīpju jumtiņu.
- D** Klasicisma stila portāls ar rustotiem sānu statņiem un profilētu dzegu pārsedzē.
- E** Sānu malas un pārsedze apšūta ar vertikālu, šauru dēļu klāju.
- F** Portāls ar trīs stūru frontonu.
- G** Portāls ar trīs stūru frontonu, kurā ažūrs pildījums - koka mežģīne.
- H** Klasicisma stila portāls ar trīs stūru frontonu un atiku.
- I** Vārtu stabi ar noslīpinātiem galiem.
- J** Vārtu stabi ar dzegu un četru slīpu jumtiņu.

IZPLATĪTĀKO VĀRTU VEIDI

- A** Vertikālu dēļu vārti. Komplektā ar A, B, C, F, H, I tipa portālu un J tipa stabu veidu.
- B** Vertikālu dēļu vārti ar šauru dēļu apšuvumu. Komplektā ar E tipa portālu.
- C** Vertikālu dēļu vārti ar līstēm un dekoratīvu frīzes dēli. Komplektā ar I tipa stabu veidu.
- D** Vertikālu dēļu vārti ar profilētu horizontālu dēļu apšuvumu. Komplektā ar I tipa stabu veidu vai mūra stabiem.
- E** Vertikālu dēļu vārti ar profilētu horizontālu dēļu apšuvumu un ierāmējumu slīpsadurā. Komplektā ar G tipa portālu.
- F** Vertikālu dēļu klasicisma stila vārti ar ierāmējumu un krusteniski liktu dekoru. Komplektā ar D tipa portālu.
- G** Vertikālu dēļu vārti ar skujiņā liktu profilētu dēļu apšuvumu. Komplektā ar A, B, C tipa portālu un mūra vārtu ailā.
- H** Vertikālu dēļu vārti ar rāmja pildīņa konstrukcijas imitējošo apšuvumu. Komplektā ar A, B, C tipa portālu.
- I** Vertikālu dēļu vārti ar rāmja pildīņa konstrukcijas imitāciju un profilētu dēļu apšuvumu. Komplektā ar A, B, C tipa portālu.
- J** Rāmja pildīņa konstrukcijā izgatavoti historisma stila vārti. Komplektā ar A, B, C tipa portālu.
- K** Rāmja pildīņa konstrukcijā izgatavoti historisma stila vārti ar ažūru augšdaļu. Komplektā ar A, B, C tipa portālu un mūra vārtu ailā.
- L** Skraju vertikālu dēļu žoga vārti ar horizontālu augšdaļu. Komplektā ar I tipa stabu veidu.
- M** Skraju vertikālu dēļu žoga vārti ar izliektu augšdaļu. Komplektā ar I tipa stabu veidu.
- N** Skraju vertikālu dēļu žoga vārti ar ieliektu augšdaļu. Komplektā ar I tipa stabu veidu.
- O** Rāmja konstrukcijā izgatavoti vārti ar latu aizpildījumu. Komplektā ar B tipa portālu un I tipa stabu veidiem.

Vārti - paraugalbums - 19. gadsimta beigas.

Nobeigums un novēlējums

Kuldīgas kultūrvēsturiskās identitātes kopšana galvenokārt saistās ar objektu un raksturīgo ainavu apzināšanu, atjaunošanu un saglabāšanu un kuldīdznieku izglītošanu, iesaistīšanu un iedvesmošanu. Lai mums visiem kopā izdodas saglabāt šo īpašo Kuldīgas šarmu, kas sastāv no katras vēsturiskās ēkas!

IEROSMEI:

Restauratora 10 baušļi

1. Neuzņemies un neuzsāc darbu, ja tev nav tam atbilstošas kvalifikācijas.
2. Apstrādā visus objektus ar vienādu atbildību.
3. Dari, cik maz vien iespējams, bet tik labi, cik vien iespējams.
4. Nemākulība nav attaisnojums sliktam darbam.
5. Esi vienmēr kritisks pret savu darbu.
6. Respektē objekta patiesās dokumentālās vērtības.
7. Objektu vērtē augstāk par paša personību.
8. Tālāku izglītību, attīstību un pilnveidošanos uzskati par obligātu.
9. Atceries, ka nevis objekts, bet darbs ir tas, kas rāda restauratora spējas.
10. Esi vērigs un jūtīgi reaģē uz visu, kas var kaitēt objektam.

(Inta Rudzīte - restaurators-eksperts)

